

Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury
w Poznaniu

PORADNIK
BIBLIOGRAFICZNO-METODYCZNY

Kwartalnik

Poznań 2016

Przewodniczący Zespołu Redakcyjnego

Iwona Smarsz

Redaguje zespół:

Aneta Szczepaniak-Głębocka

Andrzej Dudziak

ISSN 0238-9142

Materiał szkoleniowy

Powielono w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu

A-5 325 egz.

SPIS TREŚCI

	str.
I. KALENDARZ ROCZNIC, OBCHODÓW I WYDARZEŃ (Oprac. Andrzej Dudziak).....	5
II. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE	
Piotr Śniedziewski – Obrazy melancholii w literaturze	20
Marcin Radomski – Cichociemni w znaku orła	30
Andrzej Dudziak – Radom 1976 i inne protesty robotnicze w tym roku w Polsce	41
Bibliografie osobowe: Michał Jagiełło	52
Krzysztof Kieślowski	54
III. MATERIAŁY METODYCZNE	
Małgorzata Derwich – Poznański Czerwiec'56 we wspomnieniach	60
IV. MATERIAŁY REGIONALNE	
A. Przegląd nowości regionalnych	78
B. Imprezy kulturalne w bibliotekach publicznych woj. wielkopolskiego	83
C. Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury na łamach prasy	121
V. KRONIKA.....	125

I. KALENDARZ ROCZNIC, OBCHODÓW I WYDARZEŃ

Poniższy kalendarz, to wybrane daty rocznic, obchodów i wydarzeń na II kwartał 2016 roku. Szerszy zestaw dat na II kwartał znajduje się w „Poradnikach Bibliograficzno-Metodycznych” z lat ubiegłych.

K w i e c i e ń

	IV		– Miesiąc Pamięci Narodowej
(360)	IV	1656	– Zm. Krzysztof Arciszewski, polski podróżnik i żeglarz, generał artylerii, ur. w Rogalinie (ur. 9 XII 1592)
	1 IV		– IV – Międzynarodowy Dzień Ptaków obchodzony od 1906 roku na mocy konwencji o ochronie ptactwa użytkownego
(360)	1 IV	1656	– Król Jan Kazimierz oddaje Polskę pod opiekę Matki Boskiej, tzw. „śluby lwowskie”
(120)	1 IV	1896	– Ur. Pola Gojawczyńska, pisarka (zm. 29 III 1963)
	2 IV		– Międzynarodowy Dzień Książki dla Dzieci obchodzony od 1967 roku w rocznicę urodzin Hansa Christiana Andersena
(230)	2 IV	1786	– Ur. Edward Raczyński, mecenas sztuki i nauki, założyciel biblioteki w Poznaniu (zm. 20 I 1845)
(120)	2 IV	1896	– Ur. Franciszek Raszeja, lekarz, profesor Uniwersytetu Poznańskiego (zm. 21 VII 1941)
(130)	3 IV	1886	– Ur. Władysław Tatarkiewicz, filozof, estetyk, historyk sztuki, nauczyciel i wychowawca wielu pokoleń polskich humanistów (zm. 4 IV 1980)
(120)	3 IV	1896	– Ur. Józef Czapski, malarz, eseista, krytyk sztuki, autor wspomnień, pisarz emigracyjny (zm. 12 I 1993)
(25)	3 IV	1991	– Zm. Graham Greene, powieściopisarz i dramaturg angielski (ur. 2 X 1904)

- (105) 4 IV 1911 – Ur. Waclaw Čtvrtek, pisarz czeski, autor książek dla dzieci i młodzieży (zm. 6 XII 1976)
- (25) 4 IV 1991 – Zm. Max Frisch, pisarz szwajcarski (ur. 15 V 1911)
- 5 IV – Dzień Leśnika i Drzewiarza
- (120) 5 IV 1896 – Inauguracja w Atenach pierwszych nowożytnych igrzysk olimpijskich (zakończenie 14 IV 1896)
- (75) 5 IV 1941 – Zm. Franciszek Kleeberg, generał, dowódca grupy operacyjnej „Polesie” w kampanii wrześniowej 1939 roku (ur. 1 II 1888)
- (115) 6 IV 1901 – Ur. Marian Hemar (właśc. Jan Maria Mescheles), poeta, satyryk, komediopisarz (zm. 11 II 1972)
- (45) 6 IV 1971 – Zm. Igor Strawiński, kompozytor rosyjski (ur. 17 VI 1882)
- 7 IV – Światowy Dzień Zdrowia obchodzony od 1950 roku w rocznicę wejścia w życie międzynarodowej konwencji zawierającej statut Światowej Organizacji Zdrowia – WHO
- 8 IV – Międzynarodowy Dzień Romów obchodzony od 1971 roku z inicjatywy Światowej Rady Romów
- (75) 8 IV 1941 – Zm. Mariusz Zaruski, generał, taternik i żeglarz, pierwszy naczelnik Tatrzańskieo Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego (ur. 31 I 1867)
- (75) 8 IV 1941 – Zm. Eugène Marcel Prévost, pisarz francuski (ur. 1 V 1862)
- (390) 9 IV 1626 – Zm. Francis Bacon, angielski filozof, pisarz i mąż stanu (ur. 22 I 1561)
- (195) 9 IV 1821 – Ur. Charles Baudelaire, poeta francuski (zm. 31 VIII 1867)
- 11 IV – Międzynarodowy Dzień Solidarności Wyzwolonych Więźniów Politycznych obchodzony w rocznicę wyzwolenia obozu w Buchenwaldzie w 1945 roku

- 11 IV – Ogólnopolski Dzień Walki z Bezrobociem
- 11 IV – Światowy Dzień Chorych na Chorobę Parkinsona proklamowany przez brytyjską królową Elżbietę II w 1997 roku
- 11 IV – Dzień Radia
- (155) 11 IV 1861 – Zm. Tytus Działyński, mecenas sztuki, wydawca, założyciel Biblioteki Kórnickiej (ur. 24 XII 1796)
- 12 IV – Międzynarodowy Dzień Kosmonautyki i Lotnictwa obchodzony od 1969 roku w rocznicę lotu (1961) Jurija Gagarina
- (155) 12 IV 1861 – Początek wojny secesyjnej w Stanach Zjednoczonych Ameryki (zakończona 9 IV 1865)
- (55) 12 IV 1961 – Pierwszy lot kosmiczny Jurija Gagarina
- 13 IV – Światowy Dzień Pamięci Ofiar Katynia obchodzony w rocznicę opublikowania przez Niemców w 1943 roku informacji o odkryciu w Katyniu masowych grobów oficerów WP zamordowanych przez NKWD w 1940 roku
- (30) 13 IV 1986 – Pierwsza w historii oficjalna wizyta papieża, Jana Pawła II, w synagodze
- (1050) 14 IV 966 – Chrzest Polski
- 14 IV – Dzień Ludzi Bezdomnych ogłoszony przez Ruch Wychodzenia z Bezdomności „Markot”
- 14 IV – Światowy Dzień Walki z Czerniakiem
- (125) 14 IV 1891 – Ur. Stanisław Helsztyński, anglista, prozaik i publicysta (zm. 14 IV 1986)
- (100) 14 IV 1916 – Ur. Wojciech Żukrowski, prozaik, poeta, reportażysta, eseista, krytyk literacki (zm. 26 VIII 2000)
- (30) 14 IV 1986 – Zm. Stanisław Helsztyński, anglista, prozaik i publicysta (ur. 14 IV 1891)
- (30) 14 IV 1986 – Zm. Simone de Beauvoir, francuska pisarka, filozof, feministka (ur. 9 I 1908)

	15 IV		– Międzynarodowy Dzień Kombatanta
(30)	15 IV	1986	– Zm. Jean Genêt, francuski powieściopisarz, dramaturg i poeta (ur. 19 XII 1910)
(25)	15 IV	1991	– Początek działalności Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju (EBOR) z siedzibą w Londynie
	16 IV		– Światowy Dzień Głosu
	16 IV		– Dzień Sopera
(220)	17 IV	1796	– Ur. Stanisław Jachowicz, poeta, bajkopisarz i pedagog (zm. 24 XII 1857)
(105)	17 IV	1911	– Ur. Herve Bazin, pisarz francuski (zm. 17 II 1996)
(35)	17 IV	1981	– Zm. Ludwik Sempoliński, aktor, reżyser, tancerz i pedagog, autor wspomnień (ur. 18 VIII 1899)
	18 IV		– Międzynarodowy Dzień Ochrony Zabytków obchodzony z inicjatywy UNESCO od 1984 roku
(115)	18 IV	1901	– Ur. Laszlo Nemeth, pisarz węgierski (zm. 3 III 1975)
(45)	19 IV	1971	– ZSRR umieścił na orbicie pierwszą w dziejach stację orbitalną „SALUT 1”
	20 IV		– Międzynarodowy Dzień Wolnej Prasy
(30)	20 IV	1986	– Zm. Aleksiej Arbuzow, dramaturg rosyjski (ur. 13 V 1908)
(495)	21 IV	1521	– Zm. Ferdynand Magellan, żeglarz portugalski w służbie hiszpańskiej, odkrywca i podróżnik (ur. wiosną 1480 roku)
(285)	21 IV	1731	– Zm. Daniel Defoe, powieściopisarz angielski (ur. 1660, dokładna data urodzin nieznana)
(200)	21 IV	1816	– Ur. Charlotte Brontë, powieściopisarka angielska (zm. 31 III 1855)

- (70) 21 IV 1946 – Zm. John Maynard Keynes, ekonomista, teoretyk makroekonomii, jeden z twórców MFW i Banku Światowego (pierwotnie Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju) (ur. 5 VI 1883)
- 22 IV – Święto Ziemi (Międzynarodowy Dzień Ziemi)
- 23 IV – Święto 15 Pułku Ułanów Poznańskich. Dni Ułana obchodzone corocznie w Poznaniu od 1986 roku
- 23 IV – Światowy Dzień Książki i Praw Autorskich (pod patronatem UNESCO) ustanowiony w 1997 roku na wniosek rządu Hiszpanii i Międzynarodowej Unii Wydawców
- (400) 23 IV 1616 – Zm. Miguel de Cervantes, pisarz hiszpański, dramaturg, autor sztuk scenicznych i poeta (ur. 29 IX 1547)
- (400) 23 IV 1616 – Zm. Wiliam Szekspir (właśc. William Shakespeare), poeta i dramaturg angielski, reformator teatru (ur. 23 IV 1564)
- (125) 23 IV 1891 – Ur. Sergiusz Prokofiew, kompozytor radziecki (zm. 5 III 1953)
- (60) 23 IV 1956 – Uchwalenie przez Sejm ustawy o amnestii, na mocy której zwolniono z więzień ponad 35 tys. osób. Wiele z nich później zrehabilitowano
- 24 IV – Dzień Solidarności z Narodem Ormiańskim obchodzony z inicjatywy Parlamentu Europejskiego dla uczczenia rocznicy masakry Ormian w 1915 roku
- 24 IV – Światowy Dzień Miast Bliźniaczych obchodzony w ostatnią niedzielę kwietnia w rocznicę założenia Światowej Federacji Miast Bliźniaczych w 1957 roku
- (245) 24 IV 1771 – Ur. Samuel Bogumił Linde, autor słowników, pedagog (zm. 18 VIII 1847)
- 25 IV – Międzynarodowy Dzień Sekretarki

25 IV			– Międzynarodowy Dzień Świadomości Zagrożenia Hałasem obchodzony od 2001 roku z inicjatywy Towarzystwa Higieny Akustycznej
26 IV			– Dzień Drogowca i Transportowca
(130)	26 IV	1886	– Założenie Komisji Kolonizacyjnej popierającej osadnictwo niemieckie na ziemiach polskich
(30)	26 IV	1986	– Awaria elektrowni w Czarnobylu
(225)	27 IV	1791	– Ur. Samuel Morse, wynalazca amerykański, twórca alfabetu telegraficznego (zm. 2 IV 1872)
(85)	27 IV	1931	– Ur. Krzysztof Komeda (właśc. Krzysztof Trzcziński), kompozytor i pianista jazzowy, związany z Wielkopolską (Ostrowem i Poznaniem), twórca muzyki filmowej, m.in. do filmów Romana Polańskiego (zm. 23 IV 1969)
28 IV			– Światowy Dzień Pamięci Ofiar Wypadków przy Pracy
29 IV			– Międzynarodowy Dzień Tańca obchodzony od 1982 roku w rocznicę urodzin Jeana George'a Noverre'a (1727), francuskiego tancerza, choreografa i reformatora baletu
29 IV			– Dzień Męczeństwa Duchowieństwa Polskiego ustanowiony przez Konferencję Episkopatu Polski w 2002 roku
30 IV			– Międzynarodowy Dzień Jazzu ogłoszony przez UNESCO w listopadzie 2011 roku
30 IV			– Dzień Metalowca
(105)	30 IV	1911	– Zm. Stanisław Brzozowski, krytyk, dramaturg, filozof (ur. 28 VI 1878)
(100)	30 IV	1916	– Ur. Claude Shannon, matematyk amerykański, twórca teoretycznych podstaw rewolucji informacyjnej (zm. 28 II 2001)
(60)	30 IV	1956	– Uruchomienie pierwszego w Polsce ośrodka telewizyjnego w Warszawie

M a j

	1 V		– Międzynarodowy Dzień Solidarności Ludzi Pracy – Międzynarodowe Święto Pracy
	2 V		– Dzień Polonii i Polaków za Granicą ustanowiony przez Senat RP
	2 V		– Dzień Flagi Rzeczypospolitej Polskiej, ustanowiony przez Sejm w 2004 roku
(190)	2 V	1826	– Zm. Antoni Malczewski, poeta (ur. 3 VI 1793)
(170)	2 V	1846	– Ur. Zygmunt Noskowski, kompozytor i pedagog (zm. 23 VII 1909)
(115)	2 V	1901	– Ur. Willi Bredele, pisarz niemiecki (zm. 27 X 1964)
(95)	2 V	1921	– Wybuch III powstania śląskiego
(55)	2 V	1961	– Zm. Wojciech Bąk, poeta, pisarz wielkopolski (ur. 23 IV 1907)
	3 V		– Międzynarodowy Dzień Wolności Prasy ogłoszony w 1991 roku przez UNESCO i Światową Federację PEN Clubów
	3 V		– Uchwalenie Konstytucji 3 Maja (1791), święto narodowe
(125)	3 V	1891	– Ur. Tadeusz Peiper, poeta, prozaik, teoretyk literatury, tłumacz, autor programu poetyckiego Awanardy Krakowskiej (zm. 10 XI 1969)
(100)	3 V	1916	– Ur. Pierre Emmanuel, poeta francuski, tłumacz poezji polskiej na język francuski (zm. 22 IX 1984)
(25)	3 V	1991	– Zm. Jerzy Kosiński, pisarz amerykański polskiego pochodzenia (ur. 14 VI 1938)
	4 V		– Dzień Strażaka
	5 V		– Dzień Europy (Rady Europy) ustanowiony w 1964 roku, dla upamiętnienia utworzenia Rady Europy (5 V 1949), celebrowany przez Radę jako „dzień tolerancji, praw człowieka i integracji europejskiej”

- 5 V – Światowy Dzień Astmy
- (195) 5 V 1821 – Zm. Napoleon (właśc. Napoleon Bonaparte (Buonaparte)), cesarz Francuzów (ur. 15 VIII 1769)
- (170) 5 V 1846 – Ur. Henryk Sienkiewicz, powieściopisarz, noweli-
sta, laureat Nagrody Nobla w 1905 roku, używał
pseudonimu Litwos (zm. 15 XI 1916)
- (160) 6 V 1856 – Ur. Zygmunt Freud, austriacki neurolog i psychia-
tra, twórca psychoanalizy (zm. 23 IX 1939)
- (155) 7 V 1861 – Ur. Rabindranath Tagore, poeta, prozaik i filozof
indyjski tworzący w języku bengalskim (zm. 7 VIII
1941)
- (50) 7 V 1966 – Zm. Stanisław Jerzy Lec, poeta i satyryk (ur. 6 III
1909)
- (20) 7 V 1996 – Zm. Aleksander Rogalski, pisarz, tłumacz, eseista,
historyk literatury, publicysta, krytyk z poznańskie-
go środowiska literackiego (ur. 23 X 1912)
- 8 V – Dzień Zwycięstwa
- 8 V – Światowy Dzień Czerwonego Krzyża
- 8 V – Dzień Bibliotekarza
- (165) 8 V 1851 – Ur. Stanisław Witkiewicz, prozaik, krytyk arty-
styczny, malarz (zm. 5 IX 1915)
- (125) 8 V 1891 – Zm. Augustyn Szamarzewski, ksiądz, wielkopolski
działacz gospodarczy (ur. 21 I 1832)
- 9 V – Dzień Europy (Dzień Unii Europejskiej) ustano-
wiony w 1985 roku przez Radę Europy dla upa-
miętnienia ogłoszenia przez ministra spraw zagra-
nicznych Francji, Roberta Schumana, „Deklaracji
9 Maja” (1950 – znana jako plan Schumana), która
dała początek Wspólnocie Europejskiej
- (100) 11 V 1916 – Ur. Camilo Jose Cela, hiszpański pisarz, prozaik,
laureat Nagrody Nobla w 1989 roku (zm. 17 I
2002)

- (45) 11 V 1971 – Zm. Rafał Wojaczek, poeta (ur. 7 XII 1945)
- 12 V – Międzynarodowy Dzień Pielęgniarek
- (115) 13 V 1901 – Ur. Witold Pilecki, współorganizator Tajnej Armii Polskiej (TAP), ochotnik do obozu w Auschwitz, współautor raportu o obozie, uczestnik powstania warszawskiego, aresztowany przez UB w 1947 roku, skazany na karę śmierci i stracony (zm. 25 V 1948)
- (60) 13 V 1956 – Zm. Aleksander Fadiejew, pisarz rosyjski (ur. 24 XII 1901)
- (245) 14 V 1771 – Ur. Robert Owen, angielski socjalista utopijny, pisarz, działacz polityczny i społeczny (zm. 17 XI 1858)
- (90) 14 V 1926 – Ur. Tadeusz Chrzanowski, profesor UJ, historyk sztuki, autor ok. 300 książek i publikacji m.in. „Sztuka w Polsce Piastów i Jagiellonów”, fotografik, poeta i tłumacz, przewodniczący Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa, współautor ponad 40 tomików Katalogu Zabytków Sztuki w Polsce (zm. 24 XII 2006)
- 15 V – Międzynarodowy Dzień Rodziny proklamowany przez Zgromadzenie Ogólne NZ
- (130) 15 V 1886 – Zm. Emily Dickinson, poetka amerykańska (ur. 10 XII 1830)
- (125) 15 V 1891 – Ur. Michaił Afanasjew Bułhakow, pisarz i dramaturg radziecki (zm. 10 III 1940)
- (105) 15 V 1911 – Ur. Max Frisch, pisarz szwajcarski (zm. 4 IV 1991)
- 17 V – Światowy Dzień Telekomunikacji i Społeczeństwa Informacyjnego obchodzony od 2006 roku pod patronatem UNESCO i sekretarza generalnego ITU na podstawie porozumienia w Antalya
- 18 V – Międzynarodowy Dzień Muzeów obchodzony na wniosek Międzynarodowej Rady Muzeów

- (105) 18 V 1911 – Zm. Gustaw Mahler, kompozytor i dyrygent austriacki (ur. 7 VII 1860)
- (35) 18 V 1981 – Zm. William Saroyan, amerykański prozaik i dramaturg (ur. 31 VIII 1908)
- (45) 19 V 1971 – Zm. Czesław Janczarski, poeta, prozaik, autor książek dla dzieci i młodzieży (ur. 2 IX 1911)
- (40) 19 V 1976 – Zm. Julian Krzyżanowski, profesor, historyk literatury (ur. 4 VII 1892)
- (510) 20 V 1506 – Zm. Krzysztof Kolumb, żeglarz i podróżnik włoski w służbie hiszpańskiej, odkrywca Ameryki (ur. 25-31 VIII 1451)
- (135) 20 V 1881 – Ur. Władysław Sikorski, generał, naczelny wódz wojsk polskich na Zachodzie (zm. 4 VII 1943)
- (115) 20 V 1901 – Strajk Dzieci Wrzesińskich
- (30) 20 V 1986 – Zm. Olgierd Karol Borchardt, kapitan żeglugi wielkiej, polski pisarz marynista (ur. 25 III 1905)
- 21 V – Światowy Dzień Kosmosu obchodzony od 1998 roku
- (545) 21 V 1471 – Ur. Albrecht Dürer, niemiecki malarz i grafik (zm. 6 IV 1528)
- (175) 21 V 1841 – Zm. Julian Ursyn Niemcewicz, pisarz, poeta, tłumacz (ur. 16 II 1758)
- 23 V – Dzień Teatru Publicznego
- (145) 23 V 1871 – Zm. Jarosław Dąbrowski, generał, dowódca Komuny Paryskiej (ur. 13 XI 1836)
- (110) 23 V 1906 – Zm. Henryk Ibsen, dramaturg norweski (ur. 20 III 1828)
- 25 V – Międzynarodowy Dzień Dzieci Zaginionych obchodzony od 1990 roku
- 25 V – Dzień Działacza Kultury i Drukarza

- (335) 25 V 1681 – Zm. Pedro Calderón de la Barca, dramaturg i poeta hiszpański (ur. 17 I 1600)
- (125) 25 V 1891 – Ur. Pär Lagerkvist, pisarz szwedzki, laureat Nagrody Nobla w 1951 roku. (zm. 11 VII 1974)
- (95) 25 V 1921 – Ur. Mieczysław Albert Maria Krąpiec, dominikanin, profesor filozofii, tomista, wieloletni rektor KUL, główny twórca lubelskiej szkoły filozoficznej (zm. 8 V 2008)
- 26 V – Dzień Matki
- 27 V – Dzień Samorządu Terytorialnego uchwalony przez Sejm RP 29 VI 2000 roku
- 28 V – Światowy Dzień Raka Krwi
- (105) 28 V 1911 – Ur. Fritz Hochwaelder, pisarz i dramaturg austriacki (zm. 20 X 1986)
- (100) 28 V 1916 – Zm. Iwan Franko, ukraiński pisarz, uczonek i działacz społeczny (ur. 27 VIII 1856)
- (95) 28 V 1921 – Otwarcie I Targu Poznańskiego, który dał początek Międzynarodowym Targom Poznańskim
- (35) 28 V 1981 – Zm. Stefan Wyszyński, kardynał, prymas Polski w latach 1952-1981 (ur. 3 VIII 1901)
- 29 V – Dzień Weterana Misji
- (155) 29 V 1861 – Zm. Joachim Lelewel, historyk, działacz polityczny (ur. 22 III 1786)
- 30 V – Dzień Rodzicielstwa Zastępczego ustanowiony uchwałą Sejmu w 2006 roku
- (585) 30 V 1431 – Zm. Joanna d'ARC, francuska bohaterka narodowa, zwana dziewczycą orleańską, kanonizowana 16 maja 1920 roku (ur. 6 I 1412)
- (205) 30 V 1811 – Ur. Wissarion Bieliński, rosyjski filozof, myśliciel i krytyk literacki (zm. 2 V 1848)
- 31 V – Światowy Dzień Rozwoju Kultury obchodzony z inicjatywy UNESCO

- 31 V – Świątowy Dzień bez Papierosa obchodzony na wniosek Światowej Organizacji Zdrowia od 1988 roku
- (85) 31 V 1931 – Ur. Bogumił Kobiela, aktor komediowy, teatralny i filmowy (zm. 10 VII 1969)

C z e r w i e c

- (95) VI 1921 – Wznowienie działalności Aeroklubu Polskiego pod nazwą Aeroklub Rzeczypospolitej Polskiej
- 1 VI – Międzynarodowy Dzień Dziecka
- (140) 1 VI 1876 – Zm. Christo Botew, bułgarski poeta, publicysta, bohater narodowy walk wyzwoleńczych przeciw Turkom (ur. 6 I 1848)
- (90) 1 VI 1926 – Ur. Marilyn Monroe (właśc. Norma Jeane Mortenson), aktorka amerykańska, legenda kina (zm. 5 VIII 1962)
- (190) 3 VI 1826 – Zm. Mikołaj Karamzin, pisarz i historyk rosyjski (ur. 12 XII 1766)
- 5 VI – Dzień Szkoły bez Przemocy
- 5 VI – Międzynarodowy Dzień Ochrony Środowiska
- (190) 5 VI 1826 – Zm. Karol Maria Weber, kompozytor niemiecki, twórca narodowej opery romantycznej (ur. 18 XI 1786)
- (410) 6 VI 1606 – Ur. Pierre Corneille, dramaturg i poeta francuski (zm. 1 X 1684)
- (175) 6 VI 1841 – Ur. Eliza Orzeszkowa, powieściopisarka i nowelistka (zm. 18 V 1910)
- (70) 6 VI 1946 – Zm. Gerhart Hauptmann, dramaturg niemiecki, laureat Nagrody Nobla z 1912 roku (ur. 15 XI 1862)

- (180) 8 VI 1836 – Zm. Klaudyna Potocka, działaczka społeczna związana z Wielkopolską (ur. 27 VIII 1801)
- (140) 8 VI 1876 – Zm. George Sand (właśc. Amandine-Aurore-Lucile Dupin), pisarka francuska (ur. 1 VII 1804)
- (60) 8 VI 1956 – Zm. Jan Lechoń, czołowy poeta grupy „Skamander” (ur. 13 VI 1899)
- (235) 9 VI 1781 – Ur. George Stephenson, wynalazca lokomotywy (zm. 12 VIII 1848)
- (180) 10 VI 1836 – Zm. Andre Marie Ampere, fizyk francuski, twórca podstaw elektrodynamiki (ur. 22 I 1775)
- (75) 12 VI 1941 – Zm. Witold Hulewicz, poeta, publicysta, wydawca, założyciel Oddziału Związku Literatów Polskich w Poznaniu, członek grupy literackiej „Zdrój” (ur. 26 XI 1895)
- 14 VI – Narodowy Dzień Pamięci Ofiar Nazistowskich Obozów Koncentracyjnych ogłoszony w 2006 roku przez Sejm RP
- (130) 14 VI 1886 – Zm. Aleksander Ostrowski, dramaturg rosyjski, twórca rosyjskiego teatru narodowego (ur. 12 IV 1823)
- (80) 14 VI 1936 – Zm. Gilbert Keith Chesterton, powieściopisarz, krytyk i eseista angielski (ur. 29 V 1874)
- (20) 15 VI 1996 – Zm. Ella Fitzgerald, amerykańska wokalistka jazzowa (ur. 25 IV 1917)
- (320) 17 VI 1696 – Zm. Jan III Sobieski, król Polski od 1674 roku (ur. 17 VIII 1629)
- (25) 17 VI 1991 – Podpisanie traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy między Polską i Niemcami
- (90) 18 VI 1926 – Utworzenie Międzynarodowej Federacji Filatelistycznej z siedzibą w Luksemburgu
- (80) 18 VI 1936 – Zm. Maksym Gorki (właśc. Aleksiej Pieszkow), pisarz rosyjski (ur. 28 III 1868)

- (95) 19 VI 1921 – Zm. Tadeusz Rittner, dramaturg, pisarz (ur. 31 V 1873)
- 21 VI – Święto Muzyki obchodzone od 1982 roku we Francji, później upowszechnione na świecie
- (105) 21 VI 1911 – Ur. Hanna Malewska, autorka powieści historycznych (zm. 27 III 1983)
- (90) 22 VI 1926 – Ur. Tadeusz Konwicki, prozaik, scenarzysta i reżyser (zm. 7 I 2015)
- (75) 22 VI 1941 – Napaść Niemiec hitlerowskich na ZSRR
- (30) 23 VI 1986 – Zm. Jerzy Putrament, pisarz, działacz polityczny, społeczny i kulturalny (ur. 14 XI 1910)
- 24 VI – Światowy Dzień Osteoporozy
- (395) 24 VI 1621 – Ur. Jan Andrzej Morsztyn, poeta, najwybitniejszy przedstawiciel polskiego baroku, tłumacz, dyplomata (zm. 8 I 1693)
- (90) 24 VI 1926 – Utworzenie Polskiej Wytwórni Papierów Wartościowych
- (40) 25 VI 1976 – Wystąpienia robotnicze w Radomiu
- 26 VI – Międzynarodowy Dzień Zapobiegania Narkomanii ustanowiony przez ONZ, obchodzony od 1988 roku
- 27 VI – Światowy Dzień Walki z Cukrzycą ogłoszony w 1991 roku
- (75) 27 VI 1941 – Ur. Krzysztof Kieślowski, reżyser filmowy (zm. 13 III 1996)
- (25) 27 VI 1991 – Początek wojny domowej w Jugosławii zakończony proklamowaniem niepodległych państw
- (60) 28 VI 1956 – Wystąpienia robotnicze w Poznaniu – Poznański Czerwiec 1956
- 28 VI – Narodowy Dzień Pamięci Poznańskiego Czerwca 1956 ustanowiony uchwałą Sejmu w 2006 roku

- (70) 28 VI 1946 – Utworzenie Międzynarodowej Organizacji Radia i Telewizji (OIRT)
- (75) 29 VI 1941 – Zm. Ignacy Paderewski, pianista, kompozytor (ur. 6 XI 1860)
- (65) 29 VI 1951 – Pierwszy Kongres Nauki Polskiej (29 VI – 2 VII). Utworzenie Polskiej Akademii Nauk
- (105) 30 VI 1911 – Ur. Czesław Miłosz, polski oraz litewski poeta, laureat Nagrody Nobla w 1980 roku (zm. 14 VIII 2004)

II. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

Piotr Śniedziewski

OBRAZY MELANCHOLII W LITERATURZE

Melancholia jest jedną z tych kategorii, których źródeł poszukiwać należy w starożytności. Piszę ostrożnie – „kategorii” – ponieważ melancholię definiowano na różne, czasami sprzeczne sposoby. Najwcześniej spójna definicja melancholii pojawiła się w przypisywanym Hipokratesowi dziele *O naturze człowieka*, powstałym zapewne w latach 410–400 p.n.Ch. Według Hipokratesa organizm ludzki produkuje tzw. płyny ustrojowe (krew, flegma, żółć, czarna żółć), których równowaga zapewnia zdrowie oraz dobre samopoczucie. Co więcej, każdy z płynów powiązany jest z odpowiednim temperamentem (sangwicznym, flegmatycznym, cholerycznym, melancholijnym), zaś ich nadprodukcja prowadzi do różnego rodzaju zaburzeń. Jeśli w organizmie nagromadzi się zbyt wiele czarnej żółci, produkowanej przez śledzionę, człowiek staje się melancholikiem. Melancholia jest zatem chorobą o podłożu somatycznym, którą można leczyć oddziałując na ciało, stosując odpowiednie środki. Literacki przykład tak pojmowanej melancholii odnajdujemy w *Odysei* Homera (pieśń IV, wersy 218–226) – czytamy w niej o tajemniczych ziołach, które Helena dodała do wina, uwalniając biesiadników od wszelkich zgryzot i smutków (zioła te w oryginale nazwane zostały *nepenthes*, co na język polski tłumaczone bywa jako „od-smutek”). Komplementarną teorię melancholii zaproponował nieco później, bo około roku 350 p.n.Ch., Arystoteles w słynnym *Problemacie XXX* wchodzącym w skład *Zagadnień przyrodniczych* (sprawa autorstwa *Problematu* nie jest rozstrzygnięta, jako jego twórcę wskazuje się na ogół ucznia Arystotelesa – Teofrasta). Według greckiego filozofa melancholia może być postrzegana jako choroba, ale równie zasadne jest jej definiowanie jako szczególny stan ducha i umysłu. Właśnie dlatego ludzie genialni, cenieni artyści, politycy, mężowie stanu, byli melancholikami – do ich grona Arystoteles zalicza m.in. Empedoklesa, Platona, Sokratesa. Najbardziej wyrazistym przykładem literackim pozostaje w tym przypadku postać Ajaksa z *Odysei* (pieśń XI, wersy 555–582) oraz Bellerofona z *Iliady* (pieśń VI, wersy 200–202).

Te dwa ujęcia – Hipokratesa oraz Arystotelesa – wyznaczają najbardziej ogóle ramy myślenia o melancholii po dziś dzień. Z jednej strony mamy zatem do czynienia z definiowaniem melancholii jako przypadłości somatycznej. Towarzyszy temu przekonanie, iż można ją leczyć oddziałując – np. z pomocą

różnych medykamentów – wyłącznie na ciało. Z drugiej strony, melancholia ujmowana jest w kategoriach duchowych, bywa symptomem geniuszu, nadzwyczajnych zdolności. Nie znaczy to jednak, że w kolejnych stuleciach nie usiłowano tych dystynkcji uzupełniać. W średniowieczu, kiedy to melancholia popada w niełaskę i jest kwalifikowana jako grzech spokrewniony ze skąpstwem, lenistwem i lubieżnością (pozostałości po tego typu myśleniu są łatwo dostrzegalne na słynnym miedziorycie Albrechta Dürera *Melancholia I* z 1514 roku), upowszechnia się myślenie o zgubnych skutkach popadania w rozpacz, oddawania swej duszy smutkom. Dlatego tak popularna, ale i niebezpieczna, staje się wówczas „siostra melancholii” – acedia, zwana też „demonem południa”. Acedia, szczegółowo analizowana przez Ojców Pustyni, m.in. przez Ewargiusza z Pontu, była zgubnym stanem, zagrażającym zwłaszcza mnichom, którzy ulegają duchowemu otępieniu, wąpią w celowość dalszego doskonalenia i rezygnują z nabożnych rozmyślań. Konsekwencją acedii jest podważenie Boskiego porządku rzeczy, podanie w wątpliwość miłości rządzącej światem – jest więc acedia grzechem, który należy przezwyciężyć i odkupić. Warto podkreślić, że za karykaturalną gnuśnością mnichów w *Monachomachii* (1778) Ignacego Krasickiego kryje się właśnie acedia; na poważnie echo tych samych, zgubnych dla duszy doświadczeń pobrzmiewa w słynnych dziewiętnastowiecznych utworach: w *Racach* (1867) Charles’a Baudelaire’a oraz w *Kuszeniu świętego Antoniego* (1874) Gustave’a Flauberta. Średniowieczna melancholia to jednak nie tylko grzech czy duchowe otępienie – dość wspomnieć, że słynny refren François Villona „Ach, gdzie są niegdysiejsze śniegi” (pochodzący z *Wielkiego Testamentu* – 1461) zawiera w sobie wszystkie elementy, które w XIX i XX stuleciu uznane zostaną za kluczowe dla doświadczenia melancholii: świadomość straty, niemożność pogodzenia się z mijającym czasem, życie definiowane jako nieustanne ubywanie, tracenie.

Różnorodność ujęć melancholii w kolejnych epokach trudno byłoby uporządkować w jeden, niebudzący wątpliwości sposób. Schyłek średniowiecza oraz początek renesansu przynoszą ważne traktaty, których autorzy gowią się nie tylko nad istotą melancholii, ale usiłują również wskazać na jej konstytutywne cechy w różnych sztukach, także w literaturze. W latach 1480–1489 Marsilio Ficino przygotowuje rozprawę *De triplici vita*, w której poddaje reinterpretacji teorie Hipokratesa oraz Arystotelesa; z kolei w roku 1621 opublikowana zostaje monumentalna *Anatomia melancholii* Roberta Burtona – źródło wiedzy i inspiracji dla niezliczonych melancholików po dziś dzień. To właśnie Burton przyczynił się do powstania koncepcji *écriture mélancolique*, czyli melancholijnego pisma (ewentualnie: pisania), które charakteryzuje się m.in. rozwlekłością, licznymi powtórzeniami, skłonnością do cytowania. Echa tych teorii pobrzmiewają jeszcze w *Wielkiej Encyklopedii Francuskiej*, wyda-

wanej od początku lat 50. do połowy lat 70. XVIII stulecia pod czujnym okiem Denisa Diderota oraz Jeana d'Alemberta. W tym pomnikowym dziele utyskuje się ma melancholię, która postrzegana jest jako chorobliwy smutek, skłonność do samotności, mizantropia. Na kartach *Encyklopedii* gani się również melancholię religijną, czyli acedię, utożsamianą z zakłamaniem i fanatyzmem. W *Encyklopedii* pojawia się także próba nowego ujęcia melancholii – nie jest to ani niepożądany z medycznego punktu widzenia stan smutku, ani powodowany niejasnymi pobudkami stan religijnej zapaści, ale raczej tklive rozmarzenie, rozpamiętywanie straty, które nie przekształca się w rozpacz, choć nosi znamiona duchowej bolesti. Ten fenomen encyklopedyści określili mianem „słodkiej melancholii” (*la douce mélancolie*).

W zarysowanej w tej sposób historii melancholii – obejmującej czasy od starożytności po schyłek XVIII wieku – nowa jakość pojawia się na przełomie XVIII i XIX stulecia wraz z tendencjami (pre)romantycznymi. Przypomnijmy – w roku 1774 ukazują się *Cierpienia młodego Wertera*, w których Johann Wolfgang von Goethe prezentuje czytelnikom zupełnie nowy typ bohatera. Werter to, przynajmniej początkowo, postać o stabilnej psychice, pełna podziwu dla świata, zacytana w autorach starożytnych. Nieszczęśliwa miłość do Lotty oraz społeczne niepowodzenia sprawiają jednak, że postać stworzona przez Goethego ulega radykalnej przemianie – zaczyna postrzegać otaczającą ją rzeczywistość (zwłaszcza przyrodę) w sposób mroczny i pozbawiony nadziei, a lektura pisarzy antycznych ustępuje fascynacji *Pieśniami Osjana*. Werter zaczyna doświadczać „bólu świata” (*Weltschmerz*), który prowadzi go ku samobójczej śmierci. Na początku nowego stulecia, w roku 1802, ukazuje się jedna z najważniejszych powieści romantycznych – *René* François-Renégo Chateaubrianda. Tytułowy bohater to – podobnie jak Werter – jednostka szczególna, pełniej odczuwająca istnienie, a jednocześnie skazana na nieszczęście. René pała niespełnioną miłością do swej siostry (Amelii), choć wie, że to uczucie (z powodów religijnych i społecznych) nie ma racji bytu. Osamotnienie i utrata Amelii sprawiają, że bohater Chateaubrianda wyrusza w podróż za Ocean, by uciec od trawiącego go bólu istnienia. O przenikającej Renégo „chorobie wieku” (*mal du siècle*) Chateaubriand pisał jeszcze w *Pamiętnikach zza grobu* (1849-1850), dziwiąc się wielkiej popularności, jaką zyskała ona wśród czytelników. Dwa wspomniane przeze mnie utwory (*Cierpienia...* oraz *René*) w symboliczny sposób otwierają historię romantycznej melancholii, która – w odróżnieniu od melancholii stuleci poprzednich – stała się czymś pożądanym, może nawet modnym, mimo iż nie straciła tych wszystkich cech, które od czasów Hipokratesa i Arystotelesa czyniły z niej niebezpieczną, bo ocierającą się o śmierć, chorobę. Melancholia romantyczna to melancholia głęboko wewnętrzna, wynikająca z niezgody na świat, z poczucia zagubienia w rzeczywistości; to

także melancholia, w doświadczeniu której bodaj po raz pierwszy tak wyraźnie wyeksponowany został fenomen niemożliwej do oswojenia straty – podkreślam to, ponieważ właśnie stosunek do straty okazał się decydujący w definicji melancholii, którą na początku XX wieku zaproponował Zygmunt Freud w słynnym szkicu *Żaloba i melancholia* (1915). Niemal wszyscy romantyczni melancholicy doświadczają bólu straty, z którą nie potrafią sobie poradzić – René cierpi z powodu rozłąki z Amelią; Oktaw, główny bohater *Spowiedzi dziecięcia wieku* (1836) Alfreda de Musseta, przedstawia się jako reprezentant pokolenia, które przebudziło się „na ruinach świata”, bez wiary w lepszą przyszłość; tytułowy bohater *Eugeniusza Oniegina* (1833) Aleksandra Puszkina oraz Pieczorin z *Bohatera naszych czasów* (1840) Michaiła Lermontowa to postaci pogrążone w nudzie, chandrze (będącej, co sugeruje Puszkina, swojskim odpowiednikiem zachodnioeuropejskiego spleenu), postrzegające się jako „ludzie zbędni” czy też „ludzie niepotrzebni” (*lisznyj człowiek*).

Także romantyzm polski podsuwa nam wielu bohaterów oraz prezentuje całą gamę zjawisk, które słusznie mogą być powiązane z fenomenem melancholii – i to począwszy od jednego z pierwszych utworów, które ten romantyzm zapowiadają czy też towarzyszą jego narodzinom. Myślę w tym przypadku o *Marii* Antoniego Malczewskiego, czyli powieści poetyckiej wydanej w roku 1825. Trudno byłoby znaleźć tekst bardziej ponury i mroczny. Przypomnijmy, że historia opowiedziana przez Malczewskiego (osnuta wokół autentycznych wydarzeń) to historia nieszczeniwej (bo niespełnionej) miłości Wacława do Marii. Na drodze do szczęścia tych dwojga staje Wojewoda, ojciec Wacława, który nie godzi się na związek z powodów stanowych. Tragiczny spłot zdarzeń, zainicjowanych przez Wojewodę, prowadzi do zamordowania Marii, nad grobem której umiera jej ojciec, Miecznik. Zrozpaczony Wacław zamierza pomścić Marię i wyrusza, by zadać Wojewodzie śmierć (nie jest to powiedziane wprost, ale wiele przesłanek zawartych w finale *Marii* uzasadnia takie stwierdzenie). Ten krótki zarys fabuły wydaje się potrzebny o tyle, o ile pozwala ukazać *Marię* jako opowieść o stracie. Na tym jednak nie koniec. Równie istotne komponenty melancholii zostały bowiem wpisane w konstrukcję świata przedstawionego oraz w kreację tajemniczej postaci, jaką jest Pacholę. Akcja utworu Malczewskiego rozgrywa się na pustym stepie – ludzkie spojrzenie nie może tej przestrzeni ani objąć, ani oswoić. To jakby synekdocha świata, który w ujęciu pisarza pozbawiony jest centrum, pełni się we wszystkich kierunkach, lecz jest to nic nieznaczący gest. Można by pójść dalej, podkreślając więź, jaka łączy ten krajobraz z psychiką postaci – wydrążonych bądź wydanych na pastwę jednego pragnienia, które w ostatecznym rozrachunku okazuje się niemożliwe do spełnienia. Dlatego ten typ krajobrazu nazywany bywa „pejzażem mentalnym”, prezentującym „stan duszy” bohaterów. Jedną z najbardziej

tajemniczych postaci jest zaś w *Marii* Pacholę, które Wacław spotyka na swej drodze po tym, jak odkrył zwłoki Marii. Pacholę to niby-chłopiec, niby-starzec, który wyjawia: „Śmierć mi zostawiła czarne w piersiach blizny”, a zaraz potem informuje Wacława o swej samotności oraz smutku. Jedyne pragnienie tego bohatera („Uciec od rozpacz”) zdaje się niemożliwe do spełnienia w świecie przedstawionym utworu. Jest zatem *Maria* mroczną opowieścią o stracie (śmierć kolejnych postaci), pustce (step jako przestrzeń pozbawiona treści) oraz duchowej trwodze, co doskonale prezentuje słynny dystych pochodzący z tzw. drugiej pieśni Masek: „Ah! na tym świecie, Śmierć wszystko zmiecie, / Robak się lęgnie i w bujnym kwiecie”. To także utwór, który inicjuje mroczną, egzystencjalną tematykę romantyzmu polskiego.

Maria nie jest jednak wyjątkiem – w rodzimym romantyzmie z łatwością odnajdujemy bowiem utwory, których autorzy chętnie sięgają po wyobrażenia wiązane z melancholią. Jeśli utwór Malczewskiego, jak chcą tego historycy literatury, jest zorientowany głównie na treści uniwersalne, ogólnoludzkie, to dzieła takie, jak *Anhelli* (1838) Juliusza Słowackiego czy *Pan Tadeusz* (1834) Adama Mickiewicza, wyraźniej powiązane są z problematyką historyczną oraz narodową. Nie oznacza to, iż w tego typu dziełach melancholia się nie pojawia – okazuje się, że jest wprost przeciwnie. W *Anhellim*, którego wydanie zaledwie o kilka lat poprzedza tzw. okres mistyczny w twórczości Słowackiego, mamy do czynienia z mroczną wizją polskiej emigracji – podzielonej, skłóconej, skazanej na śmierć. Kreśląc wizerunki sybirskich zesłańców, Słowacki wkłada w usta Szamana, jednej z kluczowych postaci, następujące pouczenie: „Dwie są bowiem melancholie: jedna jest z mocy, druga ze słabości; pierwsza jest skrzydłami ludzi wysokich, druga kamieniem ludzi topiących się”. Można tę wypowiedź rozumieć i analizować na kilka różnych sposobów. Po pierwsze, w planie fabularnym są to słowa, których celem jest przebudzenie Anhellego – bowiem według Szamana „poddaje się [on] smutkowi i traci nadzieję”. Po drugie, można widzieć w tym sformułowaniu refleks starożytnej teorii Arystotelesa, który – o czym była już mowa – uznawał melancholię za stygmat ludzi genialnych („skrzydła ludzi wysokich”), choć zdawał sobie też sprawę z zagrożeń, jakie z tym uczuciem się wiążą („kamień ludzi topiących się”). Co więcej, w *Anhellim* (podobnie jak w *Marii*) mamy do czynienia z pejzażem mentalnym – śnieżna biel Syberii jest sygnałem pustki, która z coraz większym powodzeniem ogarnia dusze zesłańców, odbiera im chęć życia, zniechęca do walki (nie bez powodu *Anhelli* został uznany przez polskich emigrantów za jeden z najbardziej pesymistycznych utworów polskiego romantyzmu).

Nieco inaczej rzecz ma się z *Panem Tadeuszem*, który na ogół uznawany jest za utwór pogodny, eksploatujący topikę arkadyjską (wszak Mickiewicz, rozpoczynając pracę nad poematem, chciał napisać sielankę). Gdzie tu zatem

miejsce na melancholię? Okazuje się, że jest – i to nie poślednie. *Pan Tadeusz* to nie tylko poemat prezentujący „Ogród Pana Boga” i obecny w nim „ład istnienia”, jak pisał o epopei Czesław Miłosz, to także przepelnione smutkiem rozmyślanie o Polsce, której już nie ma, która nie istnieje. Dobrze wybrzmiewa to w *Inwokacji*, w której żywioł idealizacji splata się z materią wspomnień, jeszcze lepiej dostrzegalne jest to zjawisko w *Epilogu*, czyli w wierszu zredagowanym w 1834 roku i wykorzystanym jako zamknięcie poematu. Z tego gorzkiego utworu wyłaniają się trzy prawdy: 1) emigracyjna diaspora w Paryżu jest skłócona i podzielona (niczym w *Anhellim*); 2) lekiem na taki stan rzeczy może być wspomnienie dawnych obyczajów, nieistniejącej już Polski (Mickiewicz odtwarza przecież w *Panu Tadeuszu* „czas kontuszowy”, czas Polski szlacheckiej, która w 1834 roku jest już Polską nieistniejącą bądź, co najwyżej, odchodzącą do historii); 3) cały utwór jawi nam się jako szczególna terapia, którą Mickiewicz podejmuje z myślą o uleczeniu własnych ran i o przyjacielskim pouczeniu swoich rodaków. Szczególnie interesujący wydaje się punkt ostatni – oto Mickiewicz, trzydzieści lat po *Obermanie* (1804) Étienne’a Piverta de Senancoura i na kilkadziesiąt lat przed *Dziennikiem intymnym* (publikacja pierwszych fragmentów w 1882) Henriego-Frédérica Amiela, w nad wyraz przenikliwy sposób formułuje przekonanie o terapeutycznym aspekcie pisania. Twórczość literacka nie jest więc ani sferą czystej estetyki, ani wypełnianiem powinności wobec wspólnoty – to także, a może przede wszystkim, środek do ukojenia własnych smutków. Warto podkreślić w tym miejscu, że Julia Kristeva w książce *Czarne słońca. Depresja i melancholia* sformułowała postulat, zgodnie z którym melancholik ma tylko jeden sposób na to, by uniknąć całkowitej zapaści, ostatecznej katastrofy, a zatem śmierci – musi zacząć opowiadać o swoim bólu. I to właśnie czyni Mickiewicz w *Panu Tadeuszu*. Tak postępowoła zresztą wielu dziewiętnastowiecznych pisarzy – dość wspomnieć tu Gérarda de Nerval’a i jego słynny sonet *El Desdichado* (1853) czy Charles’a Baudelaire’a i cykl czterech utworów zatytułowanych *Spleen*, a pochodzących z tomu *Kwiaty zła* (1856).

To właśnie wiek XIX położył podwaliny pod wspomnianą już teorię Freuda, która wprowadza nas w świat melancholii dwudziestowiecznej. Przypomnijmy, że wiedeński psychoanalityk przeciwstawił melancholię żałobie, mimo iż – jak twierdził – obie mają te same przyczyny. Otóż podstawowym powodem tych uczuć jest doświadczenie straty – na przykład bliskiej osoby, ideału, jakiegoś dobra. Żałoba, ten szczególny czas po stracie, pozwala nam tę stratę przyjąć do wiadomości, zaakceptować, pogodzić się z nią. Wykonawszy pracę żałoby, możemy wrócić do tzw. „normalnego” życia, możemy dalej funkcjonować tak, jak przed doznaniem straty. W przypadku melancholii podobny mechanizm jest nie do pomyślenia – melancholia to ciągle rozpamiętywanie straty, brak zgody

na „normalne” życie. Dalsze konsekwencje są jeszcze poważniejsze – melancholik uwewnętrznia stracone dobro (osobę, pojęcie) i przejawia autodestrukcyjną skłonność do obwiniania się, do brania odpowiedzialności za stratę. Trafność tego mechanizmu potwierdzają liczne biograficzne oraz literackie historie – dość wspomnieć w tym miejscu Franza Kafkę czy Waltera Benjamina (wraz z jego pracami: *Źródło dramatu żałobnego w Niemczech* oraz *Pasaże*). Historii XX- oraz XXI-wiecznej melancholii nie da się jednak sprowadzić do jednego, założycielskiego tekstu. Dramaty minionego stulecia (dwie wojny, Holokaust) sprawiły, że melancholia człowieka XX i XXI stulecia to melancholia o zmiennych, czasami trudnych do uzgodnienia między sobą wizerunkach. Dlatego postanowiłem skupić się wyłącznie na dwóch utworach, które – dodatkowo – wchodzi w dialog z przywołanymi już przeze mnie tekstami dziewiętnastowiecznymi. Zabieg taki pozwoli, mam nadzieję, wskazać zarówno na ciągłość pewnych elementów melancholijnego imaginarium, jak i na próby reinterpretacji (być może nawet – odrzucenia) romantycznej spuścizny.

Pierwszym z zapowiedzianych utworów jest *Mariasz* (2007) Artura Daniela Liskowackiego. To właściwie dwie „pożenione” (tytułowy „mariasz” to gra w karty, ale również mariaż, a zatem małżeństwo) historie – jedna z nich opowiada o losach pana M., czyli Antoniego Malczewskiego, wspomnianego już autora *Marii*. Tekst Liskowackiego jest, jak sądzę, przepelniony melancholią z co najmniej dwóch powodów. Po pierwsze, szczeciński prozaik sięgnął po biografię romantyka – niezwykle barwną, intrygującą, która zawiera jednak wiele luk i niedopowiedzeń, będących skutkiem braku dokumentów. Wiemy, że Malczewski był pierwszym polskim alpinistą, zdobywcą Mont Blanc (1818) oraz Aiguille du Midi (1818). Podczas swych europejskich podróży (w latach 1816–1821) miał też okazję zapoznać się z modną wówczas teorią magnetyzmu zwierzęcego, czyli z konglomeratem przekonań medycznych i mistycznych spopularyzowanym przez Franza Antona Mesmera. Mesmeryzm, bo i tak nazywano teorię Mesmera, był wyrazem przeświadczenia, iż we wszechświecie istnieje tajemniczy fluid, przenikający także ludzi i umożliwiający ich leczenie. Czasami sądzi się, że wyznawcy mesmeryzmu, propagując seanse hipnotyczne, byli poprzednikami metod Freuda. Tak czy inaczej, Malczewski okazał się na tyle chłonnym uczniem, że po powrocie na Wołyń zasłynął jako magnetyzer i podjął się leczenia Zofii Rucińskiej, żony przyjaciela. Leczenie miało jednak zgubne skutki, ponieważ pacjentka zakochała się w Malczewskim, porzuciła męża, co przekształciło życie autora *Marii* w pasmo nieszczęść. Liskowacki skrzętnie rekonstruuje tę historię, ale *nolens volens* musi ją także uzupełnić, powiązać zdarzenia, które w przekazie biograficznym podpisane są pod odległymi datami. To, rzecz jasna, naturalny proces tworzenia literackiej fikcji, który w tym przypadku uzmysławia nam jednak, jak kruche i nietrwale jest

ludzkie życie, jak łatwo ginie ono wśród dokumentów, jak przepada wraz z nimi. Stąd w utworze Liskowackiego melancholia jest tożsama z refleksją nad ulotnością egzystencji, z postrzeganiem życia w kategoriach ciągłej straty. Drugi wymiar doświadczenia melancholijnego został zaś wpisany w losy pana M. oraz Zofii Rucińskiej. Dawni kochankowie z czasem czują się coraz bardziej skrępowani we własnym towarzystwie, żyją nadzieją na wyjazd do Królestwa Polskiego, ale tak naprawdę gryzie ich smutek, żal za bezpowrotnie zaprzaszczonym istnieniem, popadają w afazję, milczą. Liskowackiemu udało się zatem pokazać dwójkę bohaterów w sytuacji granicznej, w momencie, w którym zaczynają sobie zdawać sprawę, że projekty szczęśliwej przyszłości pozostaną niezrealizowane, a oni sami będą aż do śmierci gryzieni przez robaka melancholii.

Nieco inaczej melancholia wybrzmiewa w drugim współczesnym nam utworze, który jednak – podobnie jak *Mariasz* – odsyła nas do spuścizny dziewiętnastowiecznej. *Dwanaście stacji* (2004) Tomasza Różyckiego, bo ten poemat mam na myśli, to – jak pisali o nim krytycy – tekst melancholijno-ironiczny. To utwór melancholijny przede wszystkim dlatego, że Różycki próbuje podjąć twórczy dialog z *Panem Tadeuszem* – można by rzec, iż jest to nowoczesna próba odnowienia wielkiej tradycji epeicznej. W *Dwunastu stacjach* melancholia obecna jest także w konstrukcji świata przedstawionego – oto główny bohater powraca w rodzinne strony, by odnaleźć wspomnienia, by raz jeszcze przeżyć czar minionego dzieciństwa. Powrotowi towarzyszą jednak humorystyczne perypetie, które skutecznie (i celowo) obniżają ton poematu, rozsadzają poważną atmosferę romantycznego mitu o dzieciństwie, ukazując to dzieciństwo w swojskim, ale i krzywym zwierciadle. I tu właśnie pojawia się miejsce na ironię. Otóż Różycki doskonale zdaje sobie sprawę z tego, że na początku XXI wieku nie da się ani powrócić w naiwny sposób do pewnego wzorca gatunkowego rodem z XIX stulecia, ani opowiedzieć o własnej historii, tkając ją jedynie niemi nostalgii. Melancholia stałaby się pretensjonalna, gdyby nie towarzyszył jej pewien dystans, świadomość konwencji, czy wreszcie humor, który i *Panu Tadeuszowi*, i *Dwunastu stacjom* zjednał wielu życzliwych czytelników. Różycki, choć nie było to zapewne jego intencją, pokazał w swym poemacie, jak bardzo dziewiętnastowieczna (zwłaszcza romantyczna) melancholia się skonwencjonalizowała, jak przynależały wyłącznie do swego czasu.

Zaproponowany tu przegląd różnych obrazów melancholii w literaturze (choć nie jedynie) pozwala na dokonanie pewnych uogólnień. Okazuje się, że o melancholii można mówić w dwojaki sposób: 1) prezentując ją jako wolne od uwarunkowań historycznych doświadczenie naszej psychiki; 2) kładąc nacisk na kulturowe, a więc poddane konwencji, sposoby wyrażania tego doświadczenia, które mogą się zmieniać w zależności od potrzeb i gustów.

BIBLIOGRAFIA

Bibliografia podmiotowa:

Literatura polska

1. LISKOWACKI Artur Daniel, *Mariasz*, Szczecin 2007
2. MALCZEWSKI Antoni, *Maria*, oprac. Ryszard Przybylski, Wrocław 1958
3. MICKIEWICZ Adam, *Pan Tadeusz*, oprac. Stanisław Pigoń, Wrocław 1996
4. RÓŻYCKI Tomasz, *Dwanaście stacji*, Kraków 2004
5. SŁOWACKI Juliusz, *Anelli*, w: tegoż, *Poematy. Nowe wydanie krytyczne*, t. II, oprac. Zbigniew Przychodniak, Jacek Brzozowski, Poznań 2009

Literatura powszechna:

1. ARYSTOTELES, *Zagadnienia przyrodnicze. Księga trzydziesta. O roztropności, o umyśle, o mądrości*, w: tegoż, *Dzieła wszystkie*, t. IV, przekłady, wstępy i komentarze Antoni Paciorek, Leopold Regner, Paweł Siwek, Warszawa 1993
2. BURTON Robert, *Anatomia melancholii* (fragment), przeł. Tadeusz Sławek, „Literatura na Świecie” 1995, nr 3, s. 47–57
3. CHATEAUBRIAND François-René, *René*, w: tegoż, *Atala. René. Ostatni z Abenserażów*, przeł. i wstępem opatrzył Tadeusz Boy Żeleński, Poznań 1921
4. GOETHE Johann Wolfgang, *Cierpienia młodego Wertera*, przeł. Leopold Staff, oprac. Olga Dobijanka-Witczakowa, Wrocław 2000
5. HOMER, *Odyseja*, przeł. Lucjan Siemieński, wstęp Zofia Abramowiczówna, oprac. Jerzy Łanowski, Wrocław 1992
6. MUSSET Alfred de, *Spowiedź dziecięcia wieku*, przeł. Tadeusz Boy Żeleński, Wrocław 1997
7. VILLON François, *Wielki Testament*, przeł. Tadeusz Boy Żeleński, w: *Arcydzieła francuskiego średniowiecza*, wybór: Maciej Żurowski, wstępy i przypisy: Zygmunt Czerny, Warszawa 1968

Bibliografia przedmiotowa:

1. BAŁUS Wojciech, *Mundus melancholicus. Melancholiczny świat w zwierciadle sztuki*, Kraków 1996
2. BIĘCZYK Marek, *Melancholia. O tych, co nigdy nie odnajdą straty*, Warszawa 2000
3. BIĘCZYK Marek, *Oczy Dürera. O melancholii romantycznej*, Warszawa 2002

4. BUNGE Gabriel, *Acedia – duchowa depresja. Nauka duchowa Ewargiusza z Pontu o acedii*, przeł. Jerzy Bednarek, Arkadiusz Ziernicki, Kraków 2007
5. FÖLDÉNYI László F., *Melancholia*, przeł. Robert Reszke, Warszawa 2011
6. FREUD Zygmun, *Żałoba i melancholia*, przeł. Barbara Kocowska, w: Kazimierz Pospiszyl, *Zygmunt Freud. Człowiek i dzieło*, Wrocław 1991
7. GUARDINI Romano, *O sensie melancholii*, przeł. Barbara Grunwald-Hajdasz, przekład przejrzał Antoni Szwed, Poznań 2009
8. KĘPIŃSKI Antoni, *Melancholia*, Warszawa 1985
9. KRISTEVA Julia, *Czarne słońce. Depresja i melancholia*, przeł. Michał Paweł Markowski, Remigiusz Rzyziński, wstęp Michał Paweł Markowski, Kraków 2007
10. KUCZERA-CHACHULSKA Bernadetta, „Pan Tadeusz” – poemat elegijny, w: tejsze, *Przemiany form i postaw elegijnych w liryce polskiej XIX wieku. Mickiewicz, Słowacki, Norwid, Faleński, Asnyk, Konopnicka*, Warszawa 2002
11. MIŁOSZ Czesław, *Ogród Pana Boga*, „Rzeczpospolita”, 1998, nr 31, dodatek „Plus/Minus”, s. 13
12. RABIZO-BIREK Magdalena, *Romantyczni i nowocześni. Formy obecności romantyzmu w polskiej literaturze współczesnej*, Rzeszów 2012
13. STEINER George, *Dziesięć (możliwych) przyczyn smutku myśli*, przeł. Olga i Wojciech Kubińscy, Gdańsk 2007
14. ŚNIEDZIEWSKI Piotr, *Melancholijne spojrzenie*, Kraków 2011
15. ŚNIEDZIEWSKI Piotr, „Spleen” – dialog anatomii z psychologią. *Problemy recepcji i przekładu*, „Rocznik Komparatystyczny” 2010, nr 1, s. 105-124
16. ŚWIEŚCIAK Alina, *Melancholia w poezji polskiej po 1989 roku*, Kraków 2010
17. ZEIDLER-JANISZEWSKA Anna, *Między melancholią a żałobą: estetyka wobec przemian w kulturze współczesnej*, Warszawa 1996

Piotr Śniedziewski – prof. UAM, dr hab., pracownik Zakładu Literatury Romantyzmu Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Autor książek „Mallarme – Norwid. Milczenie i poetycki modernizm we Francji oraz w Polsce” (2008; wydanie francuskie 2009); „Melancholijne spojrzenie” (2011) oraz nowego przekładu (2010) „Kuszenia świętego Antoniego” Gustave’a Flauberta. Współredaktor tomów zbiorowych: „Histoire et fiction” (2009); „Wokół Pasaży Waltera Benjamina” (2009); „Siła komentarza. Romantyzmy literaturoznawców” (2011). Współredaktor pisma „Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Literacka”. Publikował artykuły i tłumaczenia m.in. w „Tekstach Drugich”, „Pamiętniku Literackim”, „Kresach”, „Twórczości”.

Marcin Radomski
Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

CICHOCIEMNI W ZNAKU ORŁA

Patronami roku 2016 obok Feliksa Nowowiejskiego i Henryka Sienkiewicza zostali Cichociemni – żołnierze polscy szkoleni w Wielkiej Brytanii do zadań dywersyjnych prowadzonych na terenie okupowanej Polski. W uzasadnieniu dokonanego wyboru czytamy: „Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, aby oddać hołd wszystkim Cichociemnym, którym należy się szacunek całego Narodu, oraz aby przekazać pamięć o Nich kolejnym pokoleniom, ogłasza rok 2016 Rokiem Cichociemnych”.

Przeigrana kampania wrześniowa w 1939 roku nie oznaczała końca istnienia Rzeczypospolitej i jej narodu. Polacy niejednokrotnie udowodnili, że w okresach zagrażających wolnemu bytowi kraju potrafią w instynktowny sposób organizować się i podejmować skuteczną walkę z zagrożeniem zewnętrznym. Tak jakby o nas Antoine de Saint-Exupéry pisał, iż: „zwycięstwo może osłabić jeden naród, a klęska obudzić inny z uspienia”. W czasie okupacji niemieckiej (1939–1945) zorganizowano pręźnie funkcjonujące Polskie Państwo Podziemne, którego zadaniem było stawianie oporu najeźdźcy oraz zapewnienie ciągłości administracyjnej i przygotowanie struktur do przejęcia władzy w wyzwolonym kraju. Wykrwawionej ojczyźnie potrzebne były niezwłocznie odpowiednio przeszkolone kadry dowódcze.

Inicjatorami utworzenia sekcji polskich skoczków spadochronowych byli oficerowie Jan Górski i Maciej Kalenkiewicz. Dzięki konsekwencji w działaniu uzyskano zgodę Naczelnego Wodza Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie – gen. Władysława Sikorskiego. W ten sposób powołano do życia elitę spadochronową konspiracyjnego Związku Walki Zbrojnej-Armii Krajowej (ZWZ-AK). Przeszkolonych spadochroniarzy desantowano do kraju pod osłoną nocy, by ostatecznie nazwać „cichociemnymi”. Chętnych rekrutowano spośród żołnierzy polskich, którzy po upadku Francji przedostali się do Wielkiej Brytanii, pragnąc kontynuować walkę z Niemcami.

Od września 1940 roku na terytorium Wielkiej Brytanii w szkockim Inverloch Castle kilkudziesięciu ochotników rozpoczęło realizację programu wzorowanego na ćwiczeniach brytyjskich komandosów. Szkolenie przewidywało udział młodych mężczyzn wyróżniających się ponadprzeciętną sprawnością fizyczną i odpornością psychiczną, posiadających niezwykle predyspozycje adaptacyjne. Kursanci musieli odznaczać się inteligencją niezbędną do przyswojenia nie-

sablonowych metod walki i wiedzą potrzebną do przekazania w konspiracji polskim patriotom. Tak wyselekcjonowani żołnierze przechodzili trening spadochronowy, instruktaż minerski i łącznościowy. Szkolono instynktowny system zachowań i sposoby bezszelestnego zabijania, uczono sztuki przetrwania oraz umiejętności obsługi niemieckich pojazdów wojskowych. Dopiero po ukończeniu cyklu następowało zaprzysiężenie.

16 lutego 2016 roku minęła 75. rocznica pierwszego zrzutu cichociemnych na teren zniewolonej Polski. Przywilej pierwszego, próbnego skoku otrzymali major Stanisław Krzymowski „Kostka”, rotmistrz Józef Zabielski „Żbik” i kurier Czesław Raczkowski „Orkan”. Przez cztery kolejne lata, aż do grudnia 1944 r. w okupowanej Polsce wylądowało 316 cichociemnych. 112 z nich zginęło, w tym 94 w walce. W szeregach zrzuconych cichociemnych znalazła się także kobieta – Elżbieta Zawacka pseudonim „Zo”, której wojenne losy mogą posłużyć za kanwę niejednego scenariusza. Bohaterscy komandosi walczyli między innymi w dywersji organizacji „Wachlarz”, kierując szeregiem akcji polskiego podziemia niepodległościowego. Wsławili się także modelowo przeprowadzoną akcją uwolnienia więźniów z niemieckiego więzienia w Pińsku czy brawurowym atakiem na Końskie, gdzie w ramach odwetu opanowano miasto, likwidując miejscowych konfidentów. Wielu z cichociemnych prowadziło walkę po zakończeniu II wojny światowej przeciwko nowemu porządkowi i sukcesywnej sowietyzacji. Dziewięciu zamęczono w katowniach Urzędu Bezpieczeństwa (UB). Do końca ponosili ofiarę, by – jak głęboko wierzyli – pomóc w wyzwoleniu ojczyzny.

Prezentowane poniżej zestawienie w wyborze zbiera pozycje dotyczące historii polskich skoczków spadochronowych, którzy dosłownie „sfruwać” z nieba tworzyli struktury i przygotowywali do walki wywiadowczo-dywersyjnej w udreżonym pod jarzmem hitlerowskim kraju. Najlepsi synowie ginęli w poczuciu bezwzględnej oddania ojczyźnie, bez kalkulacji, w myśl znanego im hasła: „wywalcz jej wolność lub zgin”. W zebranych materiale (pozycje zwarte – od 1985 roku i artykuły – od 2003 roku) wyszczególniono dwie części: opracowania ogólne oraz biografie, wspomnienia i wywiady.

I. Opracowania ogólne

a. Pozycje zwarte

1. BAZA 43 : cichociemni / Ian Valentine. – Warszawa : „Wolosański”, 2005. – 199 s. : il. – (Polska Walczy!)

Bibliogr. s. 191-193.

2. CICHOCIEMNI / Jędrzej Tucholski. – Wy. 4 – Poznań ; Wrocław : Wydawnictwo Dolnośląskie Oddział Publicat, 2010. – 647 s. : il.
Bibliogr. s. 609-612.
3. CICHOCIEMNI : elita polskiej dywersji / Kacper Śledziński. – Kraków : Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, 2012. – 439 s. : il.
Bibliogr. s. 419-422.
4. CICHOCIEMNI : z Polski do Polski / Jan Szatsznajder. – Wyd. 2 poszerz. i uzup. – Wrocław : Krajowa Agencja Wydawnicza, 1990. – 424 s.
5. CICHOCIEMNI i spadochroniarze 1941-1956 / Jędrzej Tucholski. – Warszawa : Oficyna Wydawnicza Rytm, 2009. – 278 s. : il.
6. CICHOCIEMNI na partyzanckich ścieżkach kielecczyny / Andrzej Urbański. – Kielce : ZW. PTTK, 1986. – 44 s. – (Biblioteka Regionalna / Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze. Zarząd Wojewódzki ; t. 9)
Bibliogr. s. 44.
7. CICHOCIEMNI z „Ospy” : dzieje cichociemnych zrzuconych do Polski w nocy 1/2 IX 1942 r. w grupie o kryptonimie „Smallpox” : Mieczysław Eckhardt, Michał Fijałka, Bolesław Kontrym, Hieronim Łagoda, Wacław Kopisto, Leonard Zub-Zdanowicz / Wojciech Birek. – Rzeszów : Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Oddział, 2010. – 67 s.
Bibliogr. s. [68].
8. CICHOCIEMNY : major Adam Trybus-„Mścisław”, „Gaj”, „Ogrodnik”, „Tkacz”-organizator i dowódca KEDYWU Armii Krajowej Okręgu Łódź : biogram życia, nauki, walki, pracy, męczeństwa, śmierci, 1909-1982 / Roman Peska. – Pabianice : Oficyna Wydawnicza „Pamięć”, 2002. – 70 s. : il.
Bibliogr. s. 67-69.
9. CICHOCIEMNY z Babic : major Piotr Szewczyk (1908-1988) / Adam Cyra ; Ministerstwo Obrony Narodowej. Departament Wychowania i Promocji Obronności. – Warszawa : Departament Wychowania i Promocji Obronności MON, 2006. – 44 s. : il.
Bibliogr. s. 38-39.
10. CICHOCIEMNY z Izdebek : kapitan Michał Fijałka (1915-1983) / Krzysztof A. Tochman. – Brzozów : Muzeum Regionalne PTTK [Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego] im. Adama Fastnachta, 1993. – 57 s.
11. COMMANDO Cichociemni / Stefan Starba Bałuk. – Wyd. 2 – Warszawa : Wydawnictwo Askon, 2008. – 103 s. : il.
12. DAJCIE im imię / Cezary Leżeński. – Warszawa : „Pax”, 1985. – 166 s.

13. DROGA „Ponurego” : rys biograficzny majora Jana Piwnika / Wojciech Königsberg. – Warszawa : Oficyna Wydawnicza Rytm : Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej, 2011. – 360 s. : il. (w tym kolor.) – (Biblioteka Armii Krajowej)
Bibliogr. s. 323-337.
14. KONTRA Cichociemnego czyli Ubecja w potrzasku / Roman Peska. – Pabianice : [nakł. autora], 1995. – 273 s.
Bibliogr. s. 97-99, 247-258.
15. MAJOR Wacław Kopisto : cichociemny, oficer AK, sybirak / Krzysztof A. Tochman. – Rzeszów : Wydawnictwo Libra : Muzeum Okręgowe, 2010. – 175 s. : il.
Bibliogr. s. 174-175.
16. MICHAŁ Fijałka : w obronie Wołynia / Krzysztof A. Tocha[!]man. – Wyd. 2 zm. – Zwierzyniec ; Rzeszów : „Ostoja”, 2004. – 215 s. : il.
17. NA TAJNYM froncie : śląscy spadochroniarze w grupach dywersyjno-zwiadowczych na tyłach wojsk hitlerowskich / Zbigniew Kantyka. – Katowice : Śląski Instytut Naukowy, 1987. – 159 s. – (Śląskie Epizody Historyczne)
Bibliogr. s. 158-[160].
18. POWRACALI nocą / Jędrzej Tucholski. – Warszawa : „Książka i Wiedza”, 1988. – 303 s. – (Biblioteka Pamięci Narodowej)
19. PROF. dr hab. gen. bryg. Elżbieta Zawacka (1909-2009) : materiały do biografii / pod red. Katarzyny Minczykowskiej. – Toruń : Fundacja Generał Elżbiety Zawackiej, 2010. – 167 s. – (Biblioteka Fundacji „Archiwum Pomorskie AK” w Toruniu ; 57)
20. PSEUDONIM „Zapora” : mjr cc Hieronim Dekutowski (1918-1949) / Adam F. Baran. – Staszów : Staszowskie Towarzystwo Kulturalne, [1996]. – 170 s. – (Biblioteka Staszowska 62)
21. PUŁKOWNIK Jan Piwnik „Ponury” / Marek Jedynak, Wojciech Königsberg, Szczepan Mróz. – Warszawa : Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2013. – 130 s. : il. (w tym kolor.) – (Dowódcy)
22. SPADOCHRONIARZ „Urban” : ppor. Stefan Jasiński (1914-1945) / Adam Cyra. – Oświęcim : Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau, 2005. – 79 s.
Bibliogr. s. 70-74.
23. SPADOCHRONIARZE / Jędrzej Tucholski. – Warszawa : „Pax”, 1991. – 395 s.
Bibliogr. s. 355-362.
24. TAJEMNICE i kontrowersje : zrzut na placówkę „Łąka” koło Mystkovic / Bronisław Sałuda. – Olsztyn : Oficyna Druków Niskonakładowych, 2005. – 56 s.

25. TAŚMA życia Przemysława Bystrzyckiego / Eugenia R. Dabertowa. – Poznań : „Bonami” Wydawnictwo-Drukarnia, 2005. – 245 s. : il. (w tym kolor.)
26. ZAPOMNIANA „Operacja III Most” i niezłomny dowódca płk Władysław Kabat / zebrał i oprac. Edward Kabat. – Wyd. 3. uzupeł. – [Breń] : Instytut Pomocy Młodzieży, 2009. – 232 s. : il. – (Wielcy Ludzie, Sławne Postacie, Znaczące Wydarzenia w Historii Polski)

b. Artykuły

1. AGATON budowniczy Warszawy / Roman Daszczyński. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2010, nr 234, s. 22-23
2. ALFRED Paczkowski „Wania” / Jerzy R. Krzyżanowski. W: *Zeszyty Historyczne*. – 2005, z. 153, s. 187-199
3. „BĄDŹ godną Polki imienia...” / Piotr Szubarczyk. W: *Nasz Dziennik*. – 2007, nr 303, s. 18-19
4. BRYK z patriotyzmu / Jacek Szczerba. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2008, nr 179, s. 15
5. CICHOCIEMNI – zawsze samotni w walce / Grzegorz Łakomski. W: *Mówią Wieki*. – 2007, nr 10, s. 14-20
6. CICHOCIEMNI i my / Paweł Kędzierski ; rozm. przepr. Piotr Śmiałowski. W: *Kino*. – 2008, nr 6, s. 10-13
7. Cichociemni wciąż ciekawią / Maciej Jabłoński. W: *Nowe Książki*. – 2013, nr 2, s. 14
8. CICHOCIEMNY / Patrycja Bukalska. W: *Tyg. Powszechny*. – 2014, nr 5, s. 29
9. CICHOCIEMNY „Mamka” przed Wojskowym Sądem Specjalnym Komendy Głównej AK / Bartłomiej Szyrowski. W: *Prz. Historyczno-Wojskowy*. – 2013, nr 3, s. 202-206
10. CICHOCIEMNY z garnizonu leszczyńskiego kpt. Hieronim Łagoda (1914-1944) / Zenon Józwiak. W: *Grot*. – 2004, nr 21, s. 120-128
11. CZŁOWIEK z chmur / Daniel Passent. W: *Polityka*. – 2008, nr 4, s. 86-87
12. DOKOŃCZYŁA biegu i posługiwania Polsce / Piotr Szubarczyk. W: *Nasz Dziennik*. – 2009, nr 14, s. 21
13. DWA lata na Łubiance : historia we wspomnieniach. W: *Źródło*. – 2012, nr 6, s. 22-23
14. DZIENNIK sądeckiego lotnika / Jerzy Erazm Iszkowski. W: *Rocznik Sądecki*. – 2006, t. 34, s. 262-272
15. DZIŚ premiera filmu „My, Cichociemni” / Karol Kobos. W: *Dziennik*. – 2008, nr 177, dod. Warszawa, s. IV

16. EMISARIUSZ : wystawa o życiu i działalności Tadeusza Chciuka-Celta (1916-2001) / Włodzimierz Odojewski. W: Tyg. Powszechny. – 2006, nr 17, s. 19
17. FEMINISTKA na spadochronie / Katarzyna Minichowska, rozm. przepr. Patrycja Bukalska. W: Tyg. Powszechny. – 2016, nr 7, s. 71-74
18. GENERALSKIE szlify dla prof. Elżbiety Zawackiej / GG. W: Gaz. Wyborcza – Toruń. – 2006, nr 101, s. 2
19. GENERAŁ Zawacka : prof. Elżbieta Zawacka, legendarna kurierka i jedyna kobieta wśród „cichociemnych”... / Wojciech Giedrys. W: Gaz. Wyborcza – Toruń. – 2006, nr 138, s. 1
20. GENERAŁ Zo / Dariusz Baliszewski. W: Wprost. – 2009, nr 8, s. 94-96
21. GŁOŚNIEJ o cichociemnych / Jarosław Rybak. W: Polityka. – 2010, nr 31, s. 64-66
22. IDĄ za mną : kobieta generał / Piotr Głuchowski, Marcin Kowalski. W: Gaz. Wyborcza. – 2009, nr 27, dod. Duży Format nr 5, s. 16-17
23. JAK Orzeł czekał na Lwa / Piotr Lisiewicz. W: Niezależna Gaz. Polska Nowe Państwo. – 2014, nr 10, s. 40-47
24. JEJ służba / Hanna Maciejewska-Gracz, Tomasz Chinciński. W: Tyg. Powszechny. – 2011, nr 13, dod. Cichociemni, s. VI-VII
25. KOTWICZ wierny do końca / Roman Daszczyński. W: Gaz. Wyborcza. – 2010, nr 232, s. 20-21
26. KREDA : szukasz śmierci – wstąp na chwilę / Roman Daszczyński. W: Gaz. Wyborcza. – 2010, nr 235, s. 20-21
27. KURS cichociemnego. : jak ćwiczyli komandosi polskiego podziemia / Wojciech Rodak. W: Nasza Historia. – 2015, nr 11, s. 38-41
28. LADY Ryder of Warsaw / Emilia Kunikowska. W: Uważam Rze. – 2013, nr 46, s. 62-64
29. MARIAN Jurecki : cichociemny, rotmistrz (1911-1941) / Krzysztof A. Tochman. W: Rocznik Sądecki. – 2010, t. 38, s. 509-512
30. MJR Stanisław Ossowski – cichociemny rodem z Kaszub / Artur Ochał. W: Zeszyty Chojnickie. – 2014, nr 30, s. 34-60
31. MOJA życiowa przygoda / Stefan Bałuk ; rozm. przepr. Patrycja Bukalska. W: Tyg. Powszechny. – 2011, nr 13, dod. Cichociemni, s. VIII
32. NA SPADOCHRONIE do Kraju / Bartosz Kaliski. W: Nowe Książki. – 2007, nr 12, s. 26-27
33. NAPISZCIE na moim grobie: Żołnierz Piłsudskiego : bohaterowie powstania / Paweł Smoleński. W: Gaz. Wyborcza. – 2014, nr 190, dod. Ale Historia nr 33, s. 14

34. ODBIÓR zrzutów lotniczych w Obwodzie ZWZ – AK Łowicz (1941-1944) / Grzegorz Rutkowski. W: *Roczniki Łowickie*. – 2014, t. 11, s. 127-166
35. OPERACJA „Adolphus” / Jan Adam Beme. W: *Mars*. – 2004, t. 17, s. 186-201
36. OSTATNI cichociemny / Stefan Bałuka ; rozm. przepr. Magdalena Rigamonti. W: *Wprost*. – 2014, nr 6, s. 30-31
37. OSTATNI emisariusz Tadeusz Chciuk-Celt (1916-2001) : wystawa w Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego w Warszawie / Marcin Łukaszewski. W: *Niedziela*. – 2005, nr 6, s. 21
38. O TYCH, co perfekcyjnie podrabiali / Jerzy S. Majewski. W: *Gaz. Wyborcza – Stołeczna*. – 2012, nr 233, s. 4
39. PANI generał „Zo” / Jan Żaryn. W: *Rzeczpospolita*. – 2009, nr 10, s. A16
40. PAZUR cenzury / Jacek Zygmunt Sawicki. W: *Zeszyty Historyczne*. – 2005, z. 151, s. 192-195
41. PIERWSZY kurs specjalny „cichociemnych” w Polskich Siłach Zbrojnych na Obczyźnie / Albin Piotr Habina. W: *Mars*. – 2006, t. 21, s. 223-230
42. PIĘKNI, dwudziestoletni / Krzysztof A. Tochman ; rozm. przepr. Patrycja Bukalska. W: *Typ. Powszechny*. – 2011, nr 13, dod. Cichociemni, s. V
43. POR. Zbigniew Matuła (1917-44) „Radomyśl”, cichociemny z „Barbary” / Wiesław Kutek. W: *Szkice Tarnowskie*. – 2010, nr 2, s. 136-139
44. PORUCZNIK cc. Witold Strumpf „Sud” przed sądem podziemia / Bartłomiej Szyprowski. W: *Prz. Historyczno-Wojskowy*. – 2012, nr 2, s. 207-218
45. POWĄZKI – warszawski Katyń / Tadeusz M. Płużański. W: *Nasza Polska*. – 2012, nr 33, s. 4
46. PRZYWRÓCONA tożsamość narodowych bohaterów / Magdalena Kowlewska. W: *Nasza Polska*. – 2013, nr 35, s. 1, 7
47. PUŁKOWNIK „Kotwicz” – kresowy diament / Piotr Szubarczyk. W: *Nasz Dziennik*. – 2012, nr 196, s. 12
48. RAPORT cichociemnego / Mateusz Drzewiec. W: *Nowe Książki*. – 2006, nr 8, s. 52-53
49. SKOCZKOWIE spadochronowi – Cichociemni na terenie Krakowskiego Okręgu Armii Krajowej / Andrzej Przybyszewski. W: *Mars*. – 2003, t. 14, s. 61-74
50. SKOK do Polski : historia II wojny światowej / Roman Daszczyński. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2014, nr 45, dod. *Ale Historia* nr 8, s. 12-13

51. SPADOCHRONIARZE Armii Krajowej i jeden z nich – cichociemny podpułkownik „Oliw” – Feliks Dzikielewski / Zbigniew Mierzwiński. W: *Niepodległość i Pamięć*. – 2007, nr 1, s. 147-151
52. SPÓR o Elżbietę Zawacką : żołnierza i pedagoga / Józef Półturzycki. W: *Rocznik Andragogiczny*. – 2014, t. 21, s. 317-331
53. SPRAWA kradzieży pieniędzy cichociemnych z placówki „Trawa” i rozwiązanie jej przez podziemny wymiar sprawiedliwości / Bartłomiej Szczyprowski. W: *Prz. Historyczno-Wojskowy*. – 2015, nr 1, s. 158-178
54. STARBA : chciałeś, Feluś, Polski, to ją masz / Roman Daszczyński. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2010, nr 236, s. 16-17
55. STEFAN Bałuk (1914-2014) / Renata Kobylarz-Buła. W: *Łambinowski Rocznik Muzealny : jeńcy wojenni w latach II wojny światowej*. – 2014, t. 37, s. 201-205
56. TAJEMNICE cichociemnych : z dr. Krzysztofem A. Tochmanem, historykiem z Oddziału IPN w Rzeszowie, autorem m. in. „Słownika biograficznego cichociemnych”, rozmawia Mateusz Rawicz. W: *Nasza Polska*. – 2015, nr 28, s. 18-19
57. [TAŚMA życia Przemysława Bystrzyckiego – recenzja] / Artur Jachna. W: *Zesłaniec*. – 2006, nr 27, s. 119-123
58. TO ZIEMIA zbliżała się do mnie / Elżbieta Zawacka ; rozm. przez Grzegorz Łakomski. W: *Mówią Wieki*. – 2007, nr 10, s. 10-13
59. [TRZYSTASZESNAŚCIE] 316 ptaszków : nazwano ich Cichociemnymi / Marcin Kołodziejczyk. W: *Polityka*. – 2006, nr 7, dod. *Pomocnik Historyczny* nr 1, s. 20-25
60. TRZYSTU szesnastu / Patrycja Bukalska. W: *Tyg. Powszechny*. – 2011, nr 13, dod. *Cichociemni*, s. I-IV
61. URODZINY pani generał Zawackiej / WG. W: *Gaz. Wyborcza* – Toruń. – 2007, nr 67, s. 4
62. WANIA bohater ze skazą? / Roman Daszczyński. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2010, nr 233, s. 14-15
63. WARCJARZ, który cichociemnych woził / Radosław Nawrot. W: *Gaz. Wyborcza* – Poznań. – 2009, nr 256, s. 6
64. WŁADYSŁAW Kochański : wspomnienie o „cichociemnym” / Leszek Starucha. W: *Gaz. Wyborcza* (Kraków). – 2013, nr 272, s. 16
65. WSPOMNIENIA zamiast mitologii / Krzysztof Kosiński. W: *Nowe Książki*. – 2005, nr 5, s. 31-32
66. WYWALCZ wolność lub zgiń / Kacper Śledziński. W: *Tyg. Powszechny*. – 2016, nr 7, s. 66-70

67. WYWIADOWCY z Łączki / Maciej Walaszczyk. W: *Nasz Dziennik*. – 2014, nr 226, s. 1, 5
68. ZAGADKOWA śmierć „Cichociemnego” : z dr. Krzysztofem Kaczmar-skim, naczelnikiem Biura Edukacji Publicznej Oddziału IPN w Rzeszo-wie, rozmawia Tomasz Plaskota. W: *Nasza Polska*. – 2015, nr 1, s. 12
69. „ZAWSZE służyłam Polsce najlepiej jak umiałam” / Tomasz Strużanow-ski. W: *Niedziela*. – 2009, nr 5, s. 20-21
70. „ZO”. Kurierka zbyt sprytna dla gestapo / Wojciech Rodak. W: *Nasza Historia*. – 2016, nr 3, s. 34-35
71. ZRZUT dla AK / Karol Zwierzchowski. W: *Mówią Wieki*. – 2007, nr 02, s. 46-49
72. ZRZUT na placówkę „Puchacz” : o zrzutach i placówkach odbiorczych w powiecie siedleckim podczas II wojny światowej / Hubert Królikowski. W: *Szkice Podlaskie*. – 2006, z. 14, s. 71-90
73. Z TYŁU nie ma nic / Aleksander Tarnawski ; rozm. przepr. Juliusz Cwieluch. W: *Polityka*. – 2015, nr 15, s. 34-35
74. ZUCHWAŁE akcje cichociemnych. „Ponury” i „Robot” / Wojciech Rodak W: *Nasza Historia*. – 2016, nr 3, s. 28-33
75. „ŻMUDZINA” historia niepospolita / Joanna Wieliczka-Szarkowa. W: *Nasz Dziennik*. – 2014, nr 229, s. 18-19

II. Biografie, wspomnienia, wywiady

1. ANKIETA cichociemnego / Alfred Paczkowski. – [Wyd. 3]. – Warszawa : „Pax”, 1987. – 286 s.
2. CICHOCIEMNA : generał Elżbieta Zawacka „Zo” 1909-2009 / Katarzyna Minczykowska. – Toruń : Fundacja Generał Elżbiety Zawackiej, 2014. – 360 s. : il. (w tym kolor.) – (Kobiety Niezłomne)
Bibliogr. s. 321-348.
3. DROGA „Ponurego” : rys biograficzny majora Jana Piwnika / Wojciech Königsberg ; wstęp Zdzisław Rachtan „Halny”. – Wyd. 2. popr. i uzup. – Warszawa : Oficyna Wydawnicza Rytm : Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej, 2014. – 360 s. : il. (w tym kolor.)
Bibliogr. s. 323-338.
4. DROGA cichociemnego do łagrów Kołymy / Wacław Kopisto. – Warszawa : Oficyna Wydawnicza Volumen, 1990. – 349 s. – (Biblioteka Wschodnia)
5. DROGI cichociemnych / [red. prowadzący Zofia Gawryś]. – Warszawa : Bellona : De Agostini Polska, 2013. – 671 s. – (Biblioteka II Wojny Świa-towej ; 5)

6. DROGI Cichociemnych : opowiadania / zebr. i oprac. przez Koło Spadochroniarzy Armii Krajowej. – Londyn : Koło CC Spadochroniarzy AK : Veritas, 1972. – 412 s. : il.
7. DROGI cichociemnych. – Warszawa : Bellona, 2008. – 540 s.
8. DZIENNIKI cichociemnego 1939-1942 / Wiesław Szpakowicz. – Rzeszów : Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Oddział, 2014. – 400 s. : il. (w tym kolor.) – (Seria Wydawnicza IPN Oddział w Rzeszowie)
9. ELŻBIETA Zawacka „Zelma”, „Sulica”, „Zo” / Katarzyna Minczykowska. – Wyd. 2. popr. – Toruń : Fundacja „Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej”, 2012. – 50 s. : il. – (Biblioteka Fundacji „Archiwum Pomorskie AK” w Toruniu ; t. 50)
10. „GÓRA”, „Dolina” – partyzant niepokonany : wywiad rzeka z cichociemnym Adolfem Pilchem : wspomnienia cichociemnego / Marian Podgóreczny. – Warszawa : Wydawnictwo Askon, 2014. – 200 s. : il.
Bibliogr. s. 187-189.
11. KIEDY brata zabija brat / [przygot. Józef Garliński]. – Wyd. 2 uzup. – Warszawa : Oficyna Wydawnicza Volumen Mirosława Łątkowska & Adam Borowski, [1996]. – 105 s. : il.
12. KONCERT : opowiadanie cichociemnego / Marek Celt. – Warszawa : Wydawnictwo LTW, 2002. – 155 s. : il.
13. LEKARZ nie przyjmuje : ankieta cichociemnego / Alfred Paczkowski. – Warszawa : „Pax”, 1981. – 270 s. : il.
14. LOSY skoczka : wspomnienia oficera Wojska Polskiego, szkoleniowca cichociemnych, uczestnika powstania warszawskiego, uciekiniera z obozu jenieckiego i współpracownika bezpieki / Jerzy Feliks Szymański. – Warszawa : Dom Wydawniczy PWN, 2015. – 662 s.
Bibliogr. s. 33-35.
15. MJR Adolf Pilch (1914-2000) – cichociemny z Wisły / Danuta Szczyпка. – Wisła : Wydawnictwo Luteranin. Parafia Ewangelicko-Augsburska, 92 s. : il.
Bibliogr. s. 82-86, netogr. 86-87.
16. NAJKRÓTSZĄ drogą / Stanisław Sosabowski. – [Wyd. 1 krajowe]. – Warszawa : „Bellona”, 1992. – 346 s.
17. OPERACJA Mosty – lądowanie alianckich samolotów w Polsce : sprostowania do „Dynamit” mjra „Jagody” / Stefan Musiałek-Łowicki. – [Breń] : Instytut Pomocy Młodzieży, 2010. – 132 s. : il. – (Wielcy Ludzie i Sławne Postacie, Znaczące Wydarzenia w Historii Polski)

18. ORZEŁ ujarzmiony : wspomnienia cichociemnego z II wojny światowej / Stanisław Bronisław Skowroński. – Zwierzyniec ; Rzeszów : Obywatelskie Stowarzyszenie „Ostoja”, 1998. – 427 s. : il. (gł. kolor.)
19. PAŃSTWOWOŚĆ podziemna w narracjach cichociemnych : wspomnienia wojenne z lat 1939-1945 Henryka Krajewskiego / Eugeniusz Hull. – Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, 2014. – 276 s. : il.
Bibliogr. s. 253-258.
20. PODWÓJNA pętla : wspomnienia cichociemnego / Tomasz Kostuch. – [Wyd. 2]. – Warszawa : Wydaw. Min. Obrony Narodowej, 1990. – 320 s. : mapy
21. „PONAR” : wspomnienia z lat 1939-1945 / Antoni Iglewski – cichociemny ; [zebr. i oprac. Szymon Szynkowski, Mirosława Szynkowska]. – Redecz Krukowy ; Brześć Kujawski : Kujawska Fabryka Maszyn Rolniczych „Krukowiak”, 2012. – 290 s. : il. (w tym kolor.) – (Redecz Krukowy i okolice... kraina prastara / Janusz Borkowski ; t. 14)
22. POWOŁANIE i przeznaczenie : wspomnienia oficera Komendy Głównej AK 1940-1944 / Kazimierz Iranek-Osmecki. – Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1998. – 574 s. : il.
23. POWOŁANIE i przeznaczenie : wspomnienia oficera Komendy Głównej AK / Kazimierz Iranek-Osmecki. – Wyd. 2 rozsz. – Warszawa : „Czytelnik”, 2004. – 607 s.
24. PUŁKOWNIK Jan Piwnik „Ponury” / Marek Jedynak, Wojciech Königsberg, Szczepan Mróz. – Warszawa : Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2013. – 130 s. : il. – (Dowódcy)
25. RAPORT z Podziemia 1942 / Marek Celt. – Łomianki : Wydawnictwo LTW, 2005. – 431 s. : il.
26. SŁOWNIK Biograficzny Cichociemnych. T. 1 / Krzysztof A. Tochman. – Wyd. 2 popr. i uzupeł. – Zwierzyniec ; Rzeszów : Obywatelskie Stowarzyszenie „Ostoja”, 2000. – 231 s. : il.
27. SŁOWNIK biograficzny cichociemnych. T. 2 / Krzysztof A. Tochman. – Wyd. 2 popr. uzupeł. – Łąka : AWR Atrium ; Zwierzyniec : na zlec. Obywatelskiego Stowarzyszenia „Ostoja”, 2007. – 320 s. : il.
Bibliogr.
28. SŁOWNIK biograficzny cichociemnych. T. 3 / Krzysztof A. Tochman. – Rzeszów : Obywatelskie Stowarzyszenie „Ostoja”, 2002. – 193 s. : il.
Bibliogr.
29. SŁOWNIK biograficzny cichociemnych. T. 4 / Krzysztof A. Tochman. – Rzeszów ; Zwierzyniec : Obywatelskie Stowarzyszenie „Ostoja”, 2011. – 316 s. : il.
Bibliogr.

30. WRÓCIŁEM „najkrótszą drogą” / Jan Jokiel. – Warszawa : Wydaw. Min. Obrony Narodowej, 1989. – 253 s.
31. WSPOMNIENIA cichociemnego / Marek Lachowicz. – Rzeszów : Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Oddział, 2011. – 208 s. : il. – (Seria Wydawnicza IPN Oddział w Rzeszowie)
Bibliogr. s. 167-183.
32. Z FAŁSZYWYM ausweisem w prawdziwej Warszawie : wspomnienia 1939-1946. T. 1 / Stanisław Jankowski. – Wyd. [4] popr. i rozsz. – Warszawa : Państw. Instytut Wydawniczy, 1996. – 458 s. – (Biblioteka Syrenki)
33. Z RETINGIEREM do Warszawy i z powrotem : raport z Podziemia 1944 / Marek Celt. – Łomianki : Wydawnictwo LTW, 2006. – 235 s. : il.
34. ZNAK cichociemnych / Przemysław Bystrzycki. – Warszawa : Wydawnictwo von borowiecky, 2009. – 375 s.
35. ZNOWU się naraziłem : wspomnienia cichociemnego / Alojzy Józekowski. – Warszawa : Wydawnictwo Askon, 2014. – 207 s. : il. (w tym kolor.)
Bibliogr. s. 206.

Andrzej Dudziak
Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

RADOM 1976
I INNE PROTESTY ROBOTNICZE
W TYM ROKU W POLSCE

Pogarszający się stan gospodarki Polski w 1976 roku spowodował podjęcie przez władze PRL próby utrzymania równowagi na rynku podstawowych dóbr. Wybrano wówczas najprostszą metodę, czyli podwyżkę cen. Ogłosił ją wieczorem 24 czerwca premier rządu Piotr Jaroszewicz. Skala podwyżki (około 70% na artykuły pierwszej potrzeby) spowodowała wybuch niezadowolenia, którego rozmiary zaskoczyły partię i rząd. Według wcześniejszego rozpoznania przeprowadzonego w ramach akcji Lato 76 Ministerstwo Spraw Wewnętrznych

spodziewało się protestów w takich ośrodkach jak Warszawa, Gdańsk, Szczecin, Kraków czy Śląsk. Tym razem w centrum uwagi społeczeństwa znalazły się inne miejscowości.

W Radomiu strajk rozpoczęli robotnicy z Zakładów Metalowych im. gen. Waltera, którzy wyszli na ulice, a do nich przyłączyli się pracownicy z innych zakładów. W proteście udział wzięło 17-25 tys. osób. Doszło tam do walk ulicznych, niszczenia wyposażenia gmachu Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (KW PZPR) i jego podpalenia.

W Zakładach Mechanicznych Ursus (Ursus – dziś dzielnica Warszawy) od rana nie przystąpiło do pracy 90% załogi. Zdeterminowani robotnicy wyszli na tory i zablokowali linie kolejowe (m.in. międzynarodowe) łączące Warszawę z Poznaniem, Krakowem, Łodzią.

W Płocku szczególnego znaczenia nabrała sytuacja w rafinerii. Strajk rozpoczęty rano na kilku wydziałach przerodził się, po zakończeniu pierwszej zmiany, w wiec i pochód 2-3 tys. osób. Część uczestników marszu udała się pod budynek KW.

Protesty w Radomiu, Ursusie i Płocku zostały brutalnie stłumione przez oddziały ZOMO (Zmotywowane Oddziały Milicji Obywatelskiej). Wyławiano demonstrantów, bito ich, poddawano różnym represjom, a do czarnej legendy przeszły, stosowane szczególnie w Radomiu, „ścieżki zdrowia”, czyli bicie pałkami ludzi przechodzących przez szpaler milicjantów. Jedną z ofiar protestów w Radomiu był ks. Roman Kotlarz, który został śmiertelnie pobity przez „nieznanych sprawców”. Szedł z demonstrantami, bronił ich w kazaniach i został potraktowany jako jeden z „warchołów i chuliganów”. Taką bowiem opinię tworzono zbuntowanemu tłumowi w oficjalnej propagandzie.

Ostatecznie podwyżki zostały odwołane. Ocenia się, że protesty objęły w Polsce 90 zakładów i wzięło w nich udział 70-80 tys. osób.

W lipcu 1976 roku rozpoczęła się akcja pomocy represjonowanym, w której uczestniczyli ludzie z różnych środowisk społecznych i ideowych. Później na bazie tej współpracy powstały organizacje opozycyjne wobec władz PRL – Komitet Obrony Robotników (KOR) i Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela (ROPCiO).

W 40-tą rocznicę protestów z 1976 roku przypominamy wydarzenia często pomijane, choć bardzo ważne dla dalszego biegu polskiej historii. Bowiem z doświadczeń wspomnianego roku zrodziła się społeczna solidarność i dojrzałość rozwiązań organizacyjnych zastosowanych w sierpniu 1980 roku.

Prezentowane zestawienie bibliograficzne zawiera pozycje zwarte (od 1991 roku) i artykuły (od 2004 roku). Całość opracowania podzielono na cztery części. Pierwsza z nich zawiera opracowania ogólne. Kolejne części gromadzą prace o protestach w miastach, przedsiębiorstwach i regionach Polski. W dal-

szych działach znajdują się publikacje o stosunku Kościoła katolickiego do wydarzeń (m.in. sylwetka ks. Romana Kotlarza) oraz o Komitecie Obrony Robotników i pomocy dla poszkodowanych i represjonowanych.

I. Opracowania ogólne

a. Pozycje zwarte

1. CZERWIEC '76 : bibliografia / [oprac. Maria Kaczmarska, Ewa Ukleja] ; Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Józefa A. i Andrzeja S. Załuskich w Radomiu. – Radom : WBP, 1996. – 48 s.
2. CZERWIEC 1976 : geneza, przebieg, konsekwencje / Paweł Sasanka. – Warszawa : Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2006. – 451 s. : il. – (Monografie / Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu ; t. 25)
Bibliogr. s. 423-441.
3. CZERWIEC '76 : krok ku wolności / [kalendarium, biogramy, wybór mater., oprac. Sławomir Stępień ; red. Anna Piekarska, Małgorzata Strasz]. – Warszawa : IPN, 2002. – Teka (28 ; 26 s. ; 50 k. tabl. luz.) : faks., fot., portr., rys. – (Teki Edukacyjne IPN)
Materiały dla ucznia : historia, słownik pojęć, biogramy, kalendarium, utwory literackie, bibliografia. Materiały dla nauczyciela : scenariusze lekcji, tematy esejów, bibliografia.
4. CZERWIEC 1976 : Radom, Ursus, Płock / Paweł Sasanka, Sławomir Stępień. – Warszawa : Instytut Pamięci Narodowej, 2006. – 162 s. : il.
Bibliogr. s. 159.
5. CZERWIEC 1976 : spory i refleksje po 25 latach / pod red. Pawła Samsanki i Roberta Spałka ; Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu. – Warszawa : IPN, 2003. – 143 s. – (Konferencje IPN; t. 8)
Materiały z sesji naukowej zorganizowanej 19 czerwca 2001 roku w Warszawie i 6 września 2001 roku w Radomiu i Płocku.
6. CZERWIEC 1976 w materiałach archiwalnych / wybór, wstęp i oprac. Jerzy Eisler. – Warszawa : „Volumen”, 2001. – 279 s. : il. – (Dokumenty / Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu ; t. 4)
7. NA DRODZE do Solidarności : Wrocław w walce o demokrację i niepodległość 1976-1980 / Leszek Ziątkowski. – Wrocław : Wydawnictwo „Profil”, 2010. – 143 s. : il. + 1 dysk optyczny (CD-ROM).
Bibliogr. s. 142-143.

b. Artykuły

1. BĘDĄ nas nazywali narodem warchołów / Wojciech Pestka. W: *Polityka*. – 2011, nr 25, s. 60-62
2. CENTRUM władzy wobec kryzysu 1976 roku / Marcin Zaremba. W: *Studia Polityczne*. – 2009, s. 105-118
3. DWA polskie Czerwce / Wojciech Dudkiewicz. W: *Tyg. Solidarność*. – 2011, nr 26, s. 16-17
4. DZIĘKUJEMY, pamiętamy, nie zapomnimy / Paweł Podlipniak. W: *Tyg. Solidarność*. – 2013, nr 27, s. 16-17
5. CZERWIEC gniewnych ludzi : czy pamięć o buntach społecznych z PRL przyczyni się do respektowania praw pracowniczych / Łukasz Perzyna. W: *Tyg. Solidarność*. – 2005, nr 25, s. 10-11
6. CZERWIEC '76 – droga do niepodległości / Antoni Macierewicz. W: *Głos*. – 2006, nr 25/26, s. 23
7. CZERWIEC '76 a polityka zagraniczna PRL / Piotr Długołęcki. W: *Mówią Wieki*. – 2008, nr 03, s. 89-95
8. CZERWIEC wolności : poznański Czerwiec '56 to ostatnie polskie powstanie narodowe, a radomski Czerwiec '76 to koniec mitu tzw. drugiej Polski / Antoni Dudek. W: *Wprost*. – 2006, nr 25, s. 78-80
9. GDYBY nie Ursus i Radom... / Antoni Zambrowski. W: *Gaz. Polska*. – 2012, nr 27, s. 25
10. GDYBY nie Ursus i Radom jadłbyś chleb z marmoladą / Antoni Zambrowski. W: *Gaz. Polska*. – 2015, nr 25, s. 30-31
11. GWIEZDNY czas : trzeba się porozumiewać i wysuwać żądania, ale ważniejsza od żądań jest solidarność – pisał Jacek Kuroń w 1976 r. / Andrzej Friszke. W: *Tyg. Powszechny*. – 2010, nr 35, dod. Ludzie tamtego Sierpnia, s. VI-VII
12. HARCERSKIE wychowanie / Urszula Doroszevska. W: *Głos*. – 2006, nr 39, s. 11-14
13. JAK my ich nienawidzimy / Rafał Kotomski. W: *Gaz. Polska*. – 2011, nr 27, s. 28
14. „JEDYNKA” była dla nas prawdziwą szkołą / Wojciech Onyszkiewicz. W: *Głos*. – 2006, nr 39, s. 13-15
15. KONSULTACJE czerwcowe : strajki 1976 / Paweł Sasanka. W: *Rzeczpospolita (W3)*. – 2006, nr 146, dod. s. I-III
16. KTO władzy zepsuł wakacje / Andrzej Krajewski. W: *Newsweek Polska*. – 2011, nr 26, s. 44-46
17. LATEM 1976 roku / Piotr Naimski. W: *Głos*. – 2006, nr 39, s. 3, 6-7

18. NIE strzelali, ale dali w kość / Grzegorz Boguta, Henryk Wujec, Ludwika Wujec ; oprac. Adam Leszczyński. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2011, nr 146, s. 2
19. POTEPIAMY warcholów z Radomia i Ursusa / Robert Spalek. W: *Gaz. Polska*. – 2005, nr 26, s. 20-21
20. PUNKT zwrotny dekady Gierka / Paweł Sasanka. W: *Wiadomości Historyczne*. – 2004, nr 5, s. 3-19
21. REWOLTA roku 1976 / Robert Spalek. W: *Gaz. Polska*. – 2006, nr 26, s. 24
22. RODOWODY niepokornych / Krzysztof Łączyński. W: *Głos*. – 2006, nr 39, s. 14-15
23. TO BYŁY protesty radykalnie antyreżimowe / Zbigniew Romaszewski ; rozm. przepr. Andrzej Kaczyński. W: *Rzeczpospolita (W3)*. – 2006, nr 149, s. A9
24. TRAGICZNY „polski miesiąc” / Paweł Sasanka ; rozm. przepr. Maciej Winnicki. W: *Nasz Dziennik (Wyd. 3)*. – 2006, nr 146, s. 13-14
25. [TYSIĄC dziewięćset pięćdziesiąt sześć] 1956 – 1970 – 1976 : propagandowy paradygmat rewolty robotniczej Mariusz Mazur. W: *Rocznik Lubelski*. – 2009, t. 35, s. 201-214
26. [TYSIĄC dziewięćset siedemdziesiąt dwa] 1972-1976 : szczęście na kredyt i Radom / red. Maciej Rosalak, Tomasz Stańczyk, Jarosław Szarek, Ryszard Terlecki. – (Najnowsza historia Polaków. Oblicza PRL ; nr 10). W: *Rzeczpospolita (W3)*. – 2008, nr 12, dod. s. 1-16
27. [TYSIĄC dziewięćset siedemdziesiąt sześć] 1976 – to był smutny rok / Mateusz Wyrwich. W: *Niedziela (Wyd. zasadnicze)*. – 2010, nr 27, s. 22-23
28. W HARCERSKIEJ Drużynie / Marek Barański. W: *Głos*. – 2006, nr 39, s. 7-10
29. WARCHOŁY i miększe rury / Marcin Zaremba. W: *Polityka*. – 2006, nr 26, s. 68-70
30. Z ZIEMI polskiej do włoskiej / Andrzej Friszke. W: *Polityka*. – 2007, nr 39, s. 76-79

II. Protesty w miastach, przedsiębiorstwach, regionach

A. Radom

a. Pozycje zwarte

1. KONFLIKT pamięci : narracje radomskiego czerwca 1976 / David Morgan ; [tł. z ang. Jan Popowski] ; Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu ; Instytut Studiów Poli-

tycznych PAN. – Warszawa : IPN, 2004. – 183 s. – (Monografie / Instytut Pamięci Narodowej-Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu ; t. 12)

Bibliogr. s. 172-179.

2. RADOMSKI Czerwiec : dwadzieścia lat później. – Radom ; Warszawa : Instytut Wydawniczy Książka i Prasa [i in.], 1996. – 50 s. : il.
3. RADOMSKI czerwiec 1976. Cz. 1, Doniesienie o przestępstwie / do dr. przygot. Wiesław M. Mizerski ; Komisja Rehabilitacji „Czerwiec 76” przy NSZZ [Niezależnym Samorządnym Związku Zawodowym] „Solidarność” Ziemia Radomska. – Wyd. 2 popr. i uzup. – Lublin : „Norbertinum”, 1991. – 230 s. : il.
4. REWOLTA radomska : czerwiec 76 / Krzysztof Dubiński. – Warszawa : „Magad”, 1991. – [16] s. : fot. – (Czarne Plamy PRL [Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej])
5. ZACZĘŁO się w „Walterze” : katalog wystawy / [aut. tekstów Anna Janowska, Arkadiusz Kutkowski, Paweł Sasanka] ; Archiwum Państwowe w Radomiu, Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej w Lublinie – Delegatura w Radomiu. – Radom : Archiwum Państwowe [etc.], 2011. – 167 s. : il.

b. Artykuły

1. CZERWIEC warchołów. Radom '76 / Przemysław Waingertner. W: Tyg. Solidarność. – 2013, nr 25, s. 30-31
2. CZY powstanie pomnik Radomskiego Czerwca '76? / Romuald K. Bochyński. W: Arteria. – 2006, nr 4, s. 95-98
3. DZIEŃ z życia Teodory Biegańskiej : co się stało w Radomiu w czerwcu 1976 / Patrycja Bukalska. W: Tyg. Powszechny. – 2006, nr 27, s. 14
4. GENERACJE buntowników : Czerwiec 1956 i Czerwiec 1976: dwa etapy w powojennej historii Polski / Andrzej Paczkowski ; rozm. przepr. Michał Kuźmiński. W: Tyg. Powszechny. – 2006, nr 27, s. 9, 16
5. KAMIEN robotników z Radomia / Krzysztof Szewczyk. W: Gaz. Polska. – 2013, nr 25, s. 28-29
6. MIASTO napiętnowane : z Pawłem Sasanką, pracownikiem Oddziałowego Biura Edukacji Publicznej IPN w Warszawie i autorem książki o roku 1976, rozmawia Patrycja Bukalska. W: Tyg. Powszechny. – 2006, nr 27, s. 15
7. MIASTO po wyroku : 35 lat po wydarzeniach w Radomiu / Wojciech Pestka. W: Odra. – 2011, nr 6, s. 19-26

8. MÓWIĄ świadkowie wydarzeń / Iza Kozłowska. W: Tyg. Solidarność. – 2015, nr 26, s. 10-13
9. NA POCZĄTKU był Czerwiec / Krzysztof Szewczyk. W: Gaz. Polska. – 2014, nr 26, s. 32-33
Relacje uczestników protestów.
10. NA POMOC czekają wiele lat / Maciej Winnicki. W: Nasz Dziennik (Wyd. 2). – 2006, nr 194, s. 11
11. OKIEM obrońcy / Jan Olszewski. W: Głos. – 2006, nr 39, s. 3, 8-11
12. Powiew / Maciej Szańkowski. – Wywiad. W: Oronsko. – 2006, nr 3/4, s. 53-55
O projekcie pomnika Radomskiego Czerwca '76.
13. RADOM bez wyroku / Wojciech Dudkiewicz. W: Tyg. Solidarność. – 2013, nr 6, s. 12-13
14. RADOM '76 – przedsmak Solidarności / Paweł Podlipniak. W: Tyg. Solidarność. – 2015, nr 27, s. 26-27
15. RADOM '76 : żebyście wiedzieli, jak bili / Renata Metzger. W: Gaz. Wyborcza. – 2006, nr 145, s. 3
16. RADOMSKI Czerwiec '76 / Paweł Podlipniak. W: Tyg. Solidarność. – 2012, nr 27, s. 20-21
17. RADOM, Ursus '76 / prac. Jerzy S. Majewski. W: Gaz. Wyborcza. – 2006, nr 146, s. 1-4
18. ROZPRAWA z Radomiem / Krzysztof Losz. W: Nasz Dziennik (Wyd. 2). – 2011, nr 147, s. 11
19. ZWYKLI i zapomniani : jak żyją dzisiaj ludzie poszkodowani przez rządzących w PRL: przykład Radomia / Patrycja Bukalska. W: Tyg. Powszechny. – 2007, nr 22, s. 17

B. Warszawa – Ursus

1. „CHŁOPAKI, chodźmy na tory” : co się stało w warszawskich zakładach „Ursus” w czerwcu 1976 / Tomasz Potkaj. W: Tyg. Powszechny. – 2006, nr 27, s. 16
2. CZERWIEC 1976 w Ursusie : dokumenty, relacje, zdjęcia / [kom. red. Jerzy Domżański i. in. ; wybór materiałów i red. nauk. Tadeusz Krawczak]. – Warszawa : Stowarzyszenie Przyjaciół Archiwum Państwowego m. st. Warszawy, 2006. – 141 s. : il.
3. LUDZIE na torach : Ursus: w 1976 roku robotnicy wyszli na tory, żeby ktoś w końcu zauważył ich protest / Andrzej Kaczyński. W: Rzeczpospolita (W3). – 2006, nr 146, dod. s. II-III
4. PO MATURZE do Ursusa / Marcin Gugulski. W: Głos. – 2006, nr 39, s. 15-17

5. POCIĄG na placu Konstytucji : 30-lecie strajków w Ursusie / Jan Fusiecki. W: *Gaz. Wyborcza – Stołeczna*. – 2006, nr 147, s. 5
6. WOLNA republika Ursus / Jan Fusiecki, Iwona Szpala. W: *Gaz. Wyborcza – Stołeczna*. – 2006, nr 146, s. 6
7. ZNÓW gorzki czerwiec dla Ursusa / Waldemar Żyszkiewicz. W: *Tyg. Solidarność*. – 2011, nr 28, s. 14

C. Regiony

1. BYDGOSZCZANIE wobec Czerwca 1976 – geneza, przebieg i konsekwencje wydarzeń / Katarzyna Maniewska. W: *Kronika Bydgoska*. – 2005, t. 27, s. 369-425
2. CZERWIEC 1976 w Płocku i województwie płockim / Jacek Pawłowicz, Paweł Sasanka. – Toruń : Wydaw. Adam Marszałek, 2003. – 211 s. : fot., 1 pl.
3. CZERWIEC '76 na Pomorzu Zachodnim w świetle akt Wydziału III SB KW MO w Szczecinie / Beata Kościelna ; OBUiAD IPN w Szczecinie. W: *Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej*. – 2010, t. 3, s. 169-195
4. ECHA Czerwca 1976 roku na Warmii i Mazurach w świetle materiałów KW PZPR w Olsztynie / Witold Gieszczyński ; Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych. Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie. W: *Echa Przeszłości*. – 2014, [t.] 15, s. 245-300
5. GDAŃSKI czerwiec '76 w świetle dokumentów partii i bezpieki / Piotr Brzeziński ; Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej IPN w Gdańsku. W: *Pamięć i Sprawiedliwość : biuletyn Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu Instytutu Pamięci Narodowej*. – 2012, [nr] 1, s. 199-220
6. SPOŁECZEŃSTWO województwa zielonogórskiego w okresie wydarzeń czerwcowych 1976 roku / Robert Skobelski. W: *Rocznik Lubuski*. – 2005, t. 31, cz. 2, s. 183-196
Materiały z konferencji „Ziemia Lubuska w latach 1945-2005”, Zielenka Góra.
7. STUDIUM przypadku : opór społeczny wobec władzy komunistycznej w województwie elbląskim (1976-1989) / Karol Nawrocki ; Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Oddział w Gdańsku. – Elbląg ; Gdańsk : Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2014. – 474 s. : il. (w tym kolor.) . – (Publikacje Gdańskiego Oddziału IPN ; t. 46)
Bibliogr. s. 428-446, netogr. s. 447.

8. WYDARZENIA roku 1976 w Polsce północno-wschodniej / Jarosław Schabieński, Krzysztof Sychowicz. – Suwałki : Augustowsko-Suwalskie Towarzystwo Naukowe : Muzeum Okręgowe, 2010. – 197 s. : il. – (Biblioteka Rocznika Augustowsko-Suwalskiego ; t. 2)
Bibliogr. s. 179-180.
9. ŻEGLARZE i patrioci / Adam Chmielecki. W: Tyg. Solidarność. 2015, nr 10, s. 24-25
Omówienie książki „Studium przypadku. Opór społeczny wobec władzy komunistycznej w województwie elbląskim (1976-1989)” K. Nawrockiego.

III. Kościół wobec wydarzeń

a. Pozycje zwarte

1. ... BYŁEM z tymi ludźmi : życie i działalność księdza Romana Kotlarza / Szczepan Kowalik, Arkadiusz Kutkowski, Jerzy Kutkowski. – Radom : Katedra Radomska : Wydawnictwo Instytutu Technologii Eksploatacji – PIB, 2007. – 223 s. : il.
Bibliogr. s. 217-221.
2. KS. [KSIĄDZ] Roman Kotlarz – męczennik robotniczego protestu „Czerwiec '76” / Tadeusz Andrzej Janusz. – Sandomierz : Wydaw. Diecezjalne, 1996. – 111 s. : il.
3. KSIĄDZ Roman Kotlarz : życie i działalność 1928-1976 / Szczepan Kowalik, Jarosław Sakowicz ; red. nauk. Elżbieta Orzechowska ; [współpr. aut. Piotr Krakowski, Tomasz Pызara]. – Radom : Radomskie Towarzystwo Naukowe : „Ave”, 2000. – 132 s. : il.
Bibliogr.

b. Artykuły

1. ABYŚMY wzrastali w sprawiedliwości, solidarności i miłości przed Obliczem Pana : list pasterski księdza biskupa Zygmunta Zimowskiego z okazji 30. rocznicy radomskiego protestu robotniczego z czerwca 1976 r. W: Nasz Dziennik (Wyd. 3). – 2006, nr 140, s. 15
2. BŁOGOSŁAWIŁ protestujących / Artur Stopka. W: Przewodnik Katolicki. – 2016, nr 6, s. 60-61
3. DLA nas on już jest święty / Marek Kalita. W: Nasz Dziennik (Wyd. 3). – 2006, nr 199, s. 14
Sylwetka ks. Romana Kotlarza.
4. MĘCZENNIK Czerwca '76 / Maciej Winnicki. W: Nasz Dziennik (Wyd. 3). – 2006, nr 146, s. 20
Sylwetka ks. Romana Kotlarza.

5. MIASTO, które upomniało się o Boga i chleb / Zygmunt Zimowski. W: *Nasz Dziennik* (Wyd. 2). – 2006, nr 161, s. 12
Homilia wygłoszona 25 czerwca 2006 r. w Radomiu podczas uroczystości 30. rocznicy Czerwca '76
6. OFIARA radomskiego Czerwca 1976 / Jan Korcz. W: *Nasza Polska*. – 2011, nr 47, s. 16
Sylwetka ks. Romana Kotlarza.
7. PASTERZE nie mogą milczeć, gdy owcom dzieje się krzywda : homilia ks. bp. Zygmunta Zimowskiego, ordynariusza radomskiego, wygłoszona 25 czerwca 2008 r. w Radomiu przy pomniku upamiętniającym wydarzenia Czerwca '76. W: *Nasz Dziennik* (Wyd. 2). – 2008, nr 152, s. 12
8. SAMOTNOŚĆ księdza : stanął po stronie radomskich robotników i zapłacił za to życiem / Patrycja Bukalska. W: *Tyg. Powszechny*. – 2006, nr 27, s. 15
Sylwetka ks. Romana Kotlarza.
9. TU POZNASZ księdza Kotlarza / Krzysztof Losz. W: *Nasz Dziennik* (Wyd. 2). – 2014, nr 190, s. 4
10. ZGINAŁ, bo głosił Słowo Boże / Krzysztof Losz. W: *Nasz Dziennik* (Wyd. 2). – 2007, nr 170, s. 10
Sylwetka ks. Romana Kotlarza.

IV. KOR i pomoc ofiarom represji

1. CÓŻ pana do nas sprowadza? / Maja Narbutt. W: *Rzeczpospolita* (W3). – 2006, nr 146, dod. s. I-III
Akcja pomocy represjonowanym robotnikom po wydarzeniach czerwca 1976 r.
2. HISTORIĘ Komitetu Obrony Robotników trzeba napisać na nowo / Marcin Gugulski ; rozm. przepr. Krzysztof Świątek. W: *Tyg. Solidarność*. – 2014, nr 40, s. 20-21
3. JAK powstał Komitet Obrony Robotników / Antoni Macierewicz. W: *Głos*. – 2006, nr 39, s. 2
4. JAK powstał Komitet Obrony Robotników / Antoni Macierewicz. W: *Gaz. Polska* 2008, nr 38, s. 22-23
5. JAK się próbuje ukraść KOR / Justyna Błażejewska. W: *Gaz. Polska*. – 2013, nr 27, s. 18-20
Dot. przekłamań i niecisłości historii KOR-U w prasie i literaturze.
6. KOR : historia prawdziwa / Justyna Błażejewska. W: *w Sieci*. – 2014, nr 39, s. 53-57

7. KTO się dziś upomni o robotników : uwagi na marginesie obchodów 30-lecia założenia KOR / Jacek Lilpop. W: Głos. – 2006, nr 40/43, s. 10
8. NIE do opowiadania : 30 lat temu powstał Komitet Obrony Robotników – niepublikowany wywiad / Jacek Kuroń ; rozm. przepr. Andrzej Friszke, Andrzej Paczkowski. W: Tyg. Powszechny. – 2006, nr 38, s. 4-5
9. NIEPOKORNI : czerwiec 1976 r. – narodziny skutecznej opozycji / Marcin Kołodziejczyk. W: Polityka. – 2006, nr 19, dod. Pomocnik Historyczny nr 2, s. 3-9
10. NIEPOKORNI : rozmowy o Komitecie Obrony Robotników : relacje członków i współpracowników Komitetu Obrony Robotników zebrane w 1981 roku / przez Andrzeja Friszke i Andrzeja Paczkowskiego ; zred. Michał Okoński ; przy współpr. Macieja Szklarczyka ; przypisami opatrzył Andrzej Friszke. – Kraków : Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, 2008. – 675 s. : il.
11. OD „ŚCIEŻEK zdrowia” do wolności / Jerzy Jachowicz. W: w Sieci. – 2014, nr 16, s. 61-63
12. PRAWDZIWA historia KOR / Piotr Ferenc-Chudy. W: Gaz. Polska. – 2014, nr 41, s. 28-29
13. PRZECIWKO KOR-owi i Gierkowi – „List 2000” / [oprac.] Przemysław Gasztold-Señ. W: Dzieje Najnowsze. – 2011, nr 1, s. 187-196
14. PRZEŁAMAĆ tę niemożność... A potem niech nas zamkną / Justyna Błażejowska. W: Gaz. Polska. – 2011, nr 38, s. 30
Rocznica utworzenia w 1976 r. KOR-u.
15. SZOSĄ E-7 z pieniędzmi i pomocą / Jan Cywiński. W: Gaz. Wyborcza. – 2006, nr 219, dod. KOR [nr] 1, s. 1-2
16. TAK się zaczynał KOR / Paweł Smoleński. W: Gaz. Wyborcza. – 2006, nr 146, s. 18-19
17. TESTAMENT / Jacek Kuroń. W: Zeszyty Literackie. – 2004, nr 4, s. 34-41
18. W AKCJI pomocy / Zbigniew Romaszewski. W: Głos. – 2006, nr 39, s. 16-17
19. Z „RUCHU” do KOR-u i dalej Emil Morgiewicz. W: Głos. – 2006, nr 39, s. 12
20. ZAPOMNIALI[!], że są wyklęci / Justyna Błażejowska. W: Gaz. Polska. – 2012, nr 30, s. 25
Akcja pomocy robotnikom represjonowanym w związku z Czerwcem '76.

BIBLIOGRAFIE OSOBOWE

Michał Jagiełło
(1941-2016)

Michał Jagiełło – ur. 23.08.1941 r. – zm. 1.02.2016 r. – pisarz, poeta, eseista i publicysta, taternik, alpinista, ratownik GOPR, dyrektor Biblioteki Narodowej. Urodził się w Janikowicach k/Krakowa. Maturę zdał w 1959 roku w liceum w Proszowicach. Studiował na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie (1959-1964), gdzie obronił pracę magisterską „Tatrzańska literatura turystyczna”. W trakcie studiów był aktywny w Zrzeszeniu Studentów Polskich, zdobył uprawnienia przewodnika górskiego.

W latach 1964-1974 mieszkał w Zakopanem. W tym okresie był zatrudniony w Grupie Tatrzańskiej GOPR (jej kierownik 1972-1974), jako nauczyciel w liceum plastycznym (1969-1970) i asystent w Muzeum Tatrzańskim (1970-1972). W 1974 roku przeniósł się do Warszawy. W stolicy pracował w Państwowym Instytucie Wydawniczym, w Telewizji Polskiej (kierownik Redakcji Filmów Współczesnych w Naczelnej Redakcji Filmowej, redaktor naczelny Studia Faktów i Sensacji), w Wydziale Kultury Komitetu Centralnego PZPR, w którym zajmował się kinematografią i teatrem. Do partii należał od 1966 roku, ale po ogłoszeniu stanu wojennego (13 grudnia 1981) wystąpił z jej szeregów. Utrzymywał się wówczas z prac wysokościowych. Później pracował w Instytucie Kultury (1982-1985), w redakcji wydawanego przez jezuitów „Przeglądu Powszechnego”, pisał dla ukazującego się w drugim obiegu kwartalnika „Krytyka”. Pełnił także funkcję wiceministra kultury (1989-1997), dyrektora Biblioteki Narodowej (1998-2007).

W 1965 roku ukazały się jego teksty o ratownictwie górskim w pismach „Wierchy” i „Taterniczek”. Publikował prozę, artykuły i recenzje w różnych czasopismach m.in.: „Kulturze”, „Nowych Książkach” i „Polityce”. W swoim dorobku literackim ma kilka powieści społeczno-politycznych. Głównym tematem jego twórczości są jednak góry, które opisuje w opowiadaniach, relacjach z akcji ratowniczych („Wołanie w górach” – dokument, kronika i zarazem opowieść o Tatrach) czy wierszach. Jest również autorem monografii m.in. o mniejszościach narodowych. Jako znawca tej problematyki prowadził wykłady w Instytucie Kultury Polskiej Uniwersytetu Warszawskiego oraz w Collegium Civitas.

Na jego dorobek składają się m.in.: powieści – „Hotel klasy Lux” (1978), „Bez oddechu” (1981), „Studnia” (1985); tomy opowiadań – „Obsesja” (1978), „Obsesja i inne góry” (1994), tryptyk: „Trójkątna turnia” (1996), „Za grania grań” (1998), „Jawnie i skrycie” (2000); literatura faktu – „Wołanie w górach” (1979,

ostatnie wydanie 2012); wiersze – „Sosna i pies. Poemat z zagrody” (2008), „Ciało i pamięć” (2010), „Zszywanie – w ucieczce” (2014); inne prace – „Partnerstwo dla przyszłości. Szkice o polityce wschodniej i mniejszościach narodowych” (2000), „Próba rozmowy. Szkice o katolicyzmie odrodzeniowym i „Tygodniku Powszechnym” 1945-1953” (2 t. – 2001), „Słowacy w polskich oczach. Obraz Słowaków w piśmiennictwie polskim” (2 t. – 2005).

1. BURZE mijają / Michał Jagiełło ; rozm. przepr. Krzysztof Lubczyński. W: *Trybuna* (Wyd. 3). – 2007, nr 228, s. 9
2. MARSZ po brzytwie / Michał Jagiełło ; rozm. przepr. Włodzimierz Kalicki. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2010, nr 29, dod. Duży Format nr 4[5], s. 2, 4-6
3. MICHAŁ Jagiełło / A.B. W: *Nowe Książki*. – 2008, nr 5, s. IV okł.
4. MINISTER ucieka w góry / Michał Jagiełło ; rozm. przepr. Paweł Smoleński. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2012, nr 163, dod. *Wysokie Obcasy* nr 28, s. 13-14
5. OJCZYŹNY małe i większe / Michał Jagiełło ; rozm. przepr. Andrzej Bernat. W: *Nowe Książki*. – 2008, nr 5, s. 4-8
6. POETYCKA autobiografia Michała Jagiełły / Ryszard Matuszewski. W: *Zeszyty Literackie*. – 2007, nr 2, s. 163-167
Zawiera rec. książki: *Goryczka, słodyczka, czas Opowieści* / Michał Jagiełło. – Toruń, 2007.
7. WIERZĘ w nieprzypadkowe przypadki / Michał Jagiełło ; rozm. przepr. Wojciech Karolonek. W: *Odra*. – 2006, nr 11, s. 53-56
8. WYSOKA granica : koło lasu w górę, a potem w świat / Michał Jagiełło ; rozm. przepr. Jarosław Mikołajewski. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2014, nr 260, s. 44-45
9. Z GŁOWĄ w górach / Michał Jagiełło ; rozm. przepr. Marcin Żyła. W: *Znak*. – 2011, nr 11, s. 114-119
10. ZMARŁ Michał Jagiełło, ratownik górski z wyboru / Paweł Gzyl. W: *Głos Wielkop.* – nr 27, s. 33

Netografia

- <http://sppwarszawa.pl/czlonkowie/michal-jagiello/>
<http://krakow.wyborcza.pl/krakow/1,44425,19564892,nie-zyje-michal-jagiello-zmarl-w-zakopanem.html>
<http://www.nieznanetatry.pl/michal-jagiello---ratownictwo-najwazniejszy-szczyt,102,544,20,1,1,informacje.html>
http://iskry.com.pl/41_jagiello-michal

Krzysztof Kieślowski

75. rocznica urodzin, 20. rocznica śmierci

Krzysztof Kieślowski – ur. 27.06.1941 r. – zm. 13.03.1996 r. – reżyser filmów fabularnych i dokumentalnych, scenarzysta. Urodził się w rodzinie inżyniera budownictwa. W dzieciństwie często zmieniał miejsce zamieszkania, a z powodu słabego zdrowia jeździł z rodzicami do sanatoriów. Uczył się w Państwowym Liceum Techniki Teatralnej w Warszawie (1957-1962). W charakterze garderobianego pracował przez rok w Teatrze Współczesnym w Warszawie, gdzie poznał m.in. Aleksandra Bardiniego, Tadeusza Łomnickiego i Zbigniewa Zapasiewicza. Trzecia próba dostania się do Państwowej Szkoły Teatralnej i Filmowej w Łodzi, została uwieńczona sukcesem. Studiował tam w latach 1964-1968, a dyplom uzyskał w 1970 roku.

Wymarzoną karierę reżysera rozpoczął w Wytwórni Filmów Dokumentalnych. Współpracował również z telewizją; realizował filmy fabularne i widowiska teatralne. Był członkiem Stowarzyszenia Filmowców Polskich (od 1971) i Zespołu Filmowego „Tor” (od 1974 roku).

W świecie filmu zadebiutował w 1968 roku dokumentem „Zdjęcie”. W tym gatunku realizował swoją twórczość do połowy lat siedemdziesiątych, co miało duży wpływ na jego późniejsze utwory.

W 1973 roku nakręcił pierwszy film fabularny „Przejście podziemne”.

Tematyka filmów Kieślowskiego początkowo koncentrowała się wokół spraw społecznych, później zaczęły pojawiać się kwestie moralne, metafizyczne czy wręcz mistyczne. Reżyser potrafił odzwierciedlić i zanalizować stany psychiczne, rozterki i motywy ludzkich działań, co w połączeniu z warsztatowym mistrzostwem przyniosło mu powszechne uznanie. Był laureatem wielu nagród i wyróżnień, członkiem Akademii Filmowej w USA (od 1995), honorowym członkiem Brytyjskiego Instytutu Filmowego (od 1990), wykładowcą reżyserii i scenopisarstwa na uczelniach w Katowicach, Berlinie, Helsinkach i Łodzi.

Na jego dorobek składają się m.in.: filmy dokumentalne – „Z miasta Łodzi” (1969), „Refren i robotnicy '71 – nic o nas bez nas” (1972), „Pierwsza miłość” (1974), „Siedem kobiet w różnym wieku” (1978); filmy fabularne – „Personel” (1975), „Blizna” (1976), „Amator” (1979 – zaliczany do klasyki kina moralnego niepokoju), „Przypadek” (1981), „Krótki film o zabijaniu” (1987), „Krótki film o miłości” (1988), „Dekalog” (1989, serial tv), „Podwójne życie Weroniki” (1991), trylogia „Trzy kolory”: „Niebieski” (1993 – Grand Prix w Wenecji), „Biały” (1993), „Czerwony” (1994 – nominacja do Oscara).

a. Pozycje zwarte

1. AUTOBIOGRAFIA / Krzysztof Kieślowski ; oprac. Danuta Stok. – Wyd. 3. – Kraków : Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, 2012. – 218 s.
Filmogr. s. 215-216.
2. DOKUMENTY Kieślowskiego / Mikołaj Jazdon. – Poznań : Wydaw. Poznańskie, 2002. – 242 s. : il. – (Obszary Literatury i Sztuki)
Bibliogr.
3. ETYKA „bez końca” : twórczość filmowa Krzysztofa Kieślowskiego wobec problemów etycznych / Agnieszka Kulig. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 2009. – 104 s. – (Obszary Literatury i Sztuki)
Bibliogr. s. 99-102.
4. KIEŚLOWSKI : album / pod red. Stanisława Zawiślińskiego ; teksty Krzysztof Kieślowski oraz Agnieszka Holland [i in. ; zdjęcia Jacek Barcz i in.]. – [Wyd. 2 rozsz. i uzup.]. – Warszawa : „Skorpion” [etc.], 1998. – 179 s. : il.
5. KIEŚLOWSKI bez końca / [oprac.] Stanisław Zawiśliński [i in.]. – Warszawa : „Skorpion”, 1994. – 134 s. : fot., portr.
Filmogr. s. 115-134.
6. KIEŚLOWSKI czyta Dekalog / red. Marek Lis, Michał Legan ; Uniwersytet Opolski. Wydział Teologiczny. – Opole : Redakcja Wydawnictwa Wydziału Teologicznego UO, 2014. – 138 s. – (Opolska Biblioteka Teologiczna ; 145)
Materiały z symp., 11-12 grudnia, 2013 r., Opole-Częstochowa.
Bibliogr. s. 137-138.
7. KIEŚLOWSKI i jego uczniowie : materiały na sympozjum, Gdynia, 8 czerwca 2011 / [red. Stanisław Zawiśliński]. – [Warszawa] : Wydawnictwo „Skorpion”, 2011. – 64 s. : il.
8. KIEŚLOWSKI : varia / pod red. Stanisława Zawiślińskiego ; [fot. i dok. Jacek Barcz i in.]. – Warszawa : „Skorpion” 1998. – 112 s. : il.
9. KIEŚLOWSKI : ważne, żeby iść... : biografia / Stanisław Zawiśliński. – Wyd. 2. rozsz. i zm. – Warszawa : Wydawnictwo Skorpion, 2011. – 400 s. : il.
10. KIEŚLOWSKI znany i nieznan : retrospektywa twórczości, Sympozjum, Wystawa / [red. katalogu Stanisław Zawiśliński ; współpr. Waldemar Piątek, Marcin Zawiśliński ; zdjęcia, reprodukcje Jacek Barcz i in.]. – [Warszawa : „Skorpion”], 1998. – 62, [18] s. : il.
Filmogr. przy rozdz.
11. KIEŚLOWSKI : życie po życiu : pamięć / Stanisław Zawiśliński. – Warszawa : Wydawnictwo Skorpion, 2007. – 369 s. : il.

12. KINO Kieślowskiego, kino po Kieślowskim / red. Andrzej Gwoździ. – Warszawa : Wydawnictwo Skorpion Stanisław Zawiśliński [i in.], 2006. – 340 s.
Filmogr. K. Kieślowskiego s. 333-337.
13. KINO Krzysztofa Kieślowskiego / pod red. Tadeusza Lubelskiego. – Kraków : Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas”, 1997. – 321 s. : fot., portr.
Filmogr. s. 307-321, bibliogr. przy rozdz.
14. KRZYSZTOF Kieślowski 1941-1996 : in memoriam / [red. Stanisław Zawiśliński]. – Warszawa : Polski Instytut Sztuki Filmowej : Skorpion, 2006. – 93 s. : il.
15. KRZYSZTOF Kieślowski : wybór bibliografii / oprac. Marek Palka ; Biblioteka Śląska. – Katowice : BŚ, 2001. – 53 s. : il.
16. O KIEŚŁOWSKIM : refleksje, wspomnienia, opinie / red. katalogu Stanisław Zawiśliński ; fot. Jacek Barcz [i in.]. – Warszawa : „Skorpion”, 1998. – 59 s. : fot., portr.
Publikacja przygot. z okazji sympozjum : Kieślowski znany i nieznan, Warszawa w dn. 2-13.03.1998.
17. O SOBIE / Krzysztof Kieślowski ; oprac. Danuta Stok]. – Kraków : „Znak”, 1997. – 204 s. – (Autobiografie)
Filmogr. s. 179-198.
18. PODWÓJNE życie, powtórne szanse : o filmach Krzysztofa Kieślowskiego / Annette Insdorf . – Kraków : Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, 2001. – 223 s. : il.
Bibliogr. s. 219-221, filmogr. s. 211-218.
19. W KRĘGU Krzysztofa Kieślowskiego : in memoriam w dziesiątą rocznicę śmierci / pod red. Andrzeja Gwoździa ; współpr. red. Joanna Malicka. – Katowice : Instytucja Filmowa „Silesia-Film” [etc.], 2006. – 139. : il. + dysk optyczny (DVD).
Filmogr. K. Kieślowskiego s. 110-113.

b. Artykuły

1. CHCEMY więcej Kieślowskiego / Tadeusz Sobolewski. W: G a z . W y b o r c z a . – 2014, nr 173, s. 13
Film „Przypadek” K. Kieślowskiego wchodzi do kin w Stanach Zjednoczonych.
2. „CIAĞLE żywy” : wpływ Kieślowskiego na kino polskie w czasach postkomunistycznych / Marek Haltof. – Bibliogr. W: P o s t s c r i p t u m P o l o n i s t y c z n e . – 2010, nr 1, s. 89-104

3. CIERPLIWE oko : Kieślowski i Karabas: klasyka dokumentu na DVD / Michał Oleszczyk. W: T y g . P o w s z e c h n y . – 2006, nr 46, s. 20
4. CZŁOWIEK jest istotą słabą : tak jak w Dekalogu / Krzysztof Piesiewicz ; rozm. przepr. Ksienia Szczerbino. W: F o r u m . – 2010, nr 29, s. 42-45
5. CZŁOWIEK z huty : odnaleziony film Krzysztofa Kieślowskiego / Krzysztof Wierzbicki. W: G a z . W y b o r c z a . – 2011, nr 58, s. 19
6. DOKUMENTALISTA ludzkich wnętrz / Jerzy Armata. W: G a z . W y b o r c z a – Kraków. – 2006, nr 61, s. 7
Przegląd filmów Krzysztofa Kieślowskiego w Krakowie
7. DEKALOG – nadal bestseller / Małgorzata Cup, Michał Wierusz-Kowalski. W: K i n o . – 2007, nr 5, s. 50
8. DEKALOG od nowa? : od „Dekalogu do D.k.log 89+” / Grażyna Świętochowska. W: B l i z a . – 2010, nr 2, s. 82-94
9. DOTKNIĘCIE legendy / Roman Swoboda. W: P r z . P o w s z e c h n y . – 2006, nr 3, s. 172-174
Zawiera rec. książki: Kieślowski : ważne, żeby iść... / Stanisław Zawiśliński. – Izabelin, 2005.
10. DZIESIĘĆ zdań o zapalce / Marta Kieślowska-Hryniak ; rozm. przepr. Barbara Hollender. W: R z e c z p o s p o l i t a (W3). – 2006, nr 61, s. A16
11. HISTORIA Kina Moralnego Niepokoju : wartości etyczne w filmach Krzysztofa Kieślowskiego / Błażej Popławski, Michał Pękała. W: P r z . P o w s z e c h n y . – 2006, nr 3, s. 90-105
12. INTUICJE wciąż aktualne : 20 lat „Dekalogu” Krzysztofa Kieślowskiego / Marek Lis ; Wydział Teologiczny Uniwersytetu Opolskiego. W: S t r o n y : c z a s o p i s m o s p o ł e c z n o - k u l t u r a l n e . – 2009, nr 1/2, s. 248-254
13. JAK zapomnieć o Kieślowskim? : mija 15 lat od śmierci Krzysztofa Kieślowskiego / Stanisław Zawiśliński. W: K i n o . – 2011, nr 3, s. 8-9
14. JAK zostać żurnalistą radiowym? : zrobmy przerwę na papierosa! / Krzysztof Kieślowski, Tomasz Zygałdo. – Rozmowa. W: R e s P u b l i c a N o w a . – 2011, nr 15, s. 44-53
Zapis audycji radiowej z 1978 r.
15. KIEŚŁOWSKI ciągle żywy / Maria Zmarz-Koczanowicz ; rozm. przepr. Tadeusz Sobolewski. W: G a z . W y b o r c z a . – 2006, nr 61, s. 16
16. KIEŚŁOWSKI, czyli nic / Filip Łobodziński. W: N e w s w e e k P o l s k a . – 2011, nr 14, s. 90-92
17. KIEŚŁOWSKI w PZPR / Krzysztof Wierzbicki. W: G a z . W y b o r c z a . – 2010, nr 61, s. 12

18. KIEŚLOWSKIEGO krótki film o czasie / Ewa Wycichowska ; rozm. przepr. Michalina Dolińska. W: *Gaz. Wyborcza* – Poznań. – 2006, nr 66, s. 7
19. KOLORY Kieślowskiego : polskie kino na świecie / Richard Williams. W: *Forum*. – 2006, nr 12, s. 34-35
20. KROK w stronę humanizmu : 10 lat bez Kieślowskiego / Stanisław Zawiśliński. W: *Kino*. – 2006, nr 3, s. 50-52
21. MASZYNA empatii / Anita Piotrowska. W: *Tyg. Powszechny*. – 2016, nr 11, s. 52-55
22. MOJŻESZ z papierosem / Andrzej Gwóźdź. W: *Opcje*. – 2006, nr 1, s. 122-124
23. NAJPIERW warto wyczyścić własne buty / Stanisław Zawiśliński ; rozm. przepr. Paweł Dybicz. W: *Przeгляд*. – 2007, nr 12, s. 46-49
24. NIE kochaliśmy go mocno / Maria Zmarz-Koczanowicz ; rozm. przepr. Małgorzata Piwowar. W: *Rzeczpospolita (W3)*. – 2006, nr 62, s. A13
25. NOCNY portier wciąż na warcie / Justyna Jaworska. W: *Dialog*. – 2008, nr 2, s. 5-8
26. NOWOHUCKA higiena umysłu / Łukasz Saturczak. W: *Newsweek Polska*. – 2015, nr 23, s. 96-98
27. NÓŻ do przecinania tajemnic : z Marią Zmarz-Koczanowicz, autorką filmowej biografii Krzysztofa Kieślowskiego, rozmawia Andrzej Franaszek. W: *Tyg. Powszechny*. – 2006, nr 12, s. 19
28. O PRZYPADKACH i szansach w sieci ludzkich dróg : Krzysztof Kieślowski w kinie zachodnim ostatniej dekady / Margarete Wach. W: *Tyg. Powszechny*. – 2006, nr 12, s. 18-19
29. PAMIĘCI Kieślowskiego / Alicja Cichowicz. W: *Kino*. – 2005, nr 12, s. 69
Biograficzna wystawa multimedialna w Muzeum Kinematografii.
30. PEJZAŻ po Kieślowskim / Katarzyna Długosz. W: *Przeгляд*. – 2006, nr 11, s. 38-40
31. POŻEGNANIE z Polską / Tadeusz Sobolewski. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2011, nr 58, s. 18-19
32. ROZMAWIAJCIE z nim! / Karolina Pasternak. W: *Przekrój*. – 2006, nr 10, s. 62-63
33. ROZSTANIA i powroty : rodzinne związki Krzysztofa Kieślowskiego ze Śląskiem i Zagłębiem / Stanisław Zawiśliński. W: *Śląsk*. – 2005, nr 7, s. 28-31

34. ROZSZERZONE spojrzenie w zawężonej przestrzeni : Kieślowski i kwestia transcendencji / Vivian Sobchack. W: *K w a r t a l n i k F i l m o w y* . – 2004, nr 45, s. 90-104
35. „SPOKÓJ, Gruby, spokój...” / Krzysztof Wierzbicki. W: *K i n o* . – 2010, nr 3, s. 44-47
36. UCZCIWOŚĆ i empatia : przed nami rok Kieślowskiego / Konrad J. Zarębski, Natalia Koryncka-Gruz, Krzysztof Piesiewicz, Stanisław Zawiśliński, Katarzyna Taras. W: *K i n o* . – 2006, nr 1, s. 54-58
37. WSPÓŁCZUCIE i odkupienie : w dziesiątą rocznicę śmierci twórcy „Przypadku” / Michał Oleszczyk. W: *T y g . P o w s z e c h n y* . – 2006, nr 12, s. 18-19
38. WSZYSTKIE dzieci Kieślowskiego / Tomasz Jopkiewicz. W: *O z o n* . – 2006, nr 10, s. 58-60

Filmy inspirowane twórczością Krzysztofa Kieślowskiego.

III. MATERIAŁY METODYCZNE

Małgorzata Derwich

Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

POZNAŃSKI CZERWIEC '56 WE WSPOMNIENIACH

Scenariusz imprezy bibliotecznej

W czerwcu 2016 przypada 60. rocznica Poznańskiego Czerwca 1956. Naszym scenariuszem chcemy przypomnieć młodzieży szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, że Poznań jest miastem pierwszego zrywu wolnościowego w dobie PRL. To poznaniacy pierwsi powiedzieli „NIE” ówczesnemu reżimowi, choć przez lata upowszechniano wersję, że był to bunt garstki wicherzycieli, którzy walczyli „tylko” o poprawienie warunków bytowych. Tymczasem Poznański Czerwiec był wystąpieniem w obronie wolności (również wyznania) i demokracji. (Świadomość tego faktu pręcej dotarła do społeczności za granicą, niż rozprzestrzeniła się w kraju – przynajmniej za sprawą oficjalnej propagandy. Tę sytuację ilustruje fakt, że kilkanaście dni po wydarzeniach w Poznaniu, 12 lipca 1956 roku, mówił o „krwawym czwartku” na wiecu w Paryżu znany pisarz Albert Camus, a w oficjalnym obiegu w Polsce to przemówienie pojawiło się dopiero w latach 90. XX wieku). Chodzi także o to, aby młodzi identyfikowali się z bohaterami Czerwca'56; by uświadomili sobie, iż wzięli w nim udział zwykli ludzie, często w ich wieku (nie jedyny 13-letni Romek Strzałkowski); że z młodzieńczą brawurą walczyli, a za swoje czyny niejednokrotnie musieli ponieść bardzo wysoką ofiarę (z ofiarą życia włącznie); że nie był to bunt elitarny, a masowy. Ponadto – chcemy przekazać takie wartości jak patriotyzm, duma z małej ojczyzny, duma narodowa.

Poznański Czerwiec'56 nie miał też szczęścia, by przebić się do masowej wyobraźni. Powstały z okazji 40-lecia tych wydarzeń (1996) czarno-biały film w reżyserii Filipa Bajona, pomimo doborowej obsady (Gajos, Olbrychski, Nowicki, Żebrowski, Kulesza, Więckiewicz), uznany został widocznie za zbyt „prowincjonalny”, choć zmieniono roboczy, gwarowy tytuł „Szczuny” (Filip Bajon napisał scenariusz z Andrzejem Górnym na podstawie noweli tego drugiego pt. „Za późno, za wcześnie, już czas”) na bardziej nośny „Poznań'56”. Z okazji 50. rocznicy Czerwca powstał komiks „1956: Poznański Czerwiec”. Jego ideą (podobnie jak naszą) było przybliżenie młodzieży historii sprzed półwiecza (przedsięwzięcie otrzymało dofinansowanie w ramach projektu NCK „Patriotyzm jutra”), chociaż historycy wytknęli liczne błędy merytoryczne komiksu. W 2013

powstał spektakl „Gorączka czerwcowej nocy” (reż. Remigiusz Brzyk), nawiązujący do kultowego przedstawienia z 1981 roku, w czasie tak zwanego „karnawału Solidarności”, w reżyserii Izabeli Cywińskiej „Oskarżony : Czerwiec’56”. To jednak ciągle zbyt mało, by zaistnieć w powszechnej świadomości.

Nasz scenariusz zawiera wybór autentycznych relacji świadków, gdyż „Relacje uczestników stanowią (...) atrakcyjną formę przekazu wydarzeń sprzed półwiecza, wprawdzie subiektywnego, ale żywego, mogącego zaspokoić ciekawość historyczną czytelników”, jak pisała Eugenia Dabertowa we wstępie do książki Aleksandra Ziemkowskiego „Poznański Czerwiec 1956. Relacje uczestników”. Wspomnienia dotyczą tylko jednego dnia – owego czwartku 28 czerwca 1956 roku, a rozpisane zostały, jak dramat teatralny, z podziałem na role, ale w porządku chronologicznym, zgodnie z przebiegiem zdarzeń udokumentowanym przez IPN. Zarys sytuacji, wyjaśnienia i dodatkowe informacje umieściliśmy – również jak w sztuce teatralnej – w [didaskaliach](#). Całość zakończona jest Postscriptum z materiałami źródłowymi.

Cele:

- uczczenie 60. rocznicy Poznańskiego Czerwca 1956
- edukacja historyczna
- zapoznanie z bibliografią dotyczącą tematu
- upowszechnianie umiejętności poszukiwania źródeł
- propagowanie czytelnictwa

Adresaci: uczniowie gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych

Czas: około 45 minut

Objaśnienia:

- *czarna kursywa* – cytaty
- [niebieskim kolorem zaznaczone zostały didaskalia](#)
- pismem Times New Roman zapisane są wydarzenia wg IPN (Narrator)
- pismem Arial – relacje świadków i uczestników; kolorem czarnym – ze źródeł zweryfikowanych; [zielonym – nie zweryfikowanych \(z publikacji prasowych\)](#);
- [czerwonym – treść, którą można pominąć](#).

Osoby dramatu (w kolejności pojawiania się):

- Narrator
- [Janusz Palacz, 17-letni poznaniak, w 1956 mieszkał przy ul. Jeżyckiej](#)

- Florian Deckert, 45-letni ślusarz-brygadzysta w ZNTK, sekretarz POP PZPR, aresztowany później i oskarżony o „udział w wypadkach poznańskich”
- Wanda Kocięcka, lekarz-stażysta w szpitalu przy ul. Przybyszewskiego
- Zbigniew Palczewski, 18-letni poznanianin, mieszkaniec Jeżyc, kolega Palacza
- Major Sadura – z UB w Poznaniu; cytat pochodzi ze „ściśle tajnego” telefonogramu
- Henryk Karoń, chirurg, lekarz Szpitala im. Raszei przy ul. Mickiewicza
- Aleksandra Banasiak, 21-letnia pielęgniarka ze Szpitala im. Raszei
- Anna Strzałkowska, matka zabitego 13-letniego Romka Strzałkowskiego
- Jerzy Czapski, 12-letni kolega Romka Strzałkowskiego
- Konrad Doberschuetz, dziennikarz, autor wiersza poświęconego Romkowi „Śpij mój mały chłopczyku”
- Włodzimierz Marciniak, 19-letni pracownik Poznańskiej Hurtowni Farmaceutycznej, czynny uczestnik powstania, osadzony w więzieniu, autor więziennej piosenki „Krwawy czwartek”
- Zenon Cieślewicz, 20-letni elektromonter, pracownik Spółdzielni Mleczarsko-Jajczarskiej
- Józef Cyrankiewicz, premier PRL (1954-1970)
- Jan Deręgowski, w 1956 roku student IV r. medycyny, przyjaciel pisarza Andrzeja Górnego; później wyjechał do RFN
- Henryk Rodewald, wówczas 19-latek, obecnie członek Związku Powstańców Poznańskiego Czerwca 1956 „Niepokonani”

Postscriptum

- Albert Camus – francuski pisarz, dramaturg, eseista, reżyser teatralny; autor m.in. powieści *Obcy*, *Dżuma*, *Upadek*, dramatów *Stan obłączenia*, *Sprawiedliwi*, esejów *Mit Syzyfa*, *Człowiek zbuntowany*; czołowy reprezentant egzystencjalizmu w literaturze; laureat Nagrody Nobla w dziedzinie literatury w 1957.
- Stanisław Hejnowski (1900-1969) – polski prawnik, adwokat, obrońca w procesach poznańskiego Czerwca 1956.

Do wybuchu buntu w Poznaniu **28 czerwca 1956** przyczyniła się przede wszystkim sytuacja w ZiSPO (skrót od: Zakłady imienia Józefa Stalina Poznań, znane bardziej jako „H. Cegielski” lub „HCP”, od imienia i nazwiska założyciela przedsiębiorstwa – Hipolita Cegielskiego). W tym „mateczniku poznańskiego proletariatu” między styczniem a majem 1956 zostały obniżone średnie uposażenia pracowników. Przyczyną były błędy w zarządzaniu: dyrekcja

zaostrzyła dyscyplinę pracy i podniosła dzienne normy produkcyjne, a zarazem obniżyła pensje. Dotknęło to w szczególności robotników z W-3 (fabryka wagonów) – wydziału, który w ów pamiętny czwartek odegrał kluczową rolę we wznieceniu buntu. Robotników zbulwersowało również nieprawidłowe obliczanie podatku od wynagrodzeń, ujawnione krótko przed wybuchem protestu (obliczono, że ponad 5000 pracowników oszukano na około 11 milionów złotych, co było kwotą porażającą).

Wśród załogi panowało przekonanie, że musi dojść do strajku. Już 21 czerwca załoga W-3 na półtojei godziny przerwała pracę i padły zapowiedzi, że jeśli do 26 czerwca żądania nie zostaną spełnione, to robotnicy wyjdą na ulice. Kiedy 27 czerwca z Warszawy wrócili delegaci ZiSPO z obietnicami tylko częściowego spełnienia robotniczych postulatów, napięcie sięgnęło zenitu. Ważną przesłanką rozpoczęcia protestu były też XXV Międzynarodowe Targi Poznańskie z udziałem wielu cudzoziemców. Tymczasem – mimo licznych oznak wrzenia społecznego – władze nie spodziewały się, że poznaniacy są tak zdeterminowani, a ich bunt przybierze aż tak duże rozmiary.

NARRATOR: Godz. 6.00: Załoga W 3 nie podjęła pracy, podzieliła się na grupy i obesła inne wydziały ZiSPO (W 2, W 4, W 6, W 8). **Godz. 6.35:** Robotnicy ZiSPO wyszli z zakładu i ul. Dzierżyńskiego (obecnie 28 Czerwca 1956 roku) udali się w kierunku centrum miasta. **Godz. 6.35-9.00:** Do pochodu robotników ZiSPO dołączyli po drodze pracownicy ZNTK, MPK, Poznańskich Zakładów Przemysłu Odzieżowego, Zakładów Graficznych im. M. Kasprzaka, Wytwórni Sprzętu Mechanicznego i innych (m. in. z Poznańskich Zakładów Maszyn Żniwnych, Wielkopolskich Zakładów Napraw Samochodów, Lechii i Pometu). Manifestanci gromadzili się na placu Stalina (obecnie Mickiewicza).

Nagle zza rogu olbrzymiej kamienicy wynurzył się tłum ludzi. Ciemnoszary od brudnych, wysmarowanych kombinezonów, podobny był do burzliwego nieba, które jeszcze milczy, ale za chwilę może przemówić hukiem piorunów. Szli tak, zdawało się, bez końca. Szli i szli. („Ten dzień” z „Opowiadań poznańskich” Cz. Michniaka)

JANUSZ PALACZ: – Już około godziny 8.00 robiło się niebezpiecznie. Coś dziwnego zaczynało się dziać przy budynku UB. Jakies zbiegowisko... Pierwsze kamienie poleciały w stronę urzędu około 8.30 (około, bo z zegarkiem w ręku nikt dnia nie liczył). Najpierw było całkiem spokojnie. Jednak z każdą chwilą grad kamieni zaczynał gęstnieć.

NARRATOR: Godz. 9.00-11.00: Manifestanci zgromadzeni na placu przed Zamkiem (siedzibą Miejskiej Rady Narodowej) wznosili okrzyki...

FLORIAN DECKERT: – Głównie wołano „Chleba!” i „Wolności!”. Były też transparenty takie jak wołania, a także „Chcemy religii w szkołach” i przeciw „Ruskom”. Wszyscy czekali na coś, ale nikt nie wiedział, o co dokładnie chodzi...

WANDA KOCIĘCKA: – Zapytałam jakiegoś mężczyznę, stojącego obok: „Proszę pana, co się stało?”. Spojrzył na mnie ostro i rzucił przez zęby: „Nie widzisz pani, że rewolta? Nareszcie!”

... żądając wyjścia przedstawicielei władzy. Wyłoniona z tłumu delegacja udała się na rozmowy z przewodniczącym MRN Franciszkiem Frąckowiakiem. Domagano się przyjazdu premiera Józefa Cyrankiewicza lub pierwszego sekretarza KC PZPR Edwarda Ochaba. Grupa manifestantów wywiesiła białą flagę na maszcie znajdującym się na dachu zamku.

WANDA KOCIĘCKA: – Nagle zakolysał się tłum, podniosły się jakieś krzyki, głowy wszystkich zwróciły się ku górze. Zobaczyłam na dachu Zamku trzech lub czterech mężczyzn jak zatykali chorągiew biało-czerwoną. Kiedy rozwinęła się na wietrze, zerwał się śpiew „Boże coś Polskę”. Ja też zaczęłam śpiewać. Śpiewaliśmy wszyscy jak najgłośniej, z całych sił, żarliwie. Niektórzy płakali, ale to był jakiś inny płacz. Była w nim determinacja i ważenie się na wszystko.

[Na balkonie Zamku otworzono wszystkie drzwi i okna i grupa ROBOTNIKÓW wywieszała białą flagę. Na murze ktoś napisał: DOM DO WYNAJĘCIA.](#)

NARRATOR: Po rozmowach z przewodniczącym MRN delegacja udała się do gmachu KW PZPR. Podczas rozmowy z Wincentym Kraśką, sekretarzem propagandy, ponownie przedstawiono żądanie przyjazdu do Poznania premiera Józefa Cyrankiewicza. Kraśko, nakłoniony przez delegatów, zabrał publicznie głos. Zaprzeczył aresztowaniu Czesława Rutkowskiego, co spotkało się z negatywną reakcją pracowników ZNTK. Wiadomość o tym aresztowaniu szybko przekształciła się w plotkę o zatrzymaniu delegatów ZiSPO, którą rozpowszechniano następnie przez megafony z opanowanego radiowoju Wojewódzkiego Zarządu Łączności. Samochód został uruchomiony na ul. Kościuszki przez pracowników ZNTK – Deckerta i Tomaszczyka.

FLORIAN DECKERT: – ...Moja była pracownica oskarżyła mnie o udział w manifestacji... milicjanci kazali jej tak powiedzieć, że ja byłem przywódcą antypaństwowym i prowodyrem antypaństwowym...

NARRATOR: **Okolo 10.00** po raz drugi grupa demonstrantów weszła do budynku KW PZPR, gdzie pozrywała czerwone flagi i wywiesiła tablice z hasłami. Inna grupa weszła do budynku Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej i nakłaniała milicjantów do wzięcia udziału w manifestacji. Dowódca 10. pułku Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego, ppłk Lipiński, wysłał grupę żołnierzy do budynku Wojewódzkiego Urzędu do Spraw Bezpieczeństwa Publicznego z zadaniem udzielenia pomocy w organizacji obrony gmachu.

JANUSZ PALACZ: – Około godziny 10.00 wśród młodzieży „poszedł cynk”, że rozdają broń. Nieopodal składnicy złomu przy Jeżyckiej starsi mężczyźni wydawali karabiny każdemu, kto chciał. Skąd ja mieli? Pamiętam, że mówili coś o komendzie MO przy Armii Czerwonej. Że stamtąd pochodzą najpopularniejsze wśród powstańców PM-y. Dzięki zdobytej broni zamieszki przybrały na sile.

ZBIGNIEW PALCZEWSKI: – Regularna „wojna” zaczęła się po 10.00. Strzelaliśmy z jednej z bram przy Poznańskiej. Bez celowania, raz my, raz oni. Kocioł zrobił się straszny.

NARRATOR: Po 10.00 tłum podzielił się na dwie grupy. Część zgromadzonych, pod wpływem wezwań płynących z megafonów wozu radiowego, udała się w kierunku więzienia przy ul. Młyńskiej, druga demonstracja ruszyła na ul. Kochanowskiego. Z dachu budynku Zakładu Ubezpieczeń Społecznych przy ul. Dąbrowskiego zostały zrzucone urządzenia służące do zagłuszania zachodnich audycji radiowych.

MJR SADURA: – Tłum podchodzi do Ubezpieczalni Społecznej, róg Dąbrowskiego i Mickiewicza; bandyci wdzierają się do gmachu. Przez okna wyrzucają maszyny do pisania, dokumenty i meble. Kilkunastu bandytów pojawia się na dachu budynku. Łamią oni urządzenia antenowe. Jeden z bandytów wdrapuje się na maszt, zrywa czerwoną flagę i zawiesza biało-czerwony sztandar. Tłum wznosi wrogie okrzyki i śpiewa „Bogurodzicę”, „Nie rzucim ziemi” i „Jeszcze Polska”.

NARRATOR: Część manifestantów weszła do budynku Komitetu Miejskiego PZPR przy ul. Mickiewicza. Około 10.15 demonstranci dotarli na ul. Kochanowskiego, gdzie znajdował się budynek Urzędu Bezpieczeństwa.

MJR SADURA: – Jest około godz. 11.00. Przed tłum, idący na Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego, wychodzi jeden z przywódców, młody z ogoloną głową, amnestionowany przestępca, niedawno zwolniony z więzienia (obecnie zatrzymany, śledztwo w toku). Osobnik ten, z posuwającego się naprzód tłumem wybiera dzieci w wieku 8 do 12 lat. W ten sposób przed płynącym tłumem, w jego pierwszym szeregu znalazło się 25 do 30 dzieci. (...) Przywódcy dają do rąk dzieciom biało-czerwoną szarfę.

NARRATOR: W tym czasie pierwsza grupa dotarła pod więzienie przy ul. Młyńskiej. Manifestanci domagali się otwarcia bram. W celu odstraszenia zgromadzonego pod więzieniem tłumem strażnicy użyli wody z hydrantów.

ZBIGNIEW PALCZEWSKI: – W międzyczasie dowiedzieliśmy się, że na Młyńskiej dzieją się cuda, więc postanowiliśmy jechać. Jak? W mieście był już rozgardiasz, więc zorganizowanie samochodu zajęło grupie tylko chwilę.

NARRATOR: Około 10.50 nastąpił szturm na bramy więzienia, kilku manifestantów przedostało się po drabinach przez mur i od wewnątrz

otworzyło bramę. Demonstranci wtargnęli do więzienia, otworzyli cele i wypuścili 252 więźniów.

Tymczasem na ul. Kochanowskiego demonstranci zostali oblani przez funkcjonariuszy UB strumieniami wody; w kierunku budynku Urzędu Bezpieczeństwa rzucano kamieniami.

JANUSZ PALACZ: – Ja zorganizowałem łyżkę samochodową z warsztatu pana Pawłaka na Poznańskiej, gdzie byłem na praktykach. Dzięki niej sprawnie mogliśmy wyrwać kostkę brukową z ulicy. Wszystko leciało w stronę budynku. Po chwili w naszą stronę połała się woda z węży.

MJR SADURA: – Prowodyr tłumu zbliżającego się do Urzędu wyciąga bagnet i krzyczy: „Teraz wam poderżniemy gardła”. Inny z tłumu wołają: „Teraz wam, mordercy, pokazemy!” Poprzedzany przez szpaler popychanych dzieci, tłum dociera do gmachu Urzędu Bezpieczeństwa. Z okien Urzędu pracownicy wołają: „Cofnąć się! Rozejść się!”. Strumień wody z sikawek strażackich sprawia, że część tłumu odchodzi na boki. W okna Urzędu lecą kamienie i butelki. Wielu pracowników jest pokaleczonych szkłem z okien. Z tłumu padają pierwsze strzały, stopniowo coraz liczniejsze.

NARRATOR: Około 11.00 padły strzały, pierwszych rannych odwieziono do szpitala im. Pawłowa i szpitala im. Raszei.

HENRYK KAROŃ: – Około godz. 10.30 padły pierwsze strzały. Pierwszych rannych zaopatrzyliśmy już w sali operacyjnej. Gdy wspólnie z kolegą, dr Cieślińskim zaopatrywaliśmy kolejną ranę postrzałową jakiegoś mężczyzny, była godzina 11-11.30.

JANUSZ PALACZ: – Na miejscu okazało się, że czynny udział w szturmie na budynek UB biorą koledzy z całego sąsiedztwa. Był tam m.in. Andrzej Hoppe, mój kolega ze szkoły. Biegł ulicą, gdy na rogu Mickiewicza raniono go w klatkę piersiową. Był w stanie agonalnym, gdy ze znajomą pielęgniarką Aleksandrą Banasiak zanieśliśmy go do szpitala. Zostawiliśmy go na korytarzu. Dopiero później okazało się, że zmarł.

ALEKSANDRA BANASIAK: – Wchodząc do holu szpitala Raszei, zobaczyłam pierwszego rannego. Miał około dwadzieścia pięć lat, nazywał się Józef Maj. Był to pierwszy ranny, jakiego w swoim życiu zobaczyłam...

Z wiernie mi pomagającą (salową) Kozłowską, musiałyśmy się uwijać jak w ukropie. Kule świstały z obu stron. Nie poczułam nawet, kiedy zostałam draśnięta w rękę. Aleksandra Kozłowska założyła mi opatrunek i w dalszym ciągu udzielałyśmy pomocy rannym. Manifestanci wskazywali nam „pocztą” – z ust do ust – gdzie są ranni. Donosiłyśmy ich lub doprowadzałyśmy do szpitala...

MJR SADURA: – Zabity zostaje żołnierz Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i jeden z pracowników Urzędu. Jeden z pracowników zostaje ciężko ranny, ma

przestrzeloną twarz, pisze kartkę o pomoc lekarską. Jest około godz. 12.00. Do otoczonego Urzędu mimo wezwań telefonicznych lekarz nie może przybyć...

HENRYK KAROŃ: – Po godz. 12.00 strzelano już z obu stron. Z sąsiednich ulic i placu przed szpitalem znoszono rannych i zabitych. Zmarłych kładziono w garażu należącym do budynków gospodarczych szpitala...

ALEKSANDRA BANASIAK: – Z Kozłowską pomogłyśmy również donieść do szpitala zabitego Romka Strzałkowskiego...

HENRYK KAROŃ: – Liczba zabitych do północy wynosiła jedenastu. Wśród nich był chłopiec, a właściwie dziecko jeszcze, trzynastoletni Romek Strzałkowski. Był on jedną z pierwszych ofiar, które padły na ul. Kochanowskiego. Kula przebiła mu serce...

Relacja Henryka Karonia i Anny Strzałkowskiej poza chronologią wydarzeń

HENRYK KAROŃ: – Była może godz. 18.00, gdy na korytarzu naszego szpitala zauważyłem starszego, łysawego już pana ok. pięćdziesiątki, który dopytywał się o swego trzynastoletniego syna Romka Strzałkowskiego. Znałem prawdę. Zapamiętałem to nazwisko jedynego dziecka leżącego wśród zwłok w garażu szpitala. Z trudem powiedziałem ojcu, że dziecko jest u nas, ale niestety nie żyje. Ojciec przez dłuższy czas jęczał i krzyczał, żądał sprawdzenia, mówił o żonie po zawale, której nie może tego powiedzieć.

ANNA STRZAŁKOWSKA: – Już na schodach słyszałam dziwne głosy, ktoś powiedział: „Kto pójdzie pierwszy?”. Chorowałam na serce, poprzedniego dnia był u mnie lekarz... Gdzie Romek? Tuliłam się do jego „jaśka”, płakali nade mną. Może to trwało z godzinę. Nie pozwolili mi wstać. Gdy po lekarstwach uspokoiłam się... Mąż opowiadał, że chodził po wielu szpitalach, ale nie było tam Romka. Znalazł go dopiero w Szpitalu im. Raszei. Tam mu powiedziano, że jest. „Czy ranny?”. – „Nie, nie żyje”. Chciał go zobaczyć, ale oświadczone, że nie wolno. Przyszedł lekarz i dał mężowi do zrozumienia, żeby szedł za nim. Powiedział, że ekipa przyniosła Romka z dyspozytorni UB, że zaraz zobaczy. Myślał, że z tego garażu, gdzie go złożono, będzie go mógł zabrać. Zapytał, czy może przyprowadzić żonę. Lekarz powiedział, że o godz. 12.00 będzie czekał na podwórzu...

Doktor Śliwiński, otworzył garaż, gdzie leżał na raszce mój kochany, biedny Romek. Ukłękłam i nachyliłam się, żeby jego rączki pocałować, ale lekarz odciągnął mnie. Doktor nalegał, żebyśmy już wyszli i żeby nikt nie wiedział, że tu byliśmy.

Znajoma powiedziała mi, że słyszała od kolegi Romka, Czapskiego, że Romek trzymał sztandar po rannej tramwajarce przed UB, a tłum wołał: „Bohater!”

JERZY CZAPSKI: – Owego pamiętnego dnia rano spotkałem mojego kolegę szkolnego Romana Strzałkowskiego. Razem udaliśmy się do strajkujących,

których było coraz więcej. Na przodzie ustawiono przede wszystkim dzieci, młodzież w moim wieku.

(Przed UB) była rzeź. ... Jeden z kolejarzy, obok którego stałem z transparentem w ręku wraz z Romanem Strzałkowskim, odwrócił się tyłem do funkcjonariuszy UB mówiąc: „Możesz mi prosto w d... strzelać i tak się stąd nie ruszę”. I wówczas stało się: z trzeciego piętra strzelił serię mężczyzna w koszuli, raniąc mnie w lewą rękę i pod łopatką... Stojący po mojej lewej stronie kolejarz, a obok niego Romek, zostali chyba zabici od tej samej serii z karabinu, ale nie jestem tego pewien... straciłem przytomność... O śmierci przyjaciela dowiedziałem się trzy dni później od mojej matki w szpitalu Pawłowa.

KONRAD DOBERSCHUETZ:

*Śpij spokojnie mój mały chłopczyku
Nie oddano nad grobem Twym salwy
Ciebie nocą chowano po cichu
Bez honorów, bez mów i bez Salve*

*O słuchajcie mnie chłopcy znad Nilu
Znad Tamizy, Sekwany, znad Wołgi
Wasz kolega znad Warty dziś zginął
Kiedy szedł ze sztandarem na czołgi*

NARRATOR: Godz. 11.00-14.00: Znajdujący się przy ul. Młyńskiej demonstranci weszli do budynku Sądu Powiatowego i prokuratury, wyrzucili na ulicę akta i podpaliли je. Około 11.30 został rozbity magazyn broni znajdujący się w budynku więzienia, w wyniku czego 80 jednostek broni oraz amunicja dostały się w ręce manifestantów.

KONRAD DOBERSCHUETZ: – Kiedy, zabrany potężną falą, znalazłem się pod więzieniem przy ul. Młyńskiej, cały teren przylegający do więzienia otoczony był niezliczonymi tłumami ludzi, wznoszącymi wrogie okrzyki. Kilkunastu demonstrantów po drabinach zaczęło wdrapywać się na bramy więzienia. Równocześnie z okien przyległego gmachu Sądu wyrzucano na ulicę akta sądowe, a z terenu więzienia wydobywać się zaczęły kłęby dymu; widocznie palono akta więziennicze. Po chwili brama więzienna została otwarta i na ulicę zaczęli wychodzić więźniowie, a także chyłkiem umykać pojedynczy funkcjonariusze więzienia. Jednego z nich, jako przedstawiciela aparatu ucisku, zaczęło gonić kilku młodych demonstrantów, ale starsi uciszyli ich niezwłocznie. „To nie oni są winni” – tłumaczyli.

WŁODZIMIERZ MARCINIAK: – Utworzył się komitet do rozmów z naczelnikiem więzienia, aby się dowiedzieć, czy są tam aresztowani pozostali delegaci ZiSPO (którzy nie wrócili z delegacji do Warszawy i nie było ich w pracy).

Naczelnik nie wpuścił komitetu do środka, sam przed naporem tłumu schował się za bramę. Naraz padł strzał. Dalej wypadki potoczyły się szybko. Siłą otwarto drzwi więzienia, rozbrojono strażników. Wszyscy byli bardzo rozdrażnieni. Ktoś krzyknął: „Dosyć kajdan, bezprawia i niewolii!”... Stertę akt podpalono, palono także insygnia sądowe. W pewnym momencie nadjechał samochód marki „Warszawa”, z którego jakiś mężczyzna krzyczał: „Mordują dzieci i robotników!”. Zabraliśmy broń z ul. Młyńskiej i pojechaliśmy na ul. Dąbrowskiego...

Fragment wiersza *KRWAWY CZWARTEKW.* Marciniaka

Raz pewnego czwartku strajk my urządzili,

Żeby dać nauczkę tej ubowskiej świni.

Ref. (po każdym dwuwierszu powtarzano 2 razy)

Wolność, niech nam żyje!

Urząd Bezpieczeństwa kajdanami brzęka

Lecz żaden poznaniak tego się nie lęka.

ZENON CIEŚLEWICZ: – To był mój pierwszy dzień po urlopie. Miałem pójść na drugą zmianę do roboty w Spółdzielni Mleczarsko-Jajczarskiej na Składowej. Postanowiłem pójść do kina. Doszedłem do ulicy Dąbrowskiego i tam zorientowałem się, że jest strajk. Poszedłem z ludźmi... W trakcie ucieczki przez jezdnię do bramy koło kiosku, na narożniku Stowackiego i Kochanowskiego, otrzymałem serię strzałów w prawą rękę. Strzelano z dachu. Zaprowadzono mnie do Ubezpieczalni, założono opatrunek i karetką odwieziono do szpitala Strusia. Tam operowano mnie... amputowano mi prawą rękę.

Gdy obudziłem się z narkozy, w radiu przemawiał Józef Cyrankiewicz...

JÓZEF CYRANKIEWICZ (fragment przemówienia, wygłoszonego 29 czerwca 1956 przed mikrofonem Polskiego Radia w Poznaniu): *Każdy prowokator, czy szaleniec, który odważy się podnieść rękę przeciw władzy ludowej, niech będzie pewny, że mu tę rękę władza ludowa odrąbie w interesie klasy robotniczej, w interesie chłopstwa pracującego i inteligencji, w interesie walki o podnoszenie stopy życiowej ludności, w interesie dalszej demokratyzacji naszego życia, w interesie naszej Ojczyzny...*

Kolejny fragment wiersza *WŁODZIMIERZA MARCINIAKA*

Urząd Bezpieczeństwa do Cyranka dzwoni,

Żeby przysłał pomoc żołdaków (Moskali w innej wersji) i broni.

Żołdacy (Moskale) przybyli w mundurach Polaków,

Żeby pomordować chłopców cegielszczaków.

Za te wasze (wszystkie) kary, za te wasze męki,

Bracia nie pozwolą obciąć jednej ręki.

JAN DERĘGOWSKI: Pełni młodzieńczych ideałów, razem z moim przyjacielem Andrzejem Górnym byliśmy uczestnikami Poznańskiego Czerwca. Samochodem z wywieszoną dużą biało-czerwoną flagą, udaliśmy się (z moim przyjacielem i młodym robotnikiem) do gmachu dyrekcji Rozgłośni Poznańskiej na ul. Berwińskiego, aby nadać komunikat informujący ludność o wydarzeniach i apelujący o zachowanie spokoju i porządku. W gmachu rozgłośni zastaliśmy jej pracowników z redaktorem Jerzym Hoffmannem. Po naszych krótkich naleganiach nadano zredagowany naprędce komunikat...

W godzinach wieczornych został tam (przy ul. Kochanowskiego) ranny mój przyjaciel A.G., którego podczas krótkiej przerwy w strzelaninie przeniesiono na noszach do szpitala Raszei. Był ranny w oko, które następnie musiano mu usunąć...

NARRATOR: Około 11.00 komendant Oficerskiej Szkoły Wojsk Pancernych i Zmechanizowanych skierował do ochrony wyznaczonych obiektów około 300 elewów szkoły oraz 16 czołgów, dwa transportery opancerzone i 30 samochodów. Kilka czołgów jadących w rejon ul. Kochanowskiego podpalamo butelkami z benzyną. Żołnierzy zmuszono do opuszczenia samochodów. Po 12.00 wysłano kolejną grupę Wojsk Pancernych, składającą się z czterech czołgów i dwóch plutonów podchorążych. Około 12.30 demonstranci opanowali dwa czołgi i rozbroili ich załogi. Po 13.00 komendant Wojsk Pancernych polecił ściągnąć z obozu ćwiczebnego w Biedrusku pięć plutonów podchorążych i 13 czołgów. W rejonie ul. Kochanowskiego nasilała się wymiana ognia, trwało oblężenie gmachu UB, ostrzał budynku prowadzono z ponad 20 stanowisk.

ALEKSANDRA BANASIAK: – Około godz. 13.00 (oczywiście, czas podawany przeze mnie jest jedynie orientacyjny) ul. Poznańską od strony ul. Libelta nadjechały trzy czołgi, które zatrzymały się tuż za skrzyżowaniem z ul. Mickiewicza. Z chwilą pojawienia się czołgów można było zauważyć konsternację po stronie manifestantów... Wtem z czołgu wyrzwał żołnierz i zamachał do nich przyjaźnie. Wówczas manifestanci podbiegli do czołgu i zaczęli się witać z czołgistami. Jeden z czołgistów wychodzący włazem, został ranny strzałami z wyższych pięter gmachu UB. Jego również odniosliśmy do szpitala.

HENRYK RODEWALD: – Drugi czołg, kierując się w stronę rynku Jeżyckiego, nagle zaczął strzelać z karabinu maszynowego. To był szok! Widziałem, że ludzie padają, więc rzuciłem się na chodnik i na czworakach uciekłem do bramy. Było tam już kilkanaście osób.

JANUSZ PALACZ: – Na wysokości browaru przy Dąbrowskiego stał czołg. My szliśmy w górę ulicą Mylną. Czołg, z wieżyczki karabinem, pruł na Dąbrowskiego. Jak była chwila ciszy, to my biegiem do kina Rialto. Jeden z naszej czwórki, Irek wystawił głowę. To był moment. Dostał centralnie w czoło. Pamiętam

tylko, jak górą chlusnęła krew. Makabryczny widok. Wił się w konwulsjach. W trójkę załadowaliśmy go na furgonetkę. Pojechał do szpitala Świącickiego i tam zmarł. Miał 16 lat.

HENRYK KAROŃ: – Pracowaliśmy w dwóch zespołach. Mimo tempa pracy i maksymalnego wysiłku z naszej strony, kilku chorych zmarło jeszcze przed udzieleniem pomocy.

ALEKSANDRA BANASIAK: – Jeszcze przed przyjazdem wspomnianych dziesięciu czołgów, w czasie chyba największego nasilenia strażaków, powiadomiono mnie, że w bramie posesji naprzeciw gmachu UB znajduje się ranny. Strzelano z dwóch stron. Ostrzegano mnie, abym nie szła, jednak nie posłuchałam. Zobaczyłam strasznie cierpiącego, rannego w brzuch człowieka z jelitami na wierzchu [Marian Kubiak, 18-letni pracownik poczty, pokłuty bagnietami przez żołnierzy]. Opanowując zdenerwowanie, wyciągnęłam go na chodnik i zawołałam, żeby mi ktoś pomógł. Pobiegli do mnie cywile i ostrożnie dostarczyliśmy rannego do szpitala. Podczas jego operacji – ponieważ na sali operacyjnej paliło się światło, co było zakazane przez wojsko – ktoś strzelił w okno i kula utkwiała w ścianie sali operacyjnej.

HENRYK KAROŃ: – Do sali operacyjnej przywieziono kolejnego rannego, młodego chłopaka. Twarz tego rannego i moje późniejsze spotkanie z jego matką, wielokrotnie nachodziły mnie w myślach i do dzisiaj mam ich oboje żywo w pamięci. Tym młodym człowiekiem leżącym teraz na stole operacyjnym był Marian Kubiak. Twarz miał bladą, pokrytą zimnym potem, na pytania odpowiadał powoli i z wyraźnym trudem. Stan kliniczny przedstawiał obraz wstrząsu wywołanego upływem krwi. Zdjęte, zakrwawione części ubrania odsłoniły dwie głębokie rany klute, zadane bagnietem w brzuch, bardzo silnie krwawiące. Operował dr Granatowicz, ja asystowałam. Nagle, pod oknami bloku operacyjnego, w bezwzględnej ciszy, jaką dają grube, stare mury tego budynku, rozległa się gwałtowna kanonada z broni automatycznej i brzęk tłuczonych szyb naszego bloku operacyjnego. Część personelu wpadła w panikę. Marian Kubiak po zakończonej operacji został położony na łóżku w jednej z sal oddziału chirurgicznego, ale jeszcze tego samego dnia w godzinach wieczornych zmarł.

Następnego dnia spotkałem idącą z trudem pod górę starszą kobietę w wieku około 60 lat. Kobieta ta zatrzymała mnie pytając, czy w szpitalu nie przebywa jej syn Marian Kubiak, który nie wrócił na noc do domu. Nie od razu odpowiedziałem. Gdy jednak dowiedziała się ode mnie o zgonie syna, ta starsza już kobieta usiadła na szpitalnych schodach zanosząc się od płaczu. Jakiegokolwiek wyrazy żalu czy słowa pocieszenia wydały mi się czczym frazesem... Spotkałem potem tę niemłodą już matkę jeszcze w dwa lub trzy dni po jego śmierci. Nie miałem odwagi z nią rozmawiać.

HENRYK RODEWALD: – Ktoś krzyknął, że skoro do nas strzelają, to trzeba zdobyć broń. Był to prawdopodobnie Janusz Kulas, który miał potem proces jako przywódca „bandy zbrojnej”. Na to wezwanie poszliśmy całą grupą do bazy transportowej przy Dąbrowskiego i wsiedliśmy do ciężarówki Star 21 z napisem na drzwiach szoferki: Centrala Obrotu Zwierzętami Rzeźnymi. Zapadła decyzja, żeby jechać na Ogrody do Wyższej Szkoły Rolniczej, bo tam prowadzone są zajęcia z przysposobienia wojskowego i w magazynie trzymają broń. Włamał się do piwnicy i wzięliśmy parę sztuk kbks-ów i raketnic, a kilku z nas ubrało się w brezentowe kurtki z parciwym pasem.

NARRATOR: Godz. 14.00-18.00: Uzbrojone grupy rozbroiły w tym czasie: Studium Wojskowe w Wyższej Szkole Rolniczej (godz. 14.30), VIII Komisariat MO na Junikowie (godz. 15.00), Studium Wojskowe przy Akademii Medycznej (godz. 15.30), V Komisariat MO na Wildzie (godz. 16.00), posterunek MO w Swarzędzu (godz. 17.00) i Puszczyczkowie (godz. 18.00).

HENRYK RODEWALD: – Wyposażeni w kbks-y i raketnice pojechaliśmy na Junikowo, na posterunek Milicji Obywatelskiej. Po dwóch strzałach w powietrze milicjanci poddali się i zostali wyprowadzeni na podwórko. My tymczasem ośmieleni tym sukcesem wynieśliśmy z magazynu kilkanaście sztuk broni.

– Któryś z rozochoconych kolegów krzyknął, żeby „rozwalić” gliniarzy. W ich obronie stanęła jednak tramwajarka z naszej grupy, która jechała w szoferce. Naubliżała mundurowym, ale nie pozwoliła do nich strzelać. Poparłem ją, bo też byłem przeciwny zabijaniu. Broń mieliśmy mieć do obrony.

NARRATOR: Uzbrojone grupy demonstrantów rozbroiły Obóz Więźniów w Mrowinie (godz. 18.30), Studium Wojskowe na Politechnice Poznańskiej (godz. 19.00) i posterunek MO w Mosinie (godz. 19.30). Około 20.10 doszło do strzelaniny w Czempiniu, gdzie bezskutecznie próbowano rozbroić posterunek MO.

Godz. 14.00-18.00: Około 14.00 wylądowała na Ławicy grupa osób z gen. Popławskim na czele, który przejął kierownictwo nad siłami porządkowymi w Poznaniu. O 15.00 komendant Szkoły Wojsk Pancernych skierował w rejon budynku Urzędu Bezpieczeństwa grupę uderzeniową ściągniętą z Biedruska, składającą się z ośmiu czołgów i 120 podchorążych. Pododdziały napotkały jednak silny opór demonstrantów. Grupom podchorążych udało się ostatecznie przedrzeć do okrążonego gmachu po przeszło dwóch godzinach i o 17.30 został zamknięty zewnętrzny pierścień wokół budynku Urzędu Bezpieczeństwa. Do 18.00 jako pierwsze wkroczyły do Poznania jednostki 19. Dywizji Pancerniej 2. Korpusu Pancernego. Około **20.00** przybyły do miasta jednostki 10. Dywizji Pancerniej 2. Korpusu Pancernego.

Godz. 21.00-4.00: O 21.00 wprowadzono w Poznaniu godzinę milicyjną, która obowiązywała do 4.00 rano następnego dnia. Mimo godziny milicyjnej trwały

walki w kilku miejscach Poznania, głównie w okolicy ul. Kochanowskiego i Zamku. O **22.00** z obozu ćwiczebnego w Wędrzynie przybyły do Poznania jednostki 4. Dywizji Piechoty 2. Korpusu Armijnego.

Po **1.30** rozpoczęto intensywne aresztowania. Zatrzymane osoby przewożono do punktu filtracyjnego na Ławicy.

WŁODZIMIERZ MARCINIAK: – Byłem aresztowany na ul. Krasieńskiego przez żołnierzy w polskich mundurach, ale mówiących po rosyjsku. Zawieziono mnie i kilku innych do fortu na Ławicy. Leżeliśmy tam dość długo bez picia i jedzenia, bez pomocy lekarskiej... Następnie zawieziono nas na UB przy ul. Kochanowskiego. Jeden z funkcjonariuszy UB bił nas kolbą po głowie, po karku, po krzyżu. Z UB dostałem się do więzienia na ul. Młyńską, gdzie odbywały się ponowne przesłuchania. Kazano nam pisać oświadczenia pod groźbą wysłania na Sybir albo na drugi świat. Pomimo gróźb nie podpisałem niczego... Od chwili torturowania mnie przez UB choruję na kręgosłup i muszę nosić stalowy gorset; jestem na rencie inwalidzkiej III grupy.

POST SCRIPTUM

(z afisza – pisownia oryginalna): *ZMECZENI DYKTATURA, głodem i przymusem pracy, z gołymi rękami przeciw rosyjskim czolgom ROBOTNICY POZNANIA Zazadali wolności. Zapłacili za to setkami zabitych i rannych, tysiącami aresztowanych. LUD PARYZA odpowie na ich zew, da wyraz swojej z nimi solidarności. SALLE WAGRAM (...) W czwartek 12 lipca 1956.*

ALBERT CAMUS (Poznań – przemówienie wygłoszone 12 lipca 1956 w Paryżu na wiecu solidarności z robotnikami Poznania; cytad za: „Krytyka, Kwartalnik Polityczny” 1983, nr 16): ... *Lecz teraz, gdy ludzie ci u kresu poniżej zbuntowali się, a potem zostali zamordowani – czułbym sam do siebie pogardę, gdybym ośmielił się wykazać najmniejszą powściągliwość w ocenie tego morderstwa i nie wyrazić całego mojego szacunku dla ofiar represji i całkowitej z nimi solidarności. Nasze gratulacje z pewnością nie są im potrzebne. Oczekują oni jedynie, by wszędzie tam, gdzie panuje powszechna wolność, ich krzyk odbił się szerokim echem, by inni spostrzegli ich rozpacz, by otwarły się oczy całego świata, by wszyscy poznali i nabrali szacunku dla ich decyzji, mającej na celu położenie kresu tej mistyfikacji, według której poświęcili oni jakoby wolność chcąc dostać chleb. **Prawda wygląda tak – i to właśnie miał wyrażać ich krzyk – że nie mieli oni ani chleba, ani wolności, że nie mogą żyć bez jednego ani bez drugiego, że wiedzą – tak samo jak my wszyscy – że te dwie rzeczy są nierozdzielne (...)***

Tak, to prawda, możemy jedynie z daleka odpowiedzieć na ten rozdzierający krzyk robotników poznańskich i sprawić, by odbił się on szerokim echem na

całym świecie. Lecz nie wolno nam tego zaniechać, musimy uczynić wszystko, by krzyk ten nigdy nie zamarł.

Wolność lub barbarzyństwo – oto czego nauczyły nas wieki historii, oto czego nas uczy ta nowa tragedia. Wybór nie będzie trudny. Wybierzemy wolność przeciw staremu i nowemu barbarzyństwu, i wybierzemy ją raz na zawsze, ostatecznie, by nie został zaprzepaszczonej ani jeden dzień ofiary złożonej przez walczących robotników wciąż uciśnionej Polski.

* Powszechnie były również nieprzychylnie opinie na temat przemówienia premiera Józefa Cyrankiewicza. Na znak solidarności z Poznaniakami, wielu studentów zakładało marynarkę w taki sposób, aby jeden rękaw był pusty. Na pytanie, co stało się z ich ręką, odpowiadali: „odrabano mi ją”.

Społeczeństwo powszechnie wyrażało swoje uznanie dla robotników. Jeden z informatorów zanotował, że papierosy „Poznańskie” zaczęto nazywać „Bohaterskimi”.

Z PROCESÓW POZNAŃSKICH (Motto do książki „Poznański Czerwiec 1956” Maciejewskiego i Trojanowiczowej)

– *Świadek mówił, że czołg otaczał tłum liczący pięćset do sześciuset osób i że pewne osoby wzięły czynny udział, podczas gdy reszta gapiła się. W związku z tym chciałbym zapytać, w jakim wieku byli ci ludzie.*

– *No, w doszłym wieku.*

– *Starsi?*

– *Starsi. To była mieszanka, można powiedzieć, młodszy byli i starsi byli.*

– *A ci, którzy czołg atakowali bezpośrednio?*

– *Ci byli młodzi.*

– *Wyłącznie?*

– *Tak. (...)*

– *Ja mam jeszcze jedno pytanie. Może świadek powie, skąd się wzięła ta grupa ludzi z tym sztandarem, z którym siedli na czołgu.*

– *Ta przyszła ze strony Dąbrowskiego.*

– *Jak to wyglądało wszystko?*

– *Sztandar był rozdarty, prawda, i skrwawiony.*

– *Jaki to był sztandar?*

– *Nasz, polski.*

STANISŁAW HEJMOWSKI (fragment mowy obrończej w „procesie dziesięciu” wygłoszonej 16 października 1956 roku): *Kończąc już, proszę panów, nie mogę*

zapomnieć tego chłopca, który trzymał na ul. Kochanowskiego sztandar w gradzie kul... Chciałbym, żeby wspomnienie o nim z pełnym szacunkiem przechowano.

Wysoki Sądzie! Krew przelana 28 czerwca przypieczętowała pewien rozdział naszej historii, okres dziesięciolecia, które przeminęło. Co w tym dziesięcioleciu było piękne, ideowe i twórcze, to będzie żyło w naszym narodzie wiecznie, a co było złe i niegodziwe, oby nie odżyło już nigdy.

Wierzę, że krew ofiar tych zajęć nie została przelana na próżno. Ja wierzę, że na grobach tych, którzy polegli, spełni się zapowiedź, którą w „Nocy Listopadowej” Stanisław Wyspiański włożył w usta Korze, bogini wiekuiście odradzającego się życia: „Krwii przelanej nie zmarnuję,/krwią tą pola i rolę użyznię,/i synów z krwi tej dam kiedyś Ojczyźnie”.

Bibliografia:

Pozycje zwarte:

1. CZARNY czwartek : wiersze o Poznańskim Czerwcu '56 / wybór i wstęp Stefan Drajewski. – Poznań : Wydawnictwo WBPiCAK, 2006. – 232 s.
2. DZIEŃ po dniu : wznoszenie pomnika Poznańskiego Czerwca 1956 / Eugenia R. Dabertowa, Marek Lenartowski. – Poznań : Wydawnictwo „Bonami”, 2006. – 179 s.
3. OPOWIADANIA poznańskie / Czesław Michniak. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 1957. – 143 s.
4. POZNAŃ : przemówienie wygłoszone 12 lipca 1956 w Paryżu na wiecu solidarności z robotnikami Poznania / Albert Camus. – Poznań: Komitet Obchodów 34. rocznicy Poznańskiego Czerwca, 1990. – 4 s.
Przedruk za: „Krytyka, kwartalnik Polityczny” 1983, nr 16, s. 203-205.
5. POZNAŃ '56 / Andrzej Górny, Filip Bajon. – Poznań : Wydawnictwo WiS, 1997. – 100 s.
Wariant tytułu: Andrzej Górny & Filip Bajon przedstawiają scenariusz filmu fabularnego pt. Poznań '56
6. POZNAŃSKI Czerwiec 1956 / red. Jarosława Maciejewskiego i Zofii Trojanowiczowej. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 1981. – 347 s.
7. POZNAŃSKI Czerwiec 1956 / red. Jarosława Maciejewskiego i Zofii Trojanowiczowej. – Wyd. 3 – Poznań : Wielkopolskie Muzeum Walk Niepodległościowych w Poznaniu, 2006. – 472 s.

8. POZNAŃSKI Czerwiec 1956 : pierwszy bunt społeczeństwa w PRL / Edmund Makowski. – Wyd. 2. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 2001. – 395 s.
9. POZNAŃSKI Czerwiec 1956 : relacje uczestników / zbiór, wybór, oprac. Aleksander Ziemkowski; oprac. red. Eugenia R. Dabertowa ; współpr. Regina Kurewicz. – Wyd. 2. – Poznań : Bonami, 2008. – 638 s. : il.
10. ROZSTRZELANA nadzieja : Poznański Czerwiec 1956 / [red. Filip Leśniak, Agnieszka Rogulska]. – [Poznań] : Oficyna Głos Wielkopolski ; [Warszawa] : Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, [2006]. – 119 s.
11. TYŚIĄC dziewięćset pięćdziesiąt sześć [1956] : Poznański Czerwiec / scenariusz Maciej Jasiński, Witold Tkaczyk, Wiktor Żwikiewicz, rys. Jacek Michalski, Krzysztof Wyrzykowski (okładka). – Poznań : Zin Zin Press, 2006. – 80 s.
12. ZRANIONE miasto : Poznań w czerwcu 1956 / Stanisław Jankowiak, Paweł Machcewicz, Agnieszka Rogulska. – Poznań ; Warszawa : Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2003. – 215 s.

Artykuły:

1. CZERWIEC'56 / red. Jacek Wiesiołowski. W : Kronika Miasta Poznania. – 2006, nr 2, s. 5-294
2. „KOCIOŁ” przed budynkiem UB / Janusz Palacz, Zbigniew Palczewski; rozm. przepr. Maciej Roik. W : Głos Wielkop. – 2011, nr 141, s. 15
3. KU PAMIĘCI! / rys. Zbigniew Kaja, wiersz NN. W: Kaktus. – 1957, nr 11, s. 1
4. RADOŚĆ bycia wolnym / Izabela Cywińska, rozm. przepr. Sławomir Kmiecik W: Głos Wielkop. – 2006 nr 134, s. 3
5. WKRÓTCE prapremiera / rys. Al. Krakowski. W: Kaktus. – 1957, nr 6, s. 6
6. Z INSPIRACJI 1956 roku : ikonografia Poznańskiego Czerwca 1956 roku / Jarosław Mulczyński. W: Kronika Miasta Poznania. – 2006, nr 2, s. 262-277

Netografia:

- <http://www.czerwiec56.ipn.gov.pl>
<http://www.czerwiec56.ipn.gov.pl/c56/czytelnia/9170,1956-Bibliografia-Poznanskiego-Czerwca-1956-wybor-opracowala-Karolina-Bittner.html>
<http://www.czerwiec56.ipn.gov.pl/c56/kalendarium-1/9177,2829-czerwca-1956.html>

<http://www.gloswielkopolski.pl/artykul/419461,czerwiec-1956-jak-zdobywalismy-bron-wspomnienie,id,t.html>

<http://www.gloswielkopolski.pl/artykul/419593,czerwiec-1956-u-robotnikow-zispo-najgorzej-godz-610,id,t.html>

http://bazhum.muzhp.pl/media/files/Niepodleglosc_i_Pamiec/Niepodleglosc_i_Pamiec-r2006-t13-n2_%2823%29/Niepodleglosc_i_Pamiec-r2006-t13-n2_%2823%29-s101-114/Niepodleglosc_i_Pamiec-r2006-t13-n2_%2823%29-s101-114.pdf

http://pamietaniepeerelu.karta.org.pl/download/PEEREL_czerwiec_56_www.pdf

http://historiaija.blogspot.com/2013_06_01_archive.html?view=classic

<http://www.e-teatr.pl/pl/artykuly/127468.html>

http://www.e-teatr.pl/pl/artykuly/26839.html?josso_assertion_id=EB78EC172F1E5B88

<http://wo.blox.pl/2013/11/Miasto-zaslonytych-firaneek.html>

http://forum.gazeta.pl/forum/w,25788,147933192,147933192,Poznan_miasto_zaslonytych_firaneek.html

http://www.archiwum.wyborcza.pl/Archiwum/1,0,7371840,20110305PO-DLO,Miasto_zaslonytych_firaneek,zwykly.html

<http://lechnews.pl/odslaniamy-firanki/>

<http://www.nowyfolder.com/bo-dla-sztuki-trzeba-sie-poswiecic/>

<http://www.zeszytykomiksowe.org/czerwiec>

<http://www.tvn24.pl/poznan,43/7-lat-ze-stalinem-tak-z-poznania-pozbyto-sie-dyktatora,480952.html>

<http://jaroslawd.blogspot.com/2015/09/recenzja-jacek-michalski-maciej.html>

<http://www.poznan56.pl>

IV. MATERIAŁY REGIONALNE

A. PRZEGLĄD NOWOŚCI REGIONALNYCH

ADAM Ruszczyński : adwokat polskości / Damian Szymczak; Urząd Miasta Leszna. – Leszno: Urząd Miasta, 2015. – 83 s. : il. – (Cives Nostri; t. 1)

Prawnik, działacz polityczny i społeczny z Leszna.

AGNIESZKO wróć! : opowiadania, baśnie, bajki i wiersze / Agnieszka Bartol; wybór, oprac. i red. Zuzanna Przeworska i Jan Arski. – Wyd. 3 rozsz. – Piła: Fundacja Literacka im. Agnieszki Bartol: Wydawnictwo Media Zet Zuzanna Przeworska, 2015. – 176 s. : fot.

Zawiera m.in. biogram poetki z Wroniek, pow. Szamotuły, żyjącej w latach 1978-1990.

AGROTURYSTYKA wielkopolska. – Poznań: Wielkopolskie Towarzystwo Agroturystyki i Turystyki Wiejskiej, 2015. – 18 s. : fot.

[CZTERDZIEŚCI] 40 LAT Muzeum Okręgowego w Pile / Ziemowit Niedźwiecki [i in.]. – Piła: Muzeum Okręgowe, 2015. – 118 s. : fot.

CZY chce pan być powieszony w sympatycznym towarzystwie? : czyli poznańskie kabarety dwudziestolecia międzywojennego / Izolda Kiec. – Poznań: Instytut Kultury Popularnej, 2015. – 240 s. : il. – (Wielkopolskie Mikrohistorie; t. 1)

[DRUGA] II WOJNA światowa we wspomnieniach wronczan / praca zbior. pod red. Pawła Bugaja. – Wronki: Towarzystwo Miłośników Ziemi Wronieckiej, 2015. – 64 s. : fot. – (Zeszyty Historyczne / Towarzystwo Miłośników Ziemi Wronieckiej; 2)

DRUŻYNOWE Mistrzostwa Świata : (1979-1990) / Wiesław Dobruszek. – Leszno: Firma Wydawnicza „Danuta”, 2015. – 201 s. : il. – (Z Historii Speedwaya; nr 2)

Sport żużlowy w Lesznie.

DZIEDZICTWO audiowizualne w warsztacie badawczym historyka i procesie dydaktycznym / pod red. Rafała Reczka; Instytut Pamięci Narodowej. Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu Oddział w Poznaniu.

– Poznań: IPN, 2015. – 275 s. : fot. + 1 płyta CD. – (Studia i Materiały Poznańskiego IPN; t. 32 Symposia Archivistica)

Dot. m.in. materiałów gromadzonych w poznańskich placówkach: Instytucie Pamięci Narodowej, Archiwum Państwowym, Archiwum Archidiecezjalnym, Archiwum Programowym TVP Poznań.

DZIEJE Szkoły Podstawowej nr 1 im. Henryka Sienkiewicza w Turku 1925-2015 / red. Bartosz Stachowiak [i in.]. – Turek: Miejska Biblioteka Publiczna im. Władzimierza Pietrzaka, 2015. – 424 s. : fot. – (Bibliotheca Turcoviana; 23)

DZIENNIK z wojny 1939-1945. Cz. 1, 1939-1941 / Tertulian Stablewski; oprac. Łukasz Jastrząb. – Kórnik: Polska Akademia Nauk. Biblioteka Kórnicka, 2015. – 592 s.

Losy wielkopolskiego ziemianina w latach 1939-1941.

DZIENNIK z wojny 1939-1945. Cz. 2, 1942-1945 / Tertulian Stablewski; oprac. Łukasz Jastrząb. – Kórnik: Polska Akademia Nauk. Biblioteka Kórnicka, 2015. – 356 s.

Losy wielkopolskiego ziemianina w latach 1942-1945.

HISTORIA Murzynowa Kościelnego czyli krótka rozprawa między Panem, Wójtem a Plebanem / Daniel Mikulski. – Bydgoszcz: Wydaw. Unitex, 2014. – 471 : il.

Bibliografia s. 412-443.

HISTORIA Związku Młodzieży Wiejskiej w południowej Wielkopolsce / pod red. Mirosława Łapy. – [Kępno]: Władysław Markiewicz, [2015]. – 156 s. : il.

INFORMATOR i skład osobowy na rok akademicki 2014/2015 : według stanu na 1.01.2015 r. / Politechnika Poznańska; oprac. Ewa Kabacińska, Aneta Piechota; red. Krystyna Długosz. – Poznań: Wydaw. Politechniki Poznańskiej, 2015. – 233 s. : fot.

KALISZ 2016 : informator : kultura, sport, rekreacja, turystyka / oprac. Maria Kubacka-Gorwecka, Monika Sobczak-Waliś; Urząd Miejski w Kaliszu. Wydział Kultury i Sztuki, Sportu i Turystyki. – Kalisz: Miejska Biblioteka Publiczna im. Adama Asnyka, 2016. – 240 s.

Informator o imprezach kulturalnych i sportowych oraz obchodach rocznic i wydarzeń planowanych w 2016 r.

KAROL Wilhelm Hindemith (1810-1890) : drukarz i wydawca / Krzysztof Walczak. – Kalisz: Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2015. – 70 s. : il. – (Kaliszanie; 11)

Kaliski drukarz pochodzenia niemieckiego, wydawca czasopisma „Kaliszanin”.

KROK ku wolności : wybory czerwcowe 1989 i ich konsekwencje / red. nauk. Konrad Białecki, Stanisław Jankowiak, Rafał Reczek; Instytut Pamięci Narodowej. Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Oddział w Poznaniu, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. – Poznań: IPN: UAM, 2015. – 355 s. : fot + 1 płyta CD.

Dot. także Wielkopolski.

Ks. Gustaw Manitius : pastor ewangelicki, męczennik za wiarę i polskość / Andrzej Manitius. – Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2015. – 401 s. : fot.

Proboszcz parafii ewangelicko-augsburskiej w Poznaniu w okresie międzywojennym, zamordowany w Forcie VII w 1940 r.

LESZNO – ulica Bolesława Chrobrego : dawniej, wczoraj, dziś : [album] / fot. Edward Baldys. – Leszno: [Agencja Jagart Jarosław Głapiak], [2016]. – 28 s. : fot.

MIESZKAŃCY Gostynia i okolic w mogiłach katyńskich / Wojciech Śmięgielski. – Gostyń: Muzeum w Gostyniu; Poznań: Rodzina Katyńska. Klub Inteligencji Katolickiej w Poznaniu; [Godulowo]: Fundacja „Bliżej Natury”; [Grabonóg]: Stowarzyszenie Zielona Kohorta, 2015. – 167 s. : fot., portr.

MUZYCY i muzykanci Ziemi Międzychodzko-Sierakowskiej / Aleksander Bengsch; red. Andrzej Horodecki. – Międzychód: Drukarnia-Międzychód, 2015. – 130 s. : fot.

Wspomnienia dot. życia muzycznego w regionie Międzychodu i Sierakowa.

OBRAZKI z dziejów oświaty w Wielkopolsce Wschodniej. Z. 2 / Piotr Gołdyn. – Kalisz: Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2015. – 123 s. : il.

Historia oświaty od roku 1945.

OCALIĆ od zapomnienia wspomnienia leszczyńskich Sybiraków. Z. 3 / oprac. Krzysztof Handke, Piotr Handke, Robert Robaczyński. – Leszno: Oddział Związku Sybiraków: II Liceum Ogólnokształcące im. Mikołaja Kopernika, 2015. – 59 s. : fot.

ODZNAKA Pamiątkowa Wojsk Wielkopolskich : 95. rocznica ustanowienia / Jarosław Łuczak. – Poznań: Muzeum Narodowe, 2015. – 15 s. : fot.

Katalog wystawy w Wielkopolskim Muzeum Wojskowym w Poznaniu.

PAMIĄTKA z Dąbrówki Kościelnej : ku większej czci i chwale Najśw. Matki Pocieszenia Dąbrowieckiej a pokrzepieniu na duchu wiernych – Jej Pątników ułożył Mieczysław Noskowicz / Mieczysław Noskowicz. – [B.m.]: Nadleśnictwo Łopuchówko, [2016]. – 52 s. : rys. – Reprint: Poznań: F. Pilczek, 1916 r.

PISANE sercem : Marian Orłóń utwory wybrane / Ewa Żydek. – Gostyń: Urząd Gminy Pępowo, 2015. – 59 s. : il.

Pisarz związany z Pępovem, pow. Gostyń.

POZNANIACY przeciwko swastyce / Piotr Bojarski. – Warszawa: Agora, 2015. – 231 s. : fot. – (Biblioteka Gazety Wyborczej)

Ruch oporu w Poznaniu podczas II wojny światowej.

PRZYGODA z Agnieszką [poetką z Wronek] / wybór, oprac. i red. Zuzanna Przeworska, Jan Arski. – Piła: Fundacja Literacka im. Agnieszki Bartol: Wydawnictwo Media Zet Zuzanna Przeworska, 2015. – 288 s. : fot.

Ogólnopolskie Konkursy Literackie im. Agnieszki Bartol, organizowane przez Fundację Literacką im. A. Bartol w Pile w latach 1991-2014.

„PRZYJACIEL Ludu” 1834-1849 : w 180 rocznice ukazania się pierwszego numeru / pod red. Janiny Małgorzaty Halec. – Leszno: Miejska Biblioteka Publiczna im. Stanisława Grochowiaka. Wydawnictwo Cicer : Leszczyńskie Towarzystwo Kulturalne, 2015. – 104 s.

Czasopismo wydawane w Lesznie. Materiały z konferencji naukowej, Leszno, 15-16 października 2014 r.

REFORMACJA i tolerancja – jedność w różnorodności : współistnienie różnych wyznań na ziemi wschowskiej i pograniczu wielkopolsko-śląskim / pod red. Marty Małkus i Kamili Szymańskiej. – Wschowa: Stowarzyszenie Czas A.R.T.; Leszno: Muzeum Okręgowe, 2015. – 406 s. : fot.

Dot. także historii Leszna.

RZECZ o ekslibrisach drukarskich : ze Zbiorów Książnicy Pedagogicznej im. Alfonsa Parczewskiego w Kaliszu / Bogumiła Celer. – Kalisz: Towarzystwo Przyjaciół Książki, 2015. – 59 s : il.

SOKOŁY wrzesińskie 1894-1939 / Leszek Nowacki. – Września: Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrzesińskich, 2016. – 208 s. : fot.

Towarzystwo Gimnastyczne Sokół na ziemi wrzesińskiej.

SPACER po... Brodnicy : region śremski zaprasza / tekst Zbigniew Szmidt; oprac. graf. Elżbieta Kidacka. – Śrem: Unia Gospodarcza Regionu Śremskiego – Śremski Ośrodek Wspierania Małej Przedsiębiorczości, 2014. – [12] s. : fot., mapa

Przewodnik turystyczny po gminie.

SPACER po... Dolsku : region śremski zaprasza / tekst Zbigniew Szmidt; oprac. graf. Elżbieta Kidacka. – Śrem: Unia Gospodarcza Regionu Śremskiego – Śremski Ośrodek Wspierania Małej Przedsiębiorczości, 2014. – [12] s. : fot., mapa

Przewodnik turystyczny po gminie.

SPACER po... Krobi : region śremski i Krobia zapraszają / Andrzej Kuźmiński; Unia Gospodarcza Regionu Śremskiego – Śremski Ośrodek Wspierania Małej Przedsiębiorczości. – Śrem: Unia Gospodarcza Regionu Śremskiego – Śremski Ośrodek Wspierania Małej Przedsiębiorczości, 2014. – [16] s. : fot., mapa

Przewodnik turystyczny po gminie.

SPACER po... Śremie : region śremski zaprasza / tekst Zbigniew Szmidt; oprac. graf. Elżbieta Kidacka. – Śrem: Unia Gospodarcza Regionu Śremskiego – Śremski Ośrodek Wspierania Małej Przedsiębiorczości, 2014. – [16] s. : fot., mapa

Przewodnik turystyczny po gminie.

ŚLESIN na językach : kuchnia ochweśnicka produktem markowym Gminy Ślesin. – [B.m.]: Lokalna Organizacja Turystyczna „Marina”, [2014]. – [16] s. : fot.

Restauracje w Ślesinie serwujące dania regionalne. Także przepisy kulinarne.

U NAS na osiedlu : Warszawskie – Pomet – Maltańskie : [album] / tekst Anna Haręźlak-Grześ; zdjęcia Renata Olińska-Dworzecka, Julian Dworzecki. – Poznań: Wydaw. Miejskie Poznania, 2015. – [58] s. : fot.

W ANTREJCE na ryczce : lokomotywa i inne wiersze w gwarze poznańskiej / Marek Szymański. – Poznań; Luboń: Wydawnictwo i Drukarnia UNIDRUK S.J., 2015. – 118 s. : il.

WIELKOPOLSKA niezłomna : żołnierze WSGO [Wielkopolska Samodzielna Grupa Ochotnicza] „Warta”1945-1946 / Waldemar Handke. – Warszawa: Capital, 2014. – 486 s.

Bibliografia s. 479-486.

WSPOMNIENIA z młodości / Helena Plater-Zyberk; oprac. Barbara Wysocka. – Kórnik: [b.w.], 2015. – 251 s. : fot.

M.in. wspomnienia z dzieciństwa w Poznaniu. Dot. także Tytusa Działyńskiego, dziadka autorki.

ZARYS dziejów Klubu Sportowego „Sparta-Sklejka” Orzechowo [pow. Września] (1950-2015) / Rafał Szubert, Tomasz Siwiński. – [B.m.]: [b.w.], 2015. – 100 s. : fot.

ZWIĄZEK Harcerstwa Polskiego w Turku i Powiecie Tureckim : 100. rocznica powstania / red. Wanda Grzeszkiewicz [i in.]. – Turek: Miejska Biblioteka Publiczna im. Włodzimierza Pietrzaka, 2015. – 180 s. : fot. – (Bibliotheca Turcoviana; 22)

B. IMPREZY KULTURALNE W BIBLIOTEKACH PUBLICZNYCH WOJ. WIELKOPOLSKIEGO

(grudzień 2015–luty 2016)

Biblioteki publiczne w województwie wielkopolskim organizowały imprezy z okazji św. Mikołaja, świąt Bożego Narodzenia i Nowego Roku. Odbływały się spotkania opłatkowe, podczas których śpiewano kolędy, wystawiano jasełka oraz zapoznawano się z tradycyjnymi zwyczajami i obrzędami. Dzieci wykonywały ozdoby choinkowe, dekoracje i kartki świąteczne.

Podczas ferii zimowych proponowano dzieciom i młodzieży m.in. zajęcia plastyczne, gry i zabawy, konkursy, najczęściej jednak głośne czytanie. Uroczystość obchodzono Dzień Babci, Dzień Dziadka oraz walentynki.

Odbywały się spotkania Dyskusyjnych Klubów Książki, rozwijały się Dyskusyjne Kluby Filmowe. Kontynuowana jest akcja „Cała Polska czyta dzieciom”.

Liczne formy popularyzatorskie poświęcone były obchodom rocznic pisarzy.

Grudzień

Bojanowo (pow. Rawicz)

- Konkurs plastyczny na „Bombkę choinkową” oraz wystawa pokonkursowa
- „Żółw i zając” – spektakl teatralny w wykonaniu Teatru Art-Re z Krakowa
- „Bojanowo wczoraj i dziś” – cykl historyczny dla klas V-tych (także w styczniu)

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- Akcja e-motywacja – wirtualne spotkanie z aktorką Zofią Czerwińską oraz psychologiem Tomaszem Kozłowskim
- Spotkanie autorskie z pisarzem i tłumaczem Pawłem Beręsewiczem
- Spotkanie miłośników gier planszowych
- Spotkanie laureatów oraz rozstrzygnięcie konkursu Wiedzy o Świętach Bożego Narodzenia

Czajków (pow. Ostrzeszów)

- Świątowy Dzień Pluszowego Misia – impreza zabawowa dla dzieci
- Czajkowski Kiermasz Bożonarodzeniowy (współorganizacja)
- Wystawa prac plastycznych dzieci ze szkoły podstawowej – m.in. tematyka świąteczna

Czempiń (pow. Kościan)

- „Zwyczaj i tradycje bożonarodzeniowe” – zabawy ruchowe pt. „Pieczenie pierników” przy cichych świątecznych melodiach, zabawy plastyczne, rozmowa na temat tradycji w swoich domach i czytanie bajeczki „Choineczka, czyli opowieść magiczna”
- Podsumowanie konkursu na „Ozdobę choinkową”
- Wystawa poświęcona Adamowi Mickiewiczowi w 160 rocznicę urodzin (Filia w Starym Gołębinie)
- Ozdoby i kartki związane z Bożym Narodzeniem – zajęcia plastyczne z dziećmi (Filia w Borowie)
- Warsztaty plastyczne dla dzieci, wykonywanie „choinki przestrzennej”

Czarniejewo (pow. Gniezno)

- Przedstawienie teatralne pt. „Wielkie hece w bibliotece” w wykonaniu teatru „Moralitet” z Krakowa

- Zajęcia plastyczne dla dzieci: kolaż, szycie maskotek, masa solna
- Noc detektywów dla dzieci prowadzona przez Dariusza Rekosza (Filia Żydowo)

Dobrzyca (pow. Pleszew)

- „Zimowe ferie” – zajęcia plastyczne z tworzenia dekoracji świątecznych z papieru
- „Mikołajki” – spotkanie mikołajkowe dla najmłodszych (gry, mini konkursy)
- „Gwiazdka w bibliotece” – impreza czytelnicza dla dzieci, m.in. montaż słowno-muzyczny „Bóg się rodzi”, wspólne śpiewanie kolęd, „Tradycje świąt Bożego Narodzenia” – pogadanka na temat tradycji świątecznych

Doruchów (pow. Ostrzeszów)

- „Książka na grudzień” – wystawa książek o tematyce świątecznej

Gniezno

- „Ocalić od zapomnienia”. Gnieźnianie w Powstaniu Wielkopolskim 1918/19 – dokumenty, pamiątki – wystawa Biblioteki Publicznej Miasta Gniezna i Gimnazjum nr 2 w Gnieźnie
- „Basiowy Bał Pasiastych – impreza czytelnicza dla dzieci przedszkolnych w ramach akcji CPCD
- „Pracownia Świętego Mikołaja” – impreza czytelnicza zorganizowana na Rynku Gnieźnieńskim w ramach Jarmarku Bożonarodzeniowego

Gołuchów (pow. Pleszew)

- Promocja książki Stanisława Małyszko „Czechel, Czerminek, Kucharki, Szkudła” (współpraca z CK „Zamek” w Gołuchowie)
- „Jak poprzez przyjaźń można pokonać samotność” – zajęcia edukacyjno-literackie dla klasy II w oparciu o baśń Hansa Christiana Andersena „Królowa Śniegu”(Oddział Dla Dzieci)
- „Coraz bliżej święta...” – zajęcia edukacyjno-plastyczne dla dzieci (Oddział Dla Dzieci)

Gostyń

- Wystawy:
 - ~ „Gościli u nas”
 - ~ „Świąteczny czas”
 - ~ „Zimowe pejzaże”
 - ~ „Zdrowy przedszkolak wie, co je” – pokonkursowa
- Galeria Jednego Obrazu: „Jesteśmy wśród Was” – konkurs i wystawa pokonkursowa (współpraca z PCPR i Stowarzyszeniem „Dziecko”)
- Spotkanie autorskie z Janem Hykiem

- Konferencja dla bibliotekarzy z powiatu – warsztaty fotograficzne Sebastiana Frosta

Grabów nad Prosną (pow. Ostrzeszów)

- „Biblioteka z piernika” – wspólne pieczenie pierniczków
- Spotkanie z poezją Bolesława Grobelnego

Jutrosin (pow. Rawicz)

- „Jak Rudy polubił gwiazdkę” – dyskusja o przeczytanej bajce i zwyczajach świąt Bożego Narodzenia (Filia w Szkaradowie)
- „Wokół świątecznego stołu” – spotkanie z Małgorzatą Kwiecińską o etymologii obchodów świąt Bożego Narodzenia na przestrzeni wieków w dworach szlacheckich i zagrodach chłopskich; stylizacje wigilijnego stołu i warsztaty

Kalisz

- „Ludwik Perzyna 1742-1800” – wystawa prezentowana w holu Wojewódzkiego Szpitala Zespołonego im. Ludwika Perzyny w Kaliszu
- „Ze skarbnicy Asnykowskiej Książnicy” – prezentacja zbiorów specjalnych dla uczniów z kółka historycznego ze szkoły podstawowej
- „Archiwalia ze Skarbnicy Asnykowskiej Książnicy” – spotkanie z członkami Kaliskiego Towarzystwa Genealogicznego „Kalisia”
- „Zwyczaje i tradycje bożonarodzeniowe” – pogadanka dla przedszkolaków (Filia nr 2)
- „Bał mikołajkowy dla osób niepełnosprawnych (Filia nr 3; współorganizacja Komoda Club)
- „Długosz na tle dawnej historiografii – spotkanie z Agnieszką Raubo z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza – w ramach obchodów Roku Jana Długosza (Filia nr 4)
- Spotkanie z Pauliną Wielanek i rozmowa o jej debiutanckim tomiku wierszy „Niedopowiedzenia” (Filia nr 4)
- Prezentacja folderu autorstwa Maksymiliana Kryszaka, laureata konkursu na opracowanie trasy turystycznej śladami „Nocy i dni” (Filia nr 4)
- Choinka poetycka z udziałem Andrzeja Tylczyńskiego i Joanny Walczak (Filia nr 7)
- Spotkanie świąteczne – pogadanka i prace plastyczne z dziećmi (Filia nr 9 oddział dziecięcy)
- „Szukając Marudka” – przedstawienie teatryku obrazkowego kamishibai dla dzieci z przedszkola (Filia nr 9 oddział dziecięcy)
- „Mój przyjaciel Kemushi” – przedstawienie teatryku obrazkowego kamishibai dla dzieci z przedszkola (Filia nr 9 oddział dziecięcy)

- Wystawy:
 - ~ „Wolności ludom sypie złote kwiaty!” – z dziejów kaliskiego oręża
 - ~ „Rodzina Wiłkomirskich” – wystawa w Szkole Muzycznej z okazji 40. rocznicy nadania Kaliskiemu Towarzystwu Muzycznemu imienia Alfreda Wiłkomirskiego
 - ~ „Święta tuż, tuż...” – dziecięce prace plastyczne (Filia nr 1 oddział dziecięcy)
 - ~ „240. rocznica urodzin Jane Austin” (Filia nr 2)
 - ~ Wystawa ozdób choinkowych i kartek świątecznych wykonanych przez osadzonych z Oddziału Zewnętrznego Aresztu Śledczego w Kaliszu-Szczypiornie (Filia nr 3)
 - ~ „Człowiek wielu pasji i talentów” – z okazji Roku Jana Potockiego (Filia nr 9)
 - ~ „Nie tylko Miziołki, czyli o książkach i ilustracjach Joanny Olech” (Filia nr 9 oddział dziecięcy)
 - ~ 150. rocznica urodzin Rudyarda Kiplinga (Filia nr 16)

Kiszkowo (pow. Gniezno)

- Spotkanie opłatkowe dla członków Stowarzyszenia Rehabilitacyjno-Kulturalnego „Słoneczny Promyk” w Kiszkanie

Kłecko (pow. Gniezno)

- Akcja „Pełny brzusek” – zbiórka dla psów i kotów: karmy, akcesoriów pielęgnacyjnych, misek, smyczy itp.
- „Nakręcamy się dla Lwiątko” – zbiórka nakrętek dla Leo – chłopca z rdzeniowym zanikiem mięśni

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- Tworzenie dekoracji z okazji świąt Bożego Narodzenia, gazetka i wystawa kartek świątecznych
- „Powstanie Wielkopolskie” – wystawa
- Balik karnawałowy (tańce, gry i zabawy) zorganizowany przy współpracy z Miejsko-Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Kobylinie
- Wystawa książek o Bożym Narodzeniu (Filia w Smolicach)
- Zajęcia plastyczne dla dzieci – wykonywanie ozdób świątecznych (Filia w Łagiewnikach)

Koło

- „Akcja e-motywacja” – wideokonferencja z Zofią Czerwińską
- Kurs komputerowy dla seniorów prowadzony przez Sławomirę Królak (również w styczniu i lutym)

- Promocja „Rocznika Kolskiego nr 8” w Ratuszu Miejskim
- Wizyta bibliotekarek w Domu Pomocy Społecznej – m.in. czytanie bajek, wypożyczanie książek
- Spotkanie Trzeciej Zmiany: „Historia sztuki rokoko” – prowadzenie Ewelina Jasińska, historyk sztuki
- „Wieczór wigilijny” Koła Przyjaciół Biblioteki
- Zajęcia z patchworku prowadzone przez Katarzynę Janiszewską (również w styczniu i lutym)
- Zajęcia z elementami biblioterapii – głośne czytanie, prace manualne (Filia dla Dzieci; również w styczniu i lutym)
- Akademia Plastyki – głośne czytanie, prace manualne (Filia dla Dzieci; również w styczniu i lutym)
- „Bajarka” – głośne czytanie i ilustrowanie „Choinki” H. Ch. Andersena (Filia dla Dzieci)
- „Skandynawskie inspiracje” – impreza okolicznościowa (Filia dla Dzieci)

Kościان

Miejska Biblioteka Publiczna Kościان

- Wieczór autorski i promocja książki „Korzenie” Romana Potoka
- Wernisaż wystawy „Rysunki satyryczne Wojciecha Buksalewicza”.
- „W krainie Świętego Mikołaja” – spotkanie dla grup przedszkolnych (Odział dla Dzieci)
- „Idzie grudzień, idą święta?” – o tradycji świąt Bożego Narodzenia słów kilka – zajęcia dla uczniów klas I-III
- „Nekropolie Chłapowskich – Czerwona Wieś i Rąbiń. Miejsca pamięci i historii” – wykład dr. Emiliana Prałata (w ramach cyklu: Z historią przy kawie)
- „Do dzieła” – zajęcia plastyczne dla najmłodszych
- Urodziny z książką pt. „Bawimy się z Pippi Pończoszanką” – spotkanie dla grup przedszkolnych
- „Przygody Fejsmena, czyli prywatność w sieci” – zajęcia edukacyjne dotyczące bezpieczeństwa w Internecie, dla młodzieży szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych

Biblioteka Publiczna Gminy Kościان z siedzibą w Kiełczewie

- „Tyle było wtedy w Betlejem złotego nieba...” Świąteczne życzenia od „Bocianków”! – wizyta dzieci z przedszkola
- „Ludwik Jerzy Kern” – konkurs recytatorski, etap szkolny konkursu gminnego – Stare Oborzyska
- „Pszczółki na urodzinach u Kubusia Puchatka” – zajęcia z grupą przedszkolną (Filia Racot)

- „Biedronki na urodzinach u Kubusia Puchatka” – zajęcia z grupą trzylatków (Filia Racot)
- „Jak to ze Inem było?” – nietypowa lekcja biblioteczna dla klasy III (Filia Racot)
- Racockie kolędowanie – warsztaty artystyczne połączone ze wspólnym kolędowaniem (Filia Racot)
- „Konfrontacje z haftem” – spotkania pań z kółka hafciarskiego w bibliotece (Filia Stary Lubosz)
- „Bożonarodzeniowe klimaty w bibliotece” – zajęcia literacko-plastyczne dla uczniów klas nauczania zintegrowanego (Filia Stary Lubosz)
- Pogadanka z przedszkolakami o Bożym Narodzeniu (Filia Turew)
- W ramach spotkań z Klubem Seniora wykonywanie bombek techniką decoupage (Filia Turew)

Koźmin Wielkopolski (pow. Krotoszyn)

- Wieczór poetycki z Józefem Zdunkiem autorem tomiku poezji „Pożegnania nieustanne”
- „Boże Narodzenie w polskiej kulturze” – zajęcia dla uczniów klasy IV szkoły podstawowej
- Spotkanie autorskie z Karoliną Binek, autorką powieści „Ale arbus” – dla uczniów gimnazjum
- Spotkanie autorskie z Janem Hyjkiem – dla uczniów klas VI szkoły podstawowej
- „Bajki na Boże Narodzenie” – spotkanie świąteczne grupy czterolatków i pięciolatków z przedszkola

Krotoszyn

- „600-lecie Krotoszyna dziennikarskim okiem” – podsumowanie konkursu na artykuł nawiązujący do obchodów 600-lecia, współpraca z „Rzeczą Krotoszyńską”
- „Krotoszyn w legendzie” – rozstrzygnięcie konkursu na komiks
- Wernisaż wystawy „Fotoreportaż XXI wieku – 600 lat Krotoszyna”; Uniwersytet III Wieku
- Motyw świąt Bożego Narodzenia w literaturze – spotkanie w Klubie Miłośników Książki
- XV Koncert „Śpiewamy kolędy” – wieczór wigilijny, występ uczniów ze Społecznego Ogniska Muzycznego
- „Powróćmy jak za dawnych lat...” – występ muzyczny Duetu Malwina Paśzek i Tomek Grdeń
- Klub Mam – Boże Narodzenie (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)

- Spotkanie autorskie z Pawłem Beręsewiczem; autorem książek dla dzieci (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Bajkoczytacz: „Słowa mając moc” – o sztuce doceniania dzieci, spotkanie dla rodziców i dzieci prowadzone przez Małgorzatę Rybicką i Marzenę Wolkenstein z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Mikołajki w bibliotece (Filia)
- Konkurs na najpiękniejszy list do Świętego Mikołaja (Filia)
- „Kobierno wczoraj i dziś” – konkurs plastyczny (Filia)

Krzemieniewo (pow. Leszno)

- Wystawy:
 - ~ „Zwyczaje i tradycje bożonarodzeniowe”
 - ~ „Boże Narodzenie na świecie
 - ~ „Chwała powstańcom”
- „Pysznie jak makiem zasiał” – spotkanie regionalne (Izba Regionalna w Pawłowicach)
- „Spotkanie z rękodzielną” – warsztaty decoupage (Izba Regionalna w Pawłowicach)
- „Boże Narodzenie w zwyczajach i obrzędach” (Izba Regionalna w Pawłowicach)

Krzywiń (pow. Kościan)

- „Krzywiniacy dla Krzywina” – IX Przegląd Twórców, którego nadrzędnym celem jest propagowanie talentów mieszkańców Krzywina
- „Kobiety z pasją” – zawiązanie się Klubu oraz pierwsze spotkanie, wykonywanie stroików świątecznych, wymienianie się przepisami itp.
- Spotkanie z Mikołajem dla grupy starszaków z przedszkola (Filia Bieżyń)
- Przedświąteczne spotkanie z mieszkańcami DPS w Mościskach (Filia Bieżyń)
- Genius Loci – wizyta uczestników Gry Wiejskiej, punkt dotyczący gwary wielkopolskiej i Adama Mickiewicza (Filia Lubiń)
- „Zajęcia piątkowe” – przed świętami dzieci wykonały papierowe aniołki, które ozdobiły żłóbek w klasztorze Benedyktynów w Lubiniu (Filia Lubiń)

Leszno

- Wystawy:
 - ~ „Pierwsza kropla deszczu” – wystawa Włodzimierza Mazanki („Galeria Lochy”)
 - ~ Wystawa z okazji 95-lecia Chóru Chopin w Lesznie („Galeria Recto Verso”)

- ~ „Kartki świąteczne” („Galeria za Regałami”)
- ~ „Moje miejsce na ziemi” („Galeria za Regałami”)
- „Kartki świąteczne” – otwarcie wystawy z cyklu: Ze zbiorów leszczyńskich kolekcjonerów
- „Żywa Biblioteka” – spotkanie współorganizowane przez MBP i Fundację Centrum Aktywności Twórczej
- „Moje miejsce na ziemi” – podsumowanie XXI edycji konkursu organizowanego przez Leszczyńskie Stowarzyszenie Dzieciom Niepełnosprawnym oraz otwarcie wystawy prac nagrodzonych i wyróżnionych.
- Promocja książki Krzysztofa Handke „Garnizon Leszno Wojska Polskiego 1920-1939”
- „Gwiazdorowa Pracownia” – warsztaty plastyczne dla dzieci
- „Wieczór kolędowy” – teksty kolęd autorstwa: Sabiny Klak i Gabriela Roszaka, którzy prowadzili wieczór. Muzykę skomponował Przemysław Maćkowiak i wystąpił zespół w składzie : Przemysław Maćkowiak (gitara), Iuri Gaspar (piano), Hubert Samelczak (perkusja) i Sara Kicińska (wokół)
- Promocja publikacji „Przyjaciel Ludu 1834 – 1849 w 180. rocznicę ukazania się pierwszego numeru: materiały z konferencji naukowej” pod redakcją Janiny Małgorzaty Halec
- „Wieczory u Brona” – koncert Boogie Bron Band

Lipno (pow. Leszno)

- „Wypieki z biblioteki” – warsztaty kulinarne
- „Tajemnica starego witraża” – spotkanie autorskie z Ewą Rosolską

Luboń (pow. Poznań)

- „Śpiewać każdy może” – wspólne muzykowanie (także w styczniu i lutym)
- „Kolorowe malowanie” – działania plastyczne dla dzieci pod okiem plastyka Przemysława Szydłowskiego (także w styczniu i lutym)
- Turniej szachowy
- Wykład Doroty Molińskiej w ramach ULTW
- „Wokół wychowania” – comiesięczny dyżur pedagogiczny z pedagog Poradni Psychologiczno- Pedagogicznej w Luboniu Anną Kurelską (także w styczniu i lutym)
- „Pieszko i pontonem przez najdalszą Syberię” – spotkanie z Krzysztofem Kryzą w cyklu „Świat na wyciągnięcie ręki”
- „Podróż przez życie” – spotkanie poetyckie z Gittą Rutledge (w ramach ULTW)
- Wigilia w „Promyku”
- „Choinka Niedźwiadka Tolka” – spektakl dla dzieci od lat 3 w wykonaniu teatru Maski

- Spotkanie Klubu Miłośników Historii (także w styczniu i lutym)

Mikstat (pow. Ostrzeszów)

- „Piórnik Tosi” – konkurs plastyczny dla uczniów szkoły podstawowej (klasa I-III)
- „Zimowa przygoda” – teatrzyk ze sztuką – dla przedszkolaków
- „Spotkanie z bajką w Bibliotece” – dla najmłodszych

Nowy Tomyśl

- Z cyklu Spotkania niebanalne: spotkanie z Krzysztofem Daukszewiczem, satyrykiem, felietonistą, poetą, tekściarzem, piosenkarzem, gitarzystą i kompozytorem, promocja książki „Tuskuland”
- Z cyklu Świąteczne opowieści pełne magicznej treści: spotkanie czytelnicze dla dzieci w wieku przedszkolnym współorganizowane z uczniami Zespołu Szkół Zawodowych i Licealnych w Nowym Tomyślu i nauczycielką Lidią Dudek
- Z cyklu Tematyczne spotkania przy kawie: spotkanie czytelnicze na temat świątecznych obyczajów (Filia w Jastrzębsku Starym)
- Galeria na Piętrze: ekspozycja malarskich wizerunków aniołów autorstwa Krzysztofa Rożka, zbąszynianina, regionalisty, współorganizatora biesiad koźlarskich
- „Wietnam – od Hanoi do Sajgonu” – spotkanie ze Stanisławą Waszkowiak, nowotomyślanką, emerytowaną nauczycielką, podróżnikiem i fotografikiem
- „Mitologiczna noc” – impreza zorganizowana wspólnie z uczniami Gimnazjum im. Feliksa Szodrskiego w Nowym Tomyślu z udziałem śmiałków w wieku od 7 do 12 lat
- Rękodzieło w bibliotece – spotkania grupy pań zainteresowanych rękodziełem (Filia w Jastrzębsku Starym)
- Magiczny czas świąt – świąteczne spotkanie miłośników historii wsi Bukowiec, podczas którego wspomniano dawne świąteczne tradycje i porównywano je z obecnymi (Filia w Bukowcu)

Oborniki

- Warsztaty z Mądrą Sową: Jedzie pani Zima; Idą święta
- „O, gdybym kiedy dożył tej pociechy, żeby te księgi trafiły pod strzechy” – wystawa różnorodnych dzieł Adama Mickiewicza z kolekcji rodziny Szatkowskich
- Wieczór autorski Macieja Markiewicza połączony z promocją kalendarza Gminy Oborniki na 2016 rok
- Biblioteczny Kącik Malucha „O przygotowaniach do świąt Bożego Narodzenia”

- Spotkanie autorskie z Elizą Piotrowską
- „Starość bez tajemnic” – wykład Rafała Kuźniewskiego (UTW)
- Prelekcja nt. profilaktyki przeciwpożarowej z udziałem przedstawicieli Komendy Powiatowej Straży Pożarnej w Obornikach
- „Picture books” – warsztaty opowiadające o fenomenie książki obrazowej
- „W świątecznym nastroju” – wieczór poetycko-muzyczny w Muzeum Młynarstwa w Jaraczu

Ostrowite (pow. Supca)

- „Sztuczka na wnuczka” – spotkanie dla seniorów
- „Spotkanie z muzyką” – zajęcia ze śpiewu
- „Wyspy Kanaryjskie znane a może nieznanne” – spotkanie z żeglarzem

Ostrzeszów

- Wystawa lokalnej twórczości artystycznej (robótki ręczne na szydełku) Janiny Pierzchalskiej oraz mieszkańców Domu Pomocy Społecznej w Kochłowach (ozdoby świąteczne m.in. z drewna); w dniu otwarcia wspólne kolędowanie
- „Anioły – nasi niebiescy przyjaciele” – plansza i wystawa
- „Skrzat i magia świąt” – przedstawienie teatralne dla przedszkolaków
- „140 lat kolei żelaznej w Ostrzeszowie” – spotkanie z przedszkolakami, Starostą Ostrzeszowskim, dyrektorem Zakładu Linii Kolejowych w Ostrowie Wilkp., przedstawicielami Towarzystwa Miłośników Kolei Ostrzeszów – Namysłaki; Bajkowa podróż koleją poprzez słowa wiersza Juliana Tuwima „Lokomotywa” zmodyfikowanego o iście ostrzeszowskie wersy, kolejowe piosenki, film edukacyjny „Bezpieczny przejazd”, scenka z udziałem przedszkolaków, wspomnienia o losach kolei w Ostrzeszowie
- „Czytanie książek integruje” – z cyklu spotkań z udziałem wychowanków ostrzeszowskich przedszkoli oraz Ośrodka Szkolno-Wychowawczego (także w lutym)
- „Ilustracja do książki o wsi” – konkurs plastyczny (Filia w Rogaszycach)

Pakoślav (pow. Rawicz)

- Wystawa „Wszyscy ludzie rodzą się równi i wolni pod względem swojej godności i swoich praw” (Filia Chojno)

Pępowo (pow. Gostyń)

- Spotkanie dla dzieci ze Świętym Mikołajem

Piaski (pow. Gostyń)

- „Wokół stołu na co dzień i od święta” – prelekcja i pokaz Małgorzaty Kwiecińskiej

- „Armenia” – prezentacja Haliny Radoty podczas spotkania dla najaktywniejszych czytelników

Pleszew

- „W mikołajki czytamy dzieciom” – zajęcia w ramach bajkoterapii (Biblioteka Środowiskowa w Taczanowie Drugim)
- „Księżęta Czartoryscy i ich muzea” – wykład Pauliny Vogt-Wawrzyniak, kierownika Oddziału Muzeum Narodowego w Poznaniu – Muzeum Zamek w Gołuchowie
- „Z krainy nie tylko tysiąca i jednej nocy – o islamie i świecie arabskim” – wykład prof. Michała Jarneckiego
- „Decydujemy wspólnie” – debata o bezpieczeństwie seniorów prowadzona przez policjantów z Komendy Powiatowej Policji w Pleszewie

Pogorzela (pow. Gostyń)

- „Armenia” – prezentacja Haliny Radoty – dla młodzieży

Poniec (pow. Gostyń)

- Spotkanie autorskie z Janem Hykiem

Przemęt (pow. Wolsztyn)

- Warsztaty teatralne dla młodych aktorów z grupy „Zaczarowana dorożka” prowadzone przez Z. Walerysia (Bucz)
- „Nie tylko książki... czyli mała czarna w bibliotece” – popołudniowe spotkanie dla społeczności lokalnej (Mochy)
- „Poeci bawią dzieci” – konkurs recytatorski dla uczniów klas I-III szkoły podstawowej (Mochy)

Rawicz

- „Słowa to nasi przyjaciele a w słowach jest ich wiele”: słowo GOŚĆ – warsztaty czytelniczo-plastyczne dla przedszkolaków
- Edukacja poprzez teatr:
 - ~ „Święta tuż, tuż...” – spektakl Teatru „Duet” z Krakowa
 - ~ „Magia świąt” – spektakl Teatru „Fantazja” z Krakowa
- „Gość – czy zawsze jest zaproszony” – warsztaty literacko-manualne dla kl. II
- „Jak ciekawie rozmawiać o książce” – prelekcja Małgorzaty Bochińskiej z WBPICAK w Poznaniu
- „Obrzędy świąt Bożego Narodzenia” – prelekcja Małgorzaty Kwiecińskiej o tematyce świątecznej z prezentacją multimedialną oraz przykładowe dekoracje stołów świątecznych

- Koncert świąteczno-noworoczny rodziny Matylów oraz recytacja wierszy o tematyce bożonarodzeniowej w wykonaniu Dariusza Taraszkiewicza, dyrektora Domu Kultury
- Poranki w Bibliotece „Zimowe zabawy”: czytanie bajek o tematyce zimowej, prace manualne – tworzymy gazetowe kule „śnieżne”, zabawy ruchowe „śnieżna bitwa”, rysujemy jak umiemy bałwanka

Rozdrażew (pow. Krotoszyn)

- „Mikołajki w Bibliotece”, spotkanie dla najmłodszych czytelników z Michałem Zawadką, autorem książek dla dzieci
- Spotkanie autorskie z dziennikarką i podróżniczką Kamilą Kielar

Rydzyń (pow. Leszno)

- Wycieczka młodzieży ze szkoły specjalnej
- Spotkanie poświęcone tradycjom Bożego Narodzenia

Słupca

- „Wszyscy kochamy misie” – rozstrzygnięcie konkursu plastycznego
- Mikołajki w bibliotece
- „Zielone gałązki, a na każdej świeczka, w stroiku z bibułki stoi choineczka” – konkurs plastyczny na ozdobę świąteczną
- „W moim magicznym domu / miejscu...” – konkurs literacki

Strzałkowo (pow. Słupca)

- „Poznaj, pokochaj, adoptuj!” – wystawa prac uczniów Szkoły Podstawowej im. Powstańców Wielkopolskich w Strzałkowie na temat zwierząt ze schroniska w pobliskim Katarzynowie

Sulmierzyce (pow. Krotoszyn)

- „Kartka Bożonarodzeniowa” – konkurs plastyczny
- Wystawa – Joanna Olech; ilustratorka i autorka książek dla dzieci
- Spotkanie autorskie z Janem Hykiem

Śmigiel (pow. Kościan)

- „Akcja: e-motywacja” – spotkanie seniorów on-line z psychologiem Tomaszem Kozłowskim i aktorką Zofią Czerwińską
- „Święta z biblioteką” – konkurs internetowy pt. „Bohaterowie literaccy na dużym ekranie”
- „Śmigielaczek” – zajęcia dla dzieci w wieku od 1 do 2 lat i ich rodziców (również w styczniu i lutym)
- „Klub Maluszka” – zajęcia dla dzieci w wieku od 2 do 3 lat i ich rodziców (również w styczniu i lutym)
- Ozdoby choinkowe – zajęcia plastyczne dla uczniów kl. II (Filia Czacz)

- „Święta tuż, tuż...” – warsztaty dla przedszkolaków (Filia Czacz)
- „Maluszki” – zajęcia grupy zabawowej: Mikołaj u Maluszków (Filia Czacz)

Święciechowa (pow. Leszno)

- „Ocalić od zapomnienia” – spotkanie
- „Bożonarodzeniowa choinka” – konkurs dla dzieci

Turek

- Zajęcia mikołajkowe z tablicą interaktywną dla uczniów ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Turku
- „Spotkanie z bajką” – zajęcia biblioterapeutyczne połączone z warsztatami bożonarodzeniowymi dla uczniów ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Turku
- Warsztaty bożonarodzeniowe dla przedszkolaków i uczniów szkół podstawowych
- Program 50+:
 - ~ „Prawniczy dekalog Seniora” – wykład Bartosza i Jakuba Łuczyńskich
 - ~ Spotkanie w ramach projektu Fundacji Orange akcja: e-motywacja
 - ~ Warsztaty rękodziela prowadzone przez Zofię Kolendę (także w lutym)
- Wystawy:
 - ~ „Miś ma urodziny” – jubileuszowa (10 edycja), pokonkursowa wystawa prac plastycznych przedszkolaków (także w styczniu i lutym)
 - ~ Laureaci Literackiej Nagrody Nobla (także w styczniu)
 - ~ Rocznice Literackie (także w styczniu i lutym)

Wągrowiec

- „Spotkania z Literaturą” w Dziennym Domu Seniora w Wągrowcu – gry i zabawy aktywizujące (także w styczniu i lutym)
- „Wigilia u Seniorów” w Dziennym Domu Seniora w Wągrowcu

Wijewo (pow. Leszno)

- „Tradycje świąt Bożego Narodzenia” – spotkanie

Witkowo (pow. Gniezno)

- „Czytamy Andersena” – gminny konkurs czytelniczy skierowany do uczniów szkół podstawowych

Włoszakowice (pow. Leszno)

- „Kartka bożonarodzeniowa” – wystawa pokonkursowa i podsumowanie konkursu dla klas I-III szkoły podstawowej
- „Pamiętamy” – wystawy książek:
 - ~ Władysław Reymont – 90. rocznica śmierci
 - ~ Jan Kasprowicz – 155. rocznica urodzin

- ~ Friedrich Durrenmatt – 25. rocznica śmierci
- ~ Rudyard Kipling – 180. rocznica urodzin
- ~ Tadeusz Breza – 110. rocznica urodzin
- „Wykonujemy ozdoby świąteczne” – warsztaty plastyczne (GBP, filie w Krzycuku Wielkim i Bukówcu Górnym)
- „Bożonarodzeniowa kartka” – konkurs plastyczny (Filia w Bukówcu Górnym)

Zagórow (pow. Słupca)

- Ostatnie spotkanie dla seniorów w ramach „Akcji e-motywacji”
- Spotkanie autorskie z Pawłem Beręsewiczem
- Spotkanie wigilijne dla seniorów

Zduny (pow. Krotoszyn)

- Akcja: e-motywacja – wirtualne spotkanie z aktorką Zofią Czerwińską (Baszków, Zduny)
- „W oczekiwaniu na Boże Narodzenie – zwyczaje i obrzędy świąteczne” – spotkanie w ramach cyklu „Książka jest dobra na wszystko” (Baszków)
- „Święta tuż, tuż...” – przedświąteczne spotkanie Klubu Miłośników Biblioteki (Baszków)
- „Twoje selfie z książkami” – konkurs
- „Spełnienie marzeń z Baśni tysiąca i jednej nocy” – spotkanie z cyklu „Nasze podróże”
- „Jak leśna gromada dbała o swój las” – przedstawienie teatralne w wykonaniu dzieci z Przedszkola Publicznego w Zdunach
- „Bibliotekarz w przedszkolu” – zajęcia dla przedszkolaków (Konarzew)
- „Mikołajowe fantazje na każdą okazję” – zajęcia kółka plastycznego (Zduny)
- „Czekoladowe tajemnice świąt Bożego Narodzenia” – zajęcia biblioteczne dla mieszkańców DPS Zduny
- Wystawa malarstwa amatorskiego Feliksa Płonki (Zduny)
- Bożonarodzeniowe warsztaty rękodzieła (Konarzew)

S t y c z e ń

Bojanowo (pow. Rawicz)

- Spotkanie autorskie z Adamem Cichym z Bojanowa, autorem wierszyków dla dzieci „Robaczki z naszej paczki”

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- Ferie zimowe w Bibliotece'2016 – zajęcia dla dzieci w wieku 5-12 lat: gry i zabawy integracyjne, zajęcia plastyczne, warsztaty filmowe, głośne czytanie, gry sportowe

- Konkurs wiedzy o życiu i twórczości Henryka Sienkiewicza
- Poniedziałkowe gry planszowe dla dzieci
- Akademia Młodego Czytelnika w Przedszkolu Samorządowym w Karolewie
- Spotkanie Klubu Miłośników Książek – nowości w świecie literatury
- „Kolorowa środa” – wystawa prac uczestników warsztatów plastycznych

Czajków (pow. Ostrzeszów)

- Przegląd Kolęd i Pastorałek – we współpracy z Urzędem Gminy Czajków
- Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy – współorganizacja
- Ferie:
 - ~ „Skradzione mądrości” – przedstawienie w wykonaniu aktorów teatru Maska z Krakowa
 - ~ „Nasze Babcie i Dziadkowie” – zajęcia plastyczne, upominki dla babć i dziadków
 - ~ Gry planszowe, układanki
 - ~ „Piernikowe szaleństwo” – zajęcia kulinarne
 - ~ „Zima w dolinie Muminków” – zajęcia plastyczne, gry i zabawy

Czempiń (pow. Kościan)

- Ferie w bibliotece „Guzikowe szaleństwo – podróż do Guzikolandii”: zabawy aktywizujące, czytanie opowiadania pt. „Guzikolandia”, zabawy plastyczne „Potworzaki z guzików”, kuchnia smakosza „Topniejący bałwanek”
- „Papierowe wariacje – z krokodylem nad Nilem”: lektura opowiadania Ralda Dahla pt. „Krokodyl olbrzymi”, zabawy plastyczne – papierowy krokodyl i stoń z rolki papierowej, kuchnia smakosza – „Kraina Krokodyla” z owoców, zabawa ruchowa: „Wyprawa do ZOO”
- Wystawa „Mozart – życie i twórczość”
- Wystawa prac konkursowych na najpiękniejszą kartkę bożonarodzeniową (Filia w Starym Gołębinie)
- Zajęcia w świetlicy: postacie babci i dziadka w literaturze dziecięcej; dla babci i dziadka powstały niespodzianki z okazji ich święta (Filia w Starym Gołębinie)
- Zajęcia plastyczne (technika decoupage) dla dzieci z Borowa (Filia w Borowie)

Czerniejewo (pow. Gniezno)

- W cieniu TienSzan: Tydzień Kirgistanu w Czerniejewie – spotkanie dla gimnazjalistów, dorosłych, dzieci, warsztaty kulinarne

Dobrzyca (pow. Pleszew)

- Zajęcia z cyklu „Ferie w Bibliotece” (gry, zabawy, minikonkursy, gry planszowe, zajęcia plastyczne)

- „Portret babci i dziadka” – zajęcia plastyczne dla dzieci, w tym przygotowywanie upominków dla babć i dziadków
- „Wszyscy kochają Kubusia Puchatka” – minikonkurs krzyżówkowy, głośne czytanie fragmentów „Kubusia Puchatka”

Gniezno

- „Etiopia” – wernisaż wystawy fotograficznej Anny Lis
- „Jak to z chrztem Polski było?”- impreza literacko-historyczna dla dzieci
- „Książkowy zawrót głowy” – zajęcia czytelnicze dla dzieci w okresie ferii zimowych
- „Karnawał z gwiazdą – weź biografię, miej idola na wyłączność” – akcja czytelnicza
- „Życzenia dla Kubusia Puchatka” – zajęcia plastyczne dla dzieci z okazji Międzynarodowego Dnia Kubusia Puchatka

Gołuchów (pow. Pleszew)

- „W świecie Muminków” – zajęcia literacko-plastyczne dla trzecioklasistów (Filia Kucharki)
- „Bezpiecznie bawimy się zimą” – zajęcia edukacyjno-plastyczne dla przedszkolaków (Oddział Dla Dzieci)
- „Karnawał trwa” – zajęcia edukacyjne dla kl. II (Filia Kościelna Wieś)
- „Ferie w Bibliotece” – cykl zajęć dla dzieci: wioska indiańska, angielski na wesoło, karaoke, prace plastyczne, zajęcia taneczne (Oddział Dla Dzieci)
- „Warsztaty taneczne” (warsztaty wyjazdowe Żerków)
- Bal karnawałowy przedszkolaków: bajkowe stroje, głośne czytanie, gry i zabawy (Oddział Dla Dzieci)

Gostyń

- Klub Mam – przedstawienie o zimie w wykonaniu grupy „Biedronki” z Przedszkola nr 1
- Wystawa „Zimowy zwierzynek”
- „Bezpieczne wakacje” – pogadanka policjanta Jarosława Grodniaka dla dzieci
- „Gdy się znajduje przyjaciela” – konkurs plastyczny, impreza podsumowująca oraz wystawa pokonkursowa
- „Rusz głową” – konkurs ankietowy i impreza podsumowująca
- „Ironia jej języka... – o poezji Wisławy Szymborskiej” – prelekcja Janiny Małgorzaty Halec dla Gostyńskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku

Grabów nad Prosną (pow. Ostrzeszów)

- „Ostatnia książka świata” – przedstawienie teatralne dla dzieci

Jutrosin (pow. Rawicz)

- „Prezent na Dzień Babci i Dziadka” – zajęcia plastyczne dla dzieci (Filia w Dubinie)
- „Zgaduj-zgadula” – rebusy, krzyżówki i zagadki związane tematycznie z książką i biblioteką (Filia w Dubinie)
- „Rudy – swobodny włóczęga” – czytanie bajki oraz zajęcia plastyczne: wykonanie obrazka z piaskiem techniką płaskiego origami (Filia w Szkaradowie)
- „Gry i zabawy dzieciństwa” – zapoznanie się ze „starymi”, sprawdzonymi zabawami np. „Stary niedźwiedź mocno śpi...”, czy „Trojak”, wyliczankami i rymowankami np.: „Idzie kominiarz...” czy „Sroczka kaszkę warzyła...”; układanie puzzli i kolorowanie obrazków
- „Hu-hu-ha nasza zima ...” – spotkanie dla dzieci i konkurs rysunkowy „Pejzaż w bieli”
- „Zwierzęta zimą” – pogadanka dla dzieci o zwierzętach i ich trudnych warunkach życia zimą, zagadki i zajęcia plastyczne

Kalisz

- „Sztuka włókna. PULS ULTRA – WCIAŻ DALEJ” – wystawa plastyczna prof. Ewy Marii Poradowskiej-Werszler z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza (współorganizacja z Muzeum Historii Przemysłu w Opatówku)
- Kącik gier planszowych – w ramach ferii zimowych (Filia nr 9 oddział dziecięcy)
- Wystawy:
 - ~ „Krzyżacy” Henryka Sienkiewicza – wystawa plastyczna przygotowana przez uczniów Gimnazjum nr 2 – w cyklu „Lektura szkolna nie musi być nudna” (Filia nr 1)
 - ~ 130. rocznica urodzin Hugh Jonesa Loftinga (Filia nr 1 oddział dziecięcy)
 - ~ „Agatha Christie – 40. rocznica śmierci” (Filia nr 2)
 - ~ Kim byli klasycy wiedeńscy – wystawa z okazji 260. rocznicy urodzin Wolfganga Amadeusza Mozarta (Filia nr 3)
 - ~ 1050 lat od chrztu Polski (Filia nr 4)
 - ~ „Agatha Christie – mistrzyni suspense” (Filia nr 5)
 - ~ „Świat jest piękniejszy właśnie dlatego, że jest tajemnicą”. Fiodor Dostojewski 1821-1881 (Filia nr 9)
 - ~ „Zamki, damy i rycerze” (Filia nr 9 oddział dziecięcy)
 - ~ 95. rocznica urodzin Krzysztofa Kamila Baczyńskiego (Filia nr 16)

Kiszkowo (pow. Gniezno)

- „Biblioferie-2016”: zajęcia literacko-plastyczne, techniczne, sportowo-integracyjne, rękodzieła artystycznego decoupage, zajęcia kulinarne

- Organizacja „Spotkania Karnawałowego” dla członków Stowarzyszenia „Słoneczny Promyk” w Kiszkwie

Kłęcko (pow. Gniezno)

- Ferie zimowe w bibliotece „Bajeczna Przysia”:
 - ~ Bajeczne poranki w bibliotece – projekcja bajek
 - ~ Bajeczna wyprawa – wyjazdowe warsztaty plastyczne i lekcja biblioteczna zorganizowane w świetlicy wiejskiej w Gorzuchowie
- Magiczne zakładki urodzinowe – wykonywane przez dzieci dla dorosłych czytelników z okazji 70-lecia biblioteki
- Biblioteczny Klub Filmowo-Dyskusyjny dla młodzieży – projekcja filmu, dyskusja oraz quizy i konkurs
- „Bezpieczny świat portali” – warsztaty komputerowe dla młodzieży: nauka korzystania z katalogu biblioteki on-line, bezpieczeństwo w internecie, gry i zabawy związane z bezpieczeństwem w sieci
- „Czytająca Babcia, Czytający Dziadek” – spotkanie dla dzieci i dziadków zorganizowane wspólnie z biblioteką szkolną z Gimnazjum w Kłęcku
- Karaoke z książką – spotkanie dla dzieci i młodzieży – głośne czytanie i śpiewanie oraz gry i zabawy

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- Rajd pieszy, trasa: Łągiewniki – Starkówiec – Łągiewniki, cel: poznawanie zabytków gminy, podziwianie walorów krajobrazu (współpraca ze Świetlicą Środowiskową)
- Wycieczka do Smolic – zwiedzanie pałacu w Smolicach, wizyta w firmie W. Legutko Przedsiębiorstwo Hodowlano-Nasienne
- Ferie z Biblioteką:
 - ~ wizyta w Muzeum Ziemi Kobylińskiej, malowanie świec w lokalu biblioteki
 - ~ aktywny dzień w Hali Środowiskowej w Kobylinie (gry zespołowe, gimnastyka artystyczna)
 - ~ wizyta w domu Krystyny Nowackiej, kobylinianki, która zajmuje się rękodziełem
 - ~ zajęcia plastyczne, gry planszowe, gry komputerowe, zakończenie ferii
- Wystawy:
 - ~ „Wiera Badalska – 35. rocznica śmierci” (Filia Łągiewniki)
 - ~ „Jan Twardowski – 10. rocznica śmierci” (Filia Łągiewniki)
 - ~ „Krzysztof Kamil Baczyński – 95. rocznica urodzin” (Filia w Smolicach)

Koło

- „Bajarka” – czytanie i ilustrowanie „Królowy Żabki” z Wielkiej Księgi Baśni Rosyjskich Marcina Przewoźniaka

- „Śladami Powstania Styczniowego 1863”. Rajd Koło – Konin z przystankiem w PiMBP oraz wykład Tomasza Nuszkiewicza, dyrektora Muzeum Techniki Ceramicznych
- „Reduty i Larwy...” – konkurs plastyczny
- Bal karnawałowy: „Skrzynia potworów” – gry i zabawy

Kościan

Miejska Biblioteka Publiczna Kościan

- „Poranna Wielkopolska” – wernisaż wystawy fotografii Konrada Leśniaka
- Prelekcja Elizy Borowiak: „Jeśli chcesz być szczęśliwa, to bądź” – spotkanie z cyklu: Kobięca strefa
- Ferie zimowe 2016 „Zawiąż szalik, schowaj uszy, nadeszła pora do biblioteki ruszyć”: Każdy dzień ferii to inne spotkanie (m.in.: „Wyprawa na Czarny Łą”, „Moje zdrowie – mój skarb”, „W Krainie Lodu”, „Tropikalna wyspa”, „Ciekawe dlaczego gwiazdy migoczą?”; Oddział dla Dzieci)
- „Do dzieła!” – warsztaty plastyczne dla dzieci w wieku 6-12 lat

Biblioteka Gminy Kościan z siedzibą w Kielczewie

- To będzie bal na sto par! – zajęcia dla uczniów kl. II szkoły podstawowej, poznanie zwyczajów związanych z karnawałem oraz wykonanie kotyliionów
- Bajkowy balik karnawałowy dla dzieci (Filia Racot)
- „Konfrontacje z haftem” – spotkania pań z kółka hafciarskiego w bibliotece (Filia Stary Lubosz)
- Zajęcia literacko-plastyczne w czasie ferii zimowych (Filia Stary Lubosz)
- Jak mądrze pomagać ptakom w zimie – zajęcia edukacyjne: czytanie wierszy Heleny Bechlerowej i Włodzimierza Domeradzkiego o tym samym tytule „Ptaki i dzieci” i wiersza Jana Brzechwy „Rozrzutny wróbel” oraz wykonanie maski karnawałowej z papierowych talerzyków (Filia Widziszewo)

Koźmin Wielkopolski (pow. Krotoszyn)

- „Zima z książką i zimowe różności” – ferie w bibliotece, zajęcia dla dzieci spędzających ferie w domu
- „Bohaterowie naszych książek” – balik przebierańców dla dzieci

Kraszewice (pow. Ostrzeszów)

- Ferie:
 - ~ „CYBER-PUŁAPKA” – spektakl dla dzieci
 - ~ Świecznik ze słoików
 - ~ „Anioł niezwykle serdeczny” – warsztaty plastyczne
 - ~ „Świat z masy solnej” – warsztaty plastyczne
 - ~ „Cuda z plasteliny” – warsztaty plastyczne

- ~ Czytanie bajek, krzyżówki, rebusy
- ~ Wycieczka do Środowiskowego Domu Samopomocy w Kuźnicy Grabowskiej – zajęcia integracyjne
- ~ „Eko-moda” – warsztaty plastyczne, pokaz mody, bal karnawałowy

Krobia (pow. Gostyń)

- „Ferie w bibliotece” blok zajęć z dziećmi – gry i zabawy, balik karnawałowy, głośne czytanie, konkursy
- „Mój dziadek, moja babcia” – wystawa prac plastycznych

Krotoszyn

- „Moje cuda” – wystawa rękodzieła Moniki Kruszyk ze Zdun
- Spotkanie autorskie z Dainą Kolbuszewską, autorką książki „Niemka. Dziecko z pociągu”
- „Dzień Babci i Dziadka” – występ kabaretu „Razem”, koncert Michała Chwalińskiego, Przemysława Łączyńskiego i Aleksandry Wolniak
- „Tajemnice Gór Sowich” – spotkanie z Piotrem Kałużą (organizacja: TMiBZK i KBP)
- Ferie zimowe 2016 (Oddział dla Dzieci i Młodzieży):
 - ~ Zwierzęta zimowa porą – nadleśnictwo
 - ~ Zielone gry – turniej gier planszowych
 - ~ Jedzie pociąg z daleka – bezpieczny przejazd
 - ~ Oszczędzanie – ważne dzieci zadanie – PKO i BS
 - ~ Skradzione mądrości – Teatr Maska z Krakowa
 - ~ Tabletowisko – zajęcia z tabletami
 - ~ Bajkowa kraina – wyjście do sali zabaw
 - ~ Dekoracyjna pracownia biblioteki – zajęcia plastyczne
 - ~ Puzzle – świetna zabawa
 - ~ Wiem, co jem – zajęcia kulinarne
- „Ferie z biblioteką – zabawy z książką i nie tylko”; „Świat baśni” oraz „Książki naszych marzeń” (filie: Chwaliszew, Orpiszew, Benice, Biadki)
- „Afrykańska sawanna” – wystawa prac pokonkursowych w bibliotece (Filia Chwaliszew)
- „Marta Fox – autorka naszych książek” – pogadanka oraz gazetka przedstawiająca życiorys pisarki (Filia Orpiszew)
- „Dzień babci i dziadka” – spotkanie podczas ferii zimowych w oddziale przedszkolnym, wykonanie portretów dziadków i prezentów oraz zabawy ruchowe

Krzemieniewo (pow. Leszno)

- „Z ciekawą książką nie ma czasu na nudę” – cykl zajęć w okresie ferii

- Wystawy:
 - ~ „Opowieści na noce bezsenne”
 - ~ „Pierwsza Dama Kryminału”
 - ~ „Można odejść na zawsze, by stale być blisko”
- „Pudełka i zwierzęta” – warsztaty plastyczne w technice origami
- „Kolęda łączy pokolenia” – spotkanie poetycko-integracyjne z poezją S. Klak i G. Roszaka oraz zespołem MUS TRIO i Sarą Kicińską (Izba Regionalna w Pawłowicach)
- „Być kobietą, być kobietą” – warsztaty biżuterii z koralików (Filia w Pawłowicach)
- „Dzień babci i dziadka” – spotkanie Klubu Miłośników Książek (Filia w Garzynie)

Krzywiń (pow. Kościan)

- „Klub Kobiet z Pasją” – spotkanie: utwory Edyty Geppert oraz Stawy Przybylskiej, szydełkowanie i robótki na drutach
- „Zimowe rekreacje w bibliotece” – cykl zajęć w czasie ferii: m.in. „Podróż w krainie baśni”, spacer po gminie, „Dzień w lesie prehistorycznym”
- „Zimowe hece w bibliotece” – cykl spotkań w czasie ferii zimowych dla dzieci w wieku 7-11 lat: „Przyjaciele ze Stumilowego Lasu”, „Zima lubi dzieci najbardziej na świecie” oraz „Karnawał” (Filia Jerka)
- „Kodeks postępowania w czasie zimy” – spotkanie profilaktyczno-edukacyjne z przedstawicielami Komendy Powiatowej Policji w Kościanie (Filia Jerka)
- „Jak co roku w karnawale wszyscy bawią się wspianiem” – balik karnawalowy na zakończenie ferii zimowych w bibliotece (Filia Jerka)
- Projekt „Bądźmy samodzielni” – mieszkańcy DPS uczą się samodzielnego poruszania w życiu codziennym (Filia Bieżyń)
- Piątkowe spotkania plastyczne – malujemy farbami (Filia Bieżyń)
- Wystawa obrazów mieszkańca DPS Mościszki (Filia Bieżyń)

Leszno

- Wystawa: „Południowo-zachodnia Wielkopolska w grafice i rysunku” – prezentacja tek i zbiorów plastyków z cyklu „Ze zbiorów MBP” (także w lutym; „Galeria za Regałami”)
- „Wieszcz doby Romantyzmu – Słowacki w podróż” – wykład Janiny Małgorzaty Halec dla Uniwersytetu Trzeciego Wieku
- Spotkanie „Klubu Tarahumara – Raramuri” (także w lutym)
- „Spotkanie z Brazylią” – spotkanie poświęcone kulturze i historii Brazylii (współorganizowane z Fundacją Centrum Aktywności Twórczej)

- „Obywatelskie Czwartki”: „Likwidacja gimnazjów – czy kolejna reforma uzdrowi polski system edukacji?”

Lipno (pow. Leszno)

- Udział w Finale Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy – zbieranie środków na rzecz WOŚP i bookcrossing
- Ferie w bibliotece. W programie m.in.:
 - ~ „Wesołe laboratorium” – zajęcia edukacyjne
 - ~ Warsztaty plastyczne, muzyczne i taneczne (instrumenty muzyczne z eko-śmieciami)
 - ~ Spotkanie z Żandarmerią Wojskową
 - ~ Warsztaty ekologiczne i ognisko

Luboń (pow. Poznań)

- „Wielkopolska – historia sztuki w pigułce” – cykl wykładów kulturalno-historycznych prowadzonych przez Dorotę Molińską, pracownika naukowego UAM w Poznaniu (także w lutym)

Nowy Tomyśl

- Z cyklu Czwartkowe Wieczory Literacko-Muzyczne: „W krainie bossa nowy” – karnawałowa uczta muzyczna z zespołem Blue Bossa ze Szczecina – na saksofonie Maciej Bosa Marcinkowski oraz gitarzysta Ireneusz Leciejewski
- Galeria na Piętrze: „Wspólna przestrzeń na wsi” – wystawa dr Patrycji Miłkołajczak z Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu, dotycząca gminy Nowy Tomyśl – projekt zagospodarowania wspólnej przestrzeni na wsi
- Historie o ptakach – zajęcia na temat ptaków prowadzone przez Natalię Hybsz z Nadleśnictwa w Bolewicach (Filia w Jastrzębsku Starym)
- „Islandia – kraj pełen niespodzianek” – spotkanie z podróżnikami: Bożeną Jarzyńską i Marcinem Dobasem
- Ferie w roli głównej – zajęcia, podczas których dzieci poznawały różnorodne formy teatralne i same angażowały się w tworzenie małych przedstawień
- „Zimowa opowieść” – spektakl dla dzieci w wykonaniu aktorek Dobrego Teatru z Poznania
- Świat teatru – warsztaty teatralne dla dzieci z wykorzystaniem teatryku kamishibai (Filia w Jastrzębsku Starym)
- Feryjne poranki pod hasłem „Kacper i piraci” (Filia w Wytomyślu)

Oborniki

- Warsztaty z Mądrą Sową: Pomagamy zwierzętom i ptakom w zimie; Jędziemy do Poznania

- Biblioteczny Kącik Malucha „Hu, hu, ha, nasza zima zła”
- „Anioły w poezji księdza Jana Twardowskiego” – wieczór poetycko-muzyczny
- „Hej, kolęda, kolęda!” – wieczór poetycko-muzyczny
- „Śpiewajmy i grajmy Mu...” – koncert uczniów Aliny Forsyjak
- W kobiecym kręgu – warsztaty
- „Projekty mebli Pracowni Architektonicznej Haase z Berlina” (z I poł. XX wieku) – wystawa ze zbiorów Przemysława Łukowiaka
- „Dlaczego zęby nie mają wrzodów?” – wykład Rafała Kuźniewskiego (UTW)
- „Można odejść na zawsze, by stale być blisko”. Książd Jan Twardowski w 100-lecie urodzin – wystawa Czesława Czaplińskiego

Osieczna (pow. Leszno)

- „Skradzione mądrości” – teatr edukacyjny dla dzieci
- „W świecie dinozaurów” – warsztaty z paleontologiem
- Mistrzostwa Gminy Osieczna w warcabach

Ostrzeszów

- „Ostatnia książka świata” – spektakl dla najmłodszych promujący czytelnictwo
- „Muzyczny Bałwanek” – zabawy muzyczne dla najmłodszych i gra na różnych instrumentach
- „Wędrowki po Polsce z Pyzą Wędrowniczką i Koziółkiem Matołkiem” – cykl zajęć dla dzieci
- Zajęcia plastyczne: upominek dla Babci i Dziadka, Wyczaruj coś z niczego: Sówki

Pakośław (pow. Rawicz)

- Wystawa poświęcona życiu i twórczości księdza Jana Twardowskiego z okazji 10. rocznicy śmierci
- Wystawa „Śladami Toniego Halika” (Filia Chojno)
- Ferie z biblioteką:
 - ~ Detektywy w bibliotece – świetna zabawa dla dużych i małych
 - ~ Życzenia dla babci i dziadka płynące prosto z dziecięcych serduszek – wykonywanie laurek (Filia Chojno)
 - ~ Warsztaty plecionkarskie
 - ~ Znaki zodiaku – zabawy plastyczne. Bajkowe kalambury – zabawy dla dzieci (Filia Chojno)
 - ~ „Pod Starym Wawelem przygód bez liku” – spektakl teatralny w wykonaniu aktorów z Teatru „Maska” z Krakowa oraz wspólne tworzenie smoków z papieru

- ~ „Zręczne ręce” – dekorowanie magnesów lodówkowych, nauka skręcania balonów, malowanie twarzy, zajęcia plastyczne

Pępowo (pow. Gostyń)

- „Armenia” – prezentacja Haliny Radoby dla Uniwersytetu Trzeciego Wieku

Pleszew

- „Na wesolo z Janem Brzechwą” – cykl zajęć literacko-plastycznych dla dzieci podczas ferii zimowych (Oddział Dziecięcy)
- „Pobawmy się w detektywów” – zajęcia dla dzieci podczas ferii zimowych (Biblioteka Środowiskowa w Taczanowie Drugim)

Poniec (pow. Gostyń)

- „Petson i Findus” – spotkanie dla dzieci z aktorem Piotrem Witoniem

Powidz (pow. Sępca)

- Obchody 7. rocznicy Dyskusyjnego Klubu Książki w Powidzu

Przemęt (pow. Wolsztyn)

- „Opowieści wróżki w niebieskiej sukience” – warsztaty literackie dla dzieci i dorosłych oraz spotkanie z Wiolettą Piasecką
- „Para buch, Wolsztyn w ruch” – zajęcia dla dzieci z Katarzyną Jęczmionką, promujące miasto Wolsztyn
- „Decoupage – tajemnice dekorowania” – warsztaty dla dzieci
- „Pociągami do Wolsztyna” – zajęcia plastyczne dla dzieci
- „W zabawie musi być zabawnie” – zajęcia interaktywne z książką dla dzieci
- „Hu, hu, ha – zima wcale nie jest zła” – zajęcia warsztatowe dla dzieci ze świetlicy szkolnej (Mochy)
- „W ferie w bibliotece nuda się nie uda” – cykl zajęć czytelniczo-plastycznych dla dzieci (Mochy)

Rawicz

- „Słowa to nasi przyjaciele a w słowach jest ich wiele”: słowo ZAPAMIĘTAĆ – warsztaty czytelniczo-plastyczne dla przedszkolaków
- Spotkanie z... Zofią Czerwińską i Władysławem Grzywną (współorganizacja)
- Ferie z biblioteką:
 - ~ Spotkanie z teatrem „Fantazja” z Krakowa: „Kraina z Lodu” i „Piracka wyspa”
 - ~ Karnawału nadszedł czas: wykonujemy maski, korony i berła, balik maskowy karnawałowy
 - ~ Warsztaty literacko-manualne: „W krainie wierszy zimowych”, „W krainie wyobraźni i marzeń”, „Gdyby w Rawiczu mieszkał smok” i „Zaczarowany ołówek”

- „Jaka to melodia” i „Jaka to bajka” – konkursy wiedzy
- Galeria Jednego Obrazu: „Kwiaty” – K. Formanowicz

Sompolno (pow. Konin)

- „Płynie czas jak rzeka...” – wystawa kalendarzy
- „Żal, że się za mało kochało... rocznica śmierci ks. Jana Twardowskiego – wieczór poezji
- „Powstanie Styczniowe na Ziemi Konińskiej” – wystawa
- „Karnawał... karnawał... i taniec i zabawa” – impreza biblioteczna dla dzieci
- Ferie w bibliotece:
 - ~ „Kacze ferie” – wyklejanie ilustracji z papieru
 - ~ „Smocze ferie” – impreza czytelnicza
 - ~ „Ptasie ferie” – impreza czytelnicza
 - ~ „Motylkowe ferie” – impreza czytelnicza

Sulmierzyce (pow. Krotoszyn)

- Wystawa „Kalendarz Rocznic Historycznych”

Śmigiel (pow. Kościan)

- „Zimowa Akademia Malucha” – zajęcia plastyczne, czytelnicze i sportowe dla dzieci w wieku 5-8 lat
- „Tropiciele śladów” – zimowy spacer do lasu (akademyki wspólnie z dziećmi) oraz ognisko (filie: Czacz i Nietążkowo)
- Maluszki – zajęcia grupy zabawowej: malowanie farbami (Filia w Czaczu)

Trąbczyn (pow. Słupca)

- Projekcja filmów dla dzieci „W głowie się nie mieści” oraz „Była sobie ziemia”, rozmowa na temat emocji i ekologii
- Zajęcia warsztatowe „EkoPaka – zamykamy obieg surowców”

Turek

- „Spotkanie z bajką” – zajęcia biblioterapeutyczne połączone z warsztatami karnawałowymi dla uczniów Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Turku
- Ferie w bibliotece ze „Star Wars” (projekcje bajek dla dzieci „Gwiezdne wojny: Wojny klonów”, projekcje filmów „Gwiezdne wojny” części I-VI, warsztaty kreatywnego rozwoju z wykorzystaniem klocków LEGO Education, zabawy logiczne i plastyczne dla dzieci oraz gry planszowe i komputerowe, puzzle, zajęcia z tablicą interaktywną)
- „Krzysztof Kamil Baczyński w 95. rocznicę urodzin” – wystawa (także w lutym)

Wągrowiec

- „Dzień Babci i Dziadka” – program artystyczny w Dziennym Domu Seniora w Wągrowcu (współpraca z Biblioteką Pedagogiczną w Wągrowcu)

Wijewo (pow. Leszno)

- „Rocznice” – wystawy:
 - ~ Hugh J. Lofting – 140. rocznica urodzin
 - ~ Agata Christie – 40. rocznica śmierci
 - ~ Alan A. Milne – 60. rocznica śmierci
 - ~ Jack London – 140. rocznica urodzin

Włoszakowice (pow. Leszno)

- „Pamiętamy” – wystawy rocznicowe:
 - ~ Tadeusz Konwicki – 90. rocznica urodzin (Filia w Krzycku Wielkim)
 - ~ Agata Christie – 40. rocznica śmierci (filie w Krzycku Wielkim i Bukówcu Górnym)
 - ~ Ks. Jan Twardowski – 10. rocznica śmierci (Filia w Krzycku Wielkim)
 - ~ Krzysztof K. Baczyński – 95. rocznica urodzin (Filia w Krzycku Wielkim)
 - ~ Seweryna Szmaglewska – 100. rocznica urodzin (Filia Bukówcu Górnym)
 - ~ Tony Halik – 95. rocznica urodzin
 - ~ Alan A. Milne – 60. rocznica śmierci
- „Zima wokół nas” – zajęcia plastyczne

Zagórów (pow. Słupca)

- Wystawa pokonkursowa zdjęć wykonanych przez uczestników Wielkiego Konkursu Fotograficznego „Cztery pory roku” organizowanego przez Słupecką Organizację Turystyczną
- Szkolenia komputerowe dla seniorów (również w lutym)
- Warsztaty edukacyjne dla dzieci ze Środowiskowego Ogniska Wychowawczego w ramach programu „EkoPaka – zamykamy obieg surowców”
- „Tablety w Twojej Bibliotece” – zajęcia edukacyjne dla dzieci z wykorzystaniem aplikacji na iPady

Zduny (pow. Krotoszyn)

- „Drewniany talerz” – spektakl teatralny w wykonaniu Teatru Seniora
- „Indiańską ścieżką” – spotkanie podróżnicze z Katarzyną Georgiou
- „Poczuj smak Euro” – turniej e-sportowy dla młodzieży
- „Co nas czeka w 2016?” – spotkanie noworoczne Klubu Miłośników Biblioteki (Baszków)

- „Baszków – moja mała ojczyzna” – spotkanie w ramach cyklu „Książka jest dobra na wszystko”
- „Nie dajcie się oszukać” – spotkanie Klubu Miłośników Biblioteki oraz seniorów z policjantem Piotrem Szczepaniakiem, rzecznikiem prasowym Komendy Powiatowej Policji w Krotoszynie (Baszków)
- Ferie w bibliotece:
 - ~ „Najważniejsza jest integracja” – zajęcia dla dzieci (Baszków)
 - ~ „Czy to świat baśni?” – zajęcia (Baszków)
 - ~ „Dbamy o książki czyli do czego służą zakładki” – zajęcia plastyczne (Baszków)
 - ~ „Moja miejscowość”: wycieczka po Baszkowie – wspólny rysunek Baszkowa (Baszków)
- „Bibliotekarz w przedszkolu” – zajęcia dla przedszkolaków (Konarzew)
- „Dwanaście miesięcy” – zajęcia biblioterapeutyczne dla dzieci
- „Zimowe krajobrazy” – zajęcia kółka plastycznego
- Pięciu nieudanych w świecie Idealnego – zajęcia biblioterapeutyczne dla mieszkańców DPS-u w Zdunach
- BiblioFERIE 2016:
 - ~ „Świat Sportu CrossFit LAB” – zajęcia dla młodzieży
 - ~ „Świat Muzyki” vol. 1 – warsztaty taneczne
 - ~ Największa pocztówka z biblioFERII 2016 – zajęcia dla młodzieży
 - ~ Bezpieczny Internet w Mieście Wesołych Filiżanek! – zajęcia dla dzieci
 - ~ Pięciu Nieudanych i Siedmiu Wspaniałych – zajęcia dla dzieci
 - ~ Gra w Zielone! – dzień z grami planszowymi – zajęcia dla dzieci
 - ~ „Bo fantazja jest od tego – wyprawa do Krainy Lodu” – zajęcia dla dzieci
- Maski Karnawałowe – warsztaty plastyczne (Konarzew)
- „Dzień Babci i Dziadka w konarzewskiej bibliotece” (Konarzew)

L u t y

Bojanowo (pow. Rawicz)

- Spotkanie z dr Magdaleną Ziórkowską-Kuflińską
- „O Jasiu i Małgosi” – spektakl teatralny
- „Radosna twórczość przedszkolaków” – wystawa prac uczestników koła plastycznego w Przedszkolu w Bojanowie

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- Konkurs wiedzy o życiu i twórczości Henryka Sienkiewicza – rozstrzygnięcie konkursu i spotkanie laureatów

- Akademia Młodego Czytelnika – zajęcia z elementami biblioterapii
- „W świecie książek o miłości i przyjaźni” – spotkanie miłośników książek, dyskusje, gry edukacyjne
- Wystawa książek z okazji „Święta Zakochanych”

Czajków (pow. Ostrzeszów)

- Międzynarodowy Dzień Języka Ojczystego – plansza i wystawa publikacji o języku polskim

Czempiń (pow. Kościan)

- Wystawa książek A.A. Milne – 60. rocznica śmierci
- „Baw się z Kubusiem Puchatkiem” – zajęcia literacko plastyczne
- Zajęcia związane z 60. rocznicą śmierci A.A. Milne – odpowiedzi za pomocą ilustracji na pytania: kto napisał Kubusia Puchatka, dlaczego misiu jest głównym bohaterem książki, skąd pomysł na inne postacie, kim był Krzysiu i czy naprawdę istniał; zabawy ruchowe i plastyczne (wykonanie królika z talerzyka papierowego)
- Spotkanie z behawiorystą Grzegorzem Kałużnym z Gaju i jego pupilami Sunią i Mercedes – dla gimnazjalistów
- Zajęcia biblioteczne – historia kartki walentynkowej (Filia w Borowie)

Czerniejewo (pow. Gniezno)

- Dzień Pizzy – impreza dla dzieci (również w Żydowie)
- Dzień Kota – impreza literacko-plastyczna dla dzieci
- Dzień Dinozaura – impreza literacko-plastyczna dla dzieci
- „Czy można pogłaskać tygrysa?” – zajęcia dla przedszkolaków i uczniów klas I-III
- „Czy dinozaury mogły spacerować ulicami Czerniejewa?” – zajęcia z okazji 230 rocznicy urodzin Wilhelma Grimma dla uczniów klasy IV-VI
- Zajęcia z okazji 110. rocznicy urodzin Jadwigi Korczakowskiej
- „Stare nie znaczy nudne: klasycy fantastyki” – zajęcia dla uczniów gimnazjum
- „W świecie dinozaurów” – impreza literacko-plastyczna dla dzieci (Filia Żydowo)
- „Nie starzeje się ten, kto nie ma na to czasu” – spotkanie autorskie dla dorosłych z Jolanta Szwalbe (Filia Żydowo)

Dobrzyca (pow. Pleszew)

- Zajęcia dla dzieci z okazji walentynek: „Serce dla Ciebie...” – konkurs plastyczny na najpiękniejsze serce, pogadanka na temat walentynek, gry, zabawy, minikonkursy tematycznie związane z Dniem Zakochanych

- „Bądź bezpieczny w domu” – pogadanka na temat niebezpieczeństw, z jakimi dziecko może się zetknąć w domu, głośne czytanie fragmentów książki Grzegorza Kasdepke „Ostrożnie”

Doruchów (pow. Ostrzeszów)

- Międzynarodowy Dzień Języka Ojczystego – plansza i wystawa publikacji o języku polskim

Gniezno

- „Kot wśród książek” – konkurs fotograficzny
- „Świat w obiektywie seniora”- wystawa fotografii Klubu Foto 50+
- W ramach VII Konwentu Fantastyki Fantasmagoria odbyły się następujące imprezy:
 - ~ „Zimowa Gilda Magów” – warsztaty dla młodzieży
 - ~ „Szkoła czarodziejek i czarodziejów im. Harry’ego Pottera” – impreza czytelnicza dla dzieci
- „Spotkanie z poezją” Danieli Zybalanki-Jaśko połączone z promocją tomiku „Drugi brzeg”
- Uroczyste spotkanie z okazji 100-lecia urodzin Juliana Śmieleckiego, pierwszego kierownika gnieźnieńskiej ksiąźnicy, autora zdjęć dokumentujących ostrzelanie i podpalenie katedry w Gnieźnie (23 stycznia 1945 r.)
- „Walentynkowa randka w ciemno z książką” – akcja czytelnicza dla młodzieży i czytelników dorosłych
- „Odważni w ortografii” – akcja czytelnicza dla dzieci z okazji Międzynarodowego Dnia Języka Ojczystego
- „Mozaika” – wernisaż wystawy Doroty Degórskiej-Bartkowicz

Gołuchów (pow. Pleszew)

- „Lepszy Internet zależy od Ciebie” – zajęcia edukacyjne dla dzieci w związku z Dniem Bezpiecznego Internetu (Oddział Dla Dzieci, Filia Kościelna Wieś)
- „Międzynarodowy Dzień Kota” – zajęcia edukacyjne dla przedszkolaków (Oddział Dla Dzieci)

Gostyń

- Warsztaty dla dzieci z Elizą Piotrowską
- Klub Mam – balik karnawałowy
- „Portugalia” – prezentacja Wiesławy Gaszkowiak dla Gostyńskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku
- Wystawy:
 - ~ „Akademia Mody” – współpraca z Klubem „Tratwa”
 - ~ „Koci świat”

Grabów nad Prosną (pow. Ostrzeszów)

- „Tęczowe bajki” – zajęcia edukacyjne dla grupy przedszkolnej
- „Elmer słoń w kratkę bawi wesołą gromadkę” – zajęcia edukacyjne dla grup przedszkolnych

Jutrosin (pow. Rawicz)

- Prezentacja sylwetki i dorobku pisarki Magdaleny Witkiewicz – spotkanie z uczestnikami Uniwersytetu III Wieku
- Światowy Dzień Kota – zajęcia dla dzieci: wykonanie figurki kotka z papieru do przeczytanej książki „Groszek mały cudotwórca” (Filia w Szkaradowie)

Kalisz

- Akcja promująca Narodowe Czytanie i głosowanie na dzieło polskiej literatury, które czytane będzie podczas piątej edycji w 2016 roku
- Spotkanie z Krystyną Sienkiewicz oraz Grzegorzem Ćwiertniewiczem, autorem jej biografii, prowadzenie Hanna Mirska-Grudzińska
- Spotkanie z podopiecznymi i wychowawcami Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego nr 1 w Kaliszu – prelekcja i prezentacja wystawy „1050 lat od chrztu Polski” (Filia nr 4)
- Zwierzęta w literaturze – spotkanie z uczniami Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci Słabo Słyszących i Niesłyszących (Filia nr 5 oddział dziecięcy)
- „Papusza. Złote słońce przywołuje nas” – czytanie tekstów literackich Papszy – Bronisławy Wajs z okazji 29. rocznicy śmierci poetki w ramach „Czytań rocznicowych” (Filia nr 7; współorganizacja Stowarzyszenie Promocji Sztuki „Łyżka Mleka”)
- „Szukając Marudka”, „Mój przyjaciel Kemushi”, „Legenda o Skarbniku”, „Groszki”, Kotek Miluś, Rower Walentynki – przedstawienia teatryku obrazkowego kamishibai dla dzieci z przedszkola (Filia nr 9 oddział dziecięcy)
- Wystawy:
 - ~ „Babcia i Dziadek” – prace plastyczne dzieci z przedszkola (Filia nr 1 oddział dziecięcy)
 - ~ „Tadeusz Kościuszko, bohater narodowy dwóch kontynentów. 270. rocznica urodzin” (Filia nr 2)
 - ~ „Czasem życie pozwala spojrzeć, jak w zaczarowany kalejdoskop, w przyszłość...” – publikacje z okazji 100. rocznicy urodzin Seweryny Szmaglewskiej (Filia nr 7)
 - ~ „100. rocznica urodzin Seweryny Szmaglewskiej (Filia nr 16)

Kiszkowo (pow. Gniezno)

- „Serce pika dla nordica” – Marszu Walentynkowego Nordic Walking (we współpracy ze Stowarzyszeniem „Słoneczny Promyk” w Kiszkowie)

Kłecko (pow. Gniezno)

- „Przyjdź do Biblioteki po... jabłko”: Biblioteczny Tydzień Jabłka – podarunek od sponsora
- „Na zawsze w pamięci – Umberto Eco” – wystawa książek

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- Spotkanie autorskie z Karoliną Binek, autorką książki „Ale arbus” – dla uczniów szkoły podstawowej
- „Umberto Eco” – wystawa
- „Wilhelm Grimm – 230. rocznica urodzin” – wystawa (Filia w Smolicach)

Koło

- Wernisaż wystawy „OBRAZ – 2015”
- „Solni Cykliści” – spotkanie z Włodzimierzem Kowalczykiem
- „Bajarka” – czytanie i ilustrowanie „Podróży furmana Szejtrocza” Vaclava Ctvrtka
- „Moje Bullerbyn” – konkurs plastyczny
- „Książki moich marzeń” – cykl wizyt bibliotekarki w szkołach podstawowych
- „Współczesna literatura dla młodzieży” – wizyta bibliotekarki w gimnazjum

Kościan

Miejska Biblioteka Publiczna

- „Książki, które uczą mnie myślenia” – wystawa książek szwedzkich pisarzy dla dzieci
- „Śniegowy bałwanek” – cykl spotkań dla grup przedszkolnych
- „W królestwie Pani Zimy” – zajęcia dla uczniów klas I-III szkoły podstawowej;
- „Bizancjum i Słowianie. Bizancjum i Polska” – wykład dr. Emiliana Prałata, w ramach cyklu: „Z historią przy kawie”
- „Do dzieła!” – warsztaty plastyczne dla dzieci w wieku 6-12 lat
- Wernisaż wystawy malarstwa Arkadiusza Cypriana
- Spotkanie autorskie z Wandą Szymanowską, autorką książek „Zielone kałosze”, „Niebieskie sandały”, „Lardzelka”

Biblioteka Publiczna Gminy Kościan z siedzibą w Kietczewie

- „O czterech muzykantach z Bremy” – poznajemy baśnie H.Ch. Andersena. Zajęcia przygotowane dla dzieci z grupy Stokrotek (Filia Racot)

- XI Gminny Konkurs Recytatorski „Ludwik Jerzy Kern” – Stare Oborzyska
- „Konfrontacje z haftem” – spotkania kółka hafciarskiego w bibliotece (Filia Stary Lubosz)
- Konkurs recytatorski wierszy Ludwika Jerzego Kerna dla dzieci klasy I, II, i III (Filia Turew)
- Rozstrzygnięcie konkursu rysunkowego na najpiękniejszą bajkę (Filia Turew)

Krotoszyn

- „Filcowanie z pasją” – wystawa prac Joanny Kaszkowiak z Krotoszyna (wyroby z filcu)
- „Fotografia” – wystawa fotografii Attili Mudraka (wypożyczona z WBPiCAK)
- „Wiara, nauka, sens – kultura europejska wobec spraw ostatecznych” – wykład Jacka Kępy pt. „Źródła kultury europejskiej” (organizacja: TMiBZK, KBP)
- Dzień Bezpiecznego Internetu (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- „Indiańską ścieżką” – spotkanie autorskie z Katarzyną Georgiou (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Klub Mam – Dzień Kota (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Spotkanie Klubu Świata Ciekawych – Środowiskowy Dom Samopomocy (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Dzień Bezpiecznego Internetu (Filia)
- „Walentynkowe serca” – konkurs plastyczno-literacki (Filia)
- „Moje zabawy z kotem” – konkursy plastyczne z okazji Międzynarodowego Dnia Kota (Filia)

Krzemieniewo (pow. Leszno)

- „Tych lat nie odda nikt – sentymalna podróż do lat PRL-u” – spotkanie połączone z wystawą (Izba Regionalna w Pawłowicach)
- „Zakochani, zakochani” – wystawa portretów i fotografii ślubnych (Izba Regionalna w Pawłowicach)
- „Między karą a zbrodnią” – wystawa (GCK)
- „O miłości słowami poezji” – wystawa (Filia w Pawłowicach)
- „Do serca przytul psa, weź na kolana kota” – wystawa i spotkanie czytelnicy dla dzieci z kl. II (Filia w Pawłowicach)
- „Lektury dla każdego: dla niej, dla niego, dla młodzieży i dzieci” – wystawa (Filia w Pawłowicach)
- „O miłości słowami poezji” – wieczór poezji (Filia w Pawłowicach)
- „Baśniowy świat braci Grimm” – wystawa (Filia w Nowym Belęcinie)

Krzywiń (pow. Kościan)

- Konkurs recytatorski dla klas I-III szkoły podstawowej

- „Rok 2016 Rokiem Henryka Sienkiewicza” – przygotowanie całorocznej wystawy
- „Klub Kobiet z Pasją” – dyskusja o książkach m.in. Ewy Nowak oraz rozmowa na temat diety wg Kwaśniewskiego
- „Bajki Pana Słonia” – wizyta przedszkolaków starszaków i wysłuchanie bajki na płycie winylowej oraz prace plastyczne (Filia Bieżyń)
- „Kosmoludki” – wizyta przedszkolaków z grupy maluszków, temat spotkania: „Kosmos” (Filia Bieżyń)

Leszno

- Spotkanie dla bezglutenowych dzieci i dorosłych zorganizowane przez leszczyński oddział Polskiego Stowarzyszenia Osób z Celiakią i na Dziecie Bezglutenowej oraz MBP. W programie:
 - ~ wykonywanie zakładki do książek i czytanie bajek
 - ~ prezentacja dla dorosłych pt. „Dieta bezglutenowa w praktyce”
- „Skrzat Titelitury” – spektakl teatralny dla dzieci w wykonaniu aktorów teatru ART-RE z Krakowa
- „Ocalić od zapomnienia. Wspomnienia leszczyńskich Sybiraków” – prezentacja trzeciego zeszytu z serii poświęconej mieszkającym w Lesznie syberyjskim zesańcom
- „Spotkanie z Estonią” – poświęcone kulturze i tradycjom Estonii (współorganizowane z Fundacją Centrum Aktywności Twórczej)
- „Obywatelskie czwartki”: „ Czy powinniśmy pomagać uchodźcom i imigrantom, a jeśli tak, to jak to zrobić efektywnie?”
- Spotkanie w celu omówienia spraw związanych z realizacją „Priorytetu 3 Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa” – z udziałem bibliotekarzy i nauczycieli z gimnazjów oraz przedstawicieli instytucji kultury z Leszna i powiatu. W spotkaniu uczestniczyła Ewa Rosolska, autorka książek dla dzieci i młodzieży z cyklu „Tajemnica starego witraża”

Lipno (pow. Leszno)

- Konkurs walentynkowy związany z największymi dziełami literatury o miłości

Luboń (pow. Poznań)

- Wykład dr. Leszka Teusza w ramach ULTW
- „Rok Małpy” – wieczór chiński – spotkanie z Jackiem Krygiem
- „Świnka Chrumcia” – teatrzyk dla dzieci
- „Poza oficjalnym kanonem: Powieści sensacji w drugiej połowie XIX wieku i ich filmowe wersje” – wykład dr. Marcina Jauksza w ramach ULTW
- Spotkanie w Klubie Promyk

Mikstat (pow. Ostrzeszów)

- „Konkurs wiedzy o Powstaniu Wielkopolskim” – dla uczniów klas IV-VI szkoły podstawowej

Nowy Tomyśl

- Klub Małego Odkrywcy: „Odkrywamy tajemnice Japonii” – spotkanie z japonistką Marzeną Studzianek – dla dzieci
- Z cyklu Czwartkowe Wieczory Literacko-Muzyczne: „Niech życie trwa!” – spotkanie z poezją Jerzego Struka i jego zespołem ARETE
- Galeria na Piętrze: „Fotografia i malarstwo Bogusława Doby” – wernisaż fotografii i malarstwa artysty plastyka, architekta wnętrz, malarza, fotografa, grafika, absolwenta Akademii Sztuk Pięknych w Poznaniu
- Dzień Bezpiecznego Internetu – spotkanie z Zofią Staniszewską, autorką książek dla dzieci oraz Dariuszem Borowskim ze Stowarzyszenia Paruzja o netykicie i bezpieczeństwie w sieci – dla uczniów szkół podstawowych (MiPBP, filie w Bukowcu i Borui Kościelnej)
- „Denat w bibliotece” – występ młodych aktorów Teatru Parawan z Siedlca, którzy zaprezentowali czarną komedię „Denat” w reżyserii i według scenariusza Grzegorza Śmiałka
- „Jądro Afryki, czyli pieszo przez lasy równikowe” – spotkanie z Dominikiem Szmajdą, podróżnikiem, fotografem, autorem wystaw fotograficznych i wydawcą książek
- „Serduszkowe święto” – walentynkowe spotkanie dla dzieci: zapoznanie z historią walentynkową, czytanie wierszy aforyzmów i przysłów o miłości (Filia w Borui Kościelnej)
- „Z ornitologią na Ty” – spotkanie z leśnikiem Natalią Hybsz, która opowiedziała dzieciom o dzięciołach, a także ptakach śpiewających i ich zwyczajach (Filia w Jastrzębsku Starym)
- „Kocury wprost z literatury” – spotkanie z okazji Światowego Dnia Kota. Dzieci poznały m.in. Złego Kocurka – bohatera stworzonego przez Nicka Bruela
- „Bawimy się w teatrze” – zajęcia prowadzone w ramach realizowanego projektu „Teatr uczy, bawi i wychowuje” (Filia w Borui Kościelnej)
- „O kotach i kocurkach” – spotkanie z okazji Dnia Kota dla dzieci należących do Wytomyskiego Klubu Pożeraczy Książek Czytadełko oraz dzieci uczęszczających na czwartkowe „Podwieczorki z książką” (Filia w Wytomyślu)
- „Podróżnicze opowieści z Birmy” – spotkanie z podróżnikiem Izabellą Jarosz (Filia w Jastrzębsku Starym)

Oborniki

- „Jak zdrowo się odżywiać?” – spotkanie z dietetykiem Nature House Małgorzatą Bartyś
- Warsztaty z Mądrą Sową: „Hej, góry nasze góry!”, „Muzyka pana Chopina”
- „Sekrety herbacianych zakupów” – prelekcja Bernadety Staśkiewicz połączona z degustacją herbat owocowych i ziołowych
- „Mów i śpiewaj o miłości” – wieczór poetycko-muzyczny
- VIII Powiatowy Konkurs Recytatorski „Miłość, zdrada, rozstanie w poezji polskiej i obcej”
- Biblioteczny Kącik Malucha „W świecie bajkowych przedmiotów”
- „Wielkanocne ozdoby” – warsztaty decoupage
- „Książka bezdebitowa” – wystawa

Ostrzeszów

- „Nie tylko z plenerów” – wystawa prac plastycznych Natalii Śmiady, otwarcie wystawy połączone z koncertem skrzypcowym i recytacją wierszy lokalnej poetki
- „Bo w życiu najważniejsze jest samo życie” – spotkanie sekcji kulturalnej UTW
- Dzień Bezpiecznego Internetu – plakaty
- „Tą czy tę?” – wystawa plakatów promujących poprawną polszczyznę z okazji Międzynarodowego Dnia Języka Ojczystego
- Ekologiczne środki kosmetyczne – warsztaty dla gimnazjalistów

Pakoślav (pow. Rawicz)

- Wystawa „Tadeusz Kościuszko – bohater dwóch narodów” (Filia Chojno)

Pępowo (pow. Gostyń)

- Spotkanie dla dzieci z okazji Dnia Kota

Pleszew

- „Cyfrowa wyprawka” – cykl warsztatów dla dzieci i młodzieży na temat świadomego korzystania z Internetu i telefonów komórkowych w ramach projektu Fundacji Panoptykon
- „Walentynki 2016” – cykl zajęć literacko-plastycznych (Biblioteka Główna i filie)
- Jubileusz działalności Klubu Modelarstwa Papierowego i wystawa prac uczestników warsztatów

Pogorzela (pow. Gostyń)

- „Kot ekologiczny” – konkurs plastyczny dla dzieci i wystawa pokonkursowa
- „Wafelkowy kot” – warsztaty plastyczne dla dzieci

- Spotkanie autorskie dla dzieci z Elizą Piotrowską
- „EkoPaka – tworzywa sztuczne” – warsztaty z dziećmi

Powidz (pow. Słupca)

- „Z Martą Waszak po Portugalii” – wystawa zdjęć z 5-miesięcznego pobytu w Portugalii w ramach Programu Erasmus Plus

Przemęt (pow. Wolsztyn)

- „Lepszy Internet zależy od Ciebie” – zajęcia dla dzieci w ramach akcji DBI
- „Kociaki Cudaki” – warsztaty dla dzieci z okazji Dnia Kota

Rawicz

- „Słowa to nasi przyjaciele a w słowach jest ich wiele”: słowo PLOTKA – warsztaty czytelniczo-plastyczne dla przedszkolaków
- „Dinozaury w Bibliotece” – warsztaty kreatywnego myślenia
- Klub Melomana: „Życie jest piosenką – Jacek Cygan cz. 1”
- Poranki w Bibliotece: słuchamy odgłosów dinozaurów, zabawy ruchowe „Dinozaur” oraz „Śmiejące dinozaury”

Rozdrażew (pow. Krotoszyn)

- Spotkanie autorskie z podróżnikiem Norbertem Skrzyńskim

Słupca

- „Pani Zima mrozem trzyma” – rozstrzygnięcie powiatowego konkursu plastycznego

Sompolno (pow. Konin)

- Akcja: wspieramy psiaki z przytuliska – wystawa
- Walentynki: święto zakochanych – wieczór poezji, zabawy walentynkowe, impreza czytelnicza
- Rok 2016 – Rokiem Henryka Sienkiewicza – wystawa

Sulmierzyce (pow. Krotoszyn)

- Dzień Bezpiecznego Internetu – wystawa

Śmigiel (pow. Kościan)

- Maluszki – zajęcia grupy zabawowej: „Pierwszy powiew wiosny” – zajęcia plastyczne dla maluchów, wystawa prac wykonanych podczas zajęć, „Balik karnawałowy” (Filia w Czaczu)
- „O szczęściu i innych uczuciach” – warsztaty czytelnicze dla przedszkolaków i dzieci kl. I, czytanie książki „Jedna chwilka, uczuć kilka czyli z uczuciem o uczuciach” Marcina Brykczyńskiego, pokazywanie uczuć, rysowanie uczuć
- „Królowa i królewicz w bajkach” – warsztaty biblioteczne (Filia w Czaczu)

Turek

- „Spotkanie z bajką” – zajęcia biblioterapeutyczne połączone z warsztatami walentynkowymi dla uczniów Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Turku
- Dzień Bezpiecznego Internetu: m.in. gra planszowa „Odkrywczy Internetu” – rozgrywki z udziałem uczniów klas IV szkoły podstawowej oraz test sprawdzający zdobytą podczas rozgrywek wiedzę
- „Marzycielska Poczta” – pisanie listów do chorych dzieci z udziałem uczniów klas II i III szkoły podstawowej
- Program 50+:
 - ~ „Zdrowy Kręgosłup” – spotkanie w ramach cyklu „Zdrowy Senior” wykład fizjoterapeutki Agaty Greber-Karpińskiej
 - ~ „Alejami znanych turkowian” – wykład Karoliny Wójtowicz
 - ~ Kurs komputerowy

Wągrowiec

- Indywidualne warsztaty komputerowe

Wijewo (pow. Leszno)

- „Miłość w poezji” – wystawa z okazji walentynek
- „Rocznice” – wystawy:
 - ~ Fiodor Dostojewski – 135. rocznica śmierci
 - ~ Jerzy Szaniawski – 130. rocznica urodzin
 - ~ Seweryna Szmaglewska – 100. rocznica urodzin

Witkowo (pow. Gniezno)

- Spotkanie z Dorotą Schrammek, autorką literatury kobiecej – dla dorosłego czytelnika

Włoszakowice (pow. Leszno)

- „Rok 2016 Rokiem Henryka Sienkiewicza” – wystawa (Filia w Krzycku Wielkim)
- „Pamiętamy” – wystawy rocznicowe:
 - ~ Tadeusz Kościuszko – 270. rocznica urodzin (GBP)
 - ~ Bohdan Butenko – 85. rocznica urodzin (GBP)
 - ~ Seweryna Szmaglewska – 100. rocznica urodzin (GBP, Filia w Krzycku Wielkim)
 - ~ Alan A. Milne – 60. rocznica śmierci (Filia w Krzycku Wielkim)
 - ~ Stanisław Lem – 10. rocznica śmierci (Filia w Bukówcu Górnym)

Zagórów (pow. Słupca)

- „Czerwieńcie, zieleńcie się słowa...” – eliminacje gminne XXIV Konkursu Recytatorskiego dla Szkół Podstawowych

- Zajęcia z wykorzystaniem tabletek dla dzieci z Ośrodka Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczego w Michalinowie

Zduny (pow. Krotoszyn)

- „Lata dwudzieste, lata trzydzieste” – koncert w wykonaniu zespołu Diapazon
- „Bawmy się! – czyli karaoke” – spotkanie Klubu Miłośników Biblioteki (Baszków)
- „Jestem bezpieczny w niebezpiecznym świecie – czyli o uzależnieniach” – spotkanie w ramach cyklu „Książka jest dobra na wszystko” (Baszków)
- „Flirtujemy towarzysko” – spotkanie Klubu Miłośników Biblioteki (Baszków)
- „Skradzione mądrości” – spektakl teatralny dla dzieci (Zduny, Baszków, Konarzew)
- „Kartka na Dzień Kobiet” – warsztaty plastyczne (Konarzew)
- Posłuchaj, mały – lekcja przetrwania – zajęcia biblioterapeutyczne dla dzieci
- Mój świat w Internecie – zajęcia kółka plastycznego
- Walentynkowe historie – zajęcia biblioterapeutyczne dla mieszkańców DPS-u w Zdunach
- Zielone Gry w bibliotece
- „Strach ma wielkie oczy!” – zajęcia biblioterapeutyczne dla dzieci
- „Każdy może zostać wielkim człowiekiem” – zajęcia biblioterapeutyczne dla mieszkańców DPS-u w Zdunach

C. WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA I CENTRUM ANIMACJI KULTURY NA ŁAMACH PRASY

AFORYZM i empatia / T.J. W: I K S. – 2016, nr 3, s. 92

Recenzja wyboru poezji Mariusza Grzebalskiego „Dziennik pokładowy” wydanego przez WBPiCAK.

EMPATYCZNOŚĆ Kornhausera / Jakub Beczek. W: Nowe Książki. – 2016, nr 2, s. 12-13

Recenzja książki Adriana Glenia „Wiernie, choć własnym językiem. Rzecz o krytyce literackiej Juliana Kornhausera” wydanej przez WBPiCAK w Poznaniu.

FOTOGRAFIA w wydaniu najzdolniejszych : kultura : Wielkopolska Press Foto 2015 / Paweł Brzeźniak. W: Tydzień Gnieźnieński. – 2016, nr 17, s. 7

Wystawa zdjęć, w Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie, z konkursu organizowanego przez WBPICAK .

KUP kalendarz dla Kornelki! / (kk). W: Przem. na Szlaku Piast. – 2016, nr 4, s. 12

M.in. o konkursie „Wielkopolska Press Photo” organizowanym przez WBPICAK. Wyróżnienie dla Waldemara Sztube, autora zestawu „Plastik” ukazującego walkę rodziców z chorobą córki.

MISTRZOWIE lokalnej odłony/ (kk). W: Przem. na Szlaku Piast. – 2016, nr 4, s. 14

Wystawa „Wielkopolska Press Photo” współorganizowana przez WBPICAK w Poznaniu.

PRAWDE mówiąc... / Arkadiusz Morawiec. W: Nowe Książki. – 2016, nr 1, s. 37-38

Recenzja książki Juliana Kornhausera „Tylko błędy są żywe” wydanej przez WBPICAK w Poznaniu.

SERYJNI poeci / MRT. W: Głos Wielkop. – 2016, nr 26, s. 11

Spotkanie z cyklu „Seryjni poeci” w lutym 2016 roku organizowane przez WBPICAK.

SERYJNI Poeci / SDR. W: Głos Wielkop. – 2016, nr 5, dod. Pasaż Pozański, s. 7

Spotkanie poświęcone książkom wydanym przez WBPICAK w ramach serii „Biblioteka Poezji Współczesnej”.

SERYJNI Poeci powracają / SDR. W: Głos Wielkop. – 2016, nr 7, s. 12

Spotkanie poświęcone książkom wydanym przez WBPICAK w ramach serii „Biblioteka Poezji Współczesnej”.

„SILNA Grupa Trzemeszeńska” / Renata Pałucka. W: Przem. na Szlaku Piast. – 2016, nr 5, s. 23

Wieczór fotograficzny w Domu Kultury w Trzemesznie z udziałem Władysława Nielipińskiego, pracownika WBPICAK w Poznaniu.

[TRZYDZIEŚCI trzy] 33 lata temu odeszła Kazimiera Hłakowiczówna : nagrodą Jej imienia honoruje się poetów / Marek Zaradniak. W: G ł o s W i e l k o p . – 2016, nr 38, s. 18

M.in. o korespondencji Kazimierzy Hłakowiczówny „Listy do siostry Barbary Czerwijowskiej z lat 1946-1959” wydanej przez WBPICAK.

WIELKOPOLANIE świątecznie / MAZ. W: G ł o s W i e l k o p . – 2016, nr 3, s. 11

Występ Zespołu Folklorystycznego „Wielkopolanie”, działającego przy WBPICAK.

WIELKOPOLSKA Press Photo także w Gnieźnie! / (kk). W: P r z e m . n a S z l a k u P i a s t . – 2016, nr 2, s. 24

Wystawa pokonkursowa „Wielkopolska Press Photo” w Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie, współorganizowana przez WBPICAK w Poznaniu.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: I K S . – 2016, nr 2, s. 90

Nowości wydawnicze WBPICAK w lutym 2016 roku.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: I K S . – 2016, nr 1, s. 83

Nowości wydawnicze WBPICAK.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: I K S . – 2016, nr 1, s. 93

Zapowiedź wystawy zorganizowanej przez WBPICAK – fotografie Jerzego Andrzejewskiego „Architektura romańska i gotycka w Europie”.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: I K S . – 2016, nr 2, s. 98-99

Wystawy fotograficzne organizowane przez WBPICAK w lutym 2016 roku.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: I K S . - 2016, nr 3, s. 102

Wystawy fotograficzne w marcu 2016 roku.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: I K S . – 2016, nr 3, s. 95

Nowości wydawnicze WBPICAK w marcu 2016 roku.

Z FOTOGRAFIĄ jest jak z miłością – trzeba tego doświadczyć! / Władysław Nielipiński ; rozm. przepr. Paweł Brzeźniak. W: Tydzień Gnieźnieński. – 2016, nr 17, s. 10

Wywiad z kulturoznawcą, animatorem kultury i fotografii, instruktorem fotografii, pracownikiem WBPiCAK w Poznaniu.

V. KRONIKA

A. Polskie nagrody i wyróżnienia

- **Nagrodę Paszport „Polityki”** w dziedzinie literatury za 2015 rok otrzymał *Łukasz Orbitowski*.
- **Nagrodę im. Beaty Pawlak** w 2015 roku otrzymał *Konrad Piskala* za książkę „Dryland”.

B. Międzynarodowe nagrody i wyróżnienia

- **Nagrodę IBBY (Sekcji Polskiej)** za 2015 rok otrzymały: *Agnieszka Suchowerska* za książkę dla dzieci „Mat i świat” i *Małgorzata Warda* za powieść dla młodzieży „5 sekund do 10”.

C. Zmarli

- **Michał Jagiełło** (1.02.2016), pisarz, publicysta, taternik, alpinista, ratownik GOPR-u, dyrektor Biblioteki Narodowej, wiceminister kultury
- **Andrzej Żuławski** (17.02.2016), reżyser, scenarzysta, aktor filmowy i pisarz
- **Umberto Eco** (19.02.2016), włoski pisarz, semiolog, filozof, mediewista i bibliofil
- **Harper Lee** (19.02.2016), amerykańska pisarka i publicystka
- **Karl Dedecius** (26.02.2016), niemiecki tłumacz i popularyzator literatury polskiej i rosyjskiej